

Masteroppgave

Erfaringslæring i PP-Tjenesten.

Av

Benedikte Alice Try

Masteroppgaven er gjennomført som et ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som sådan. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Veileder: Tobias Christoph Werler

Universitetet i Agder, Kristiansand

Dato: 01.12.2008

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Sammendrag	4
1.0 Introduksjon	5
1.1 PP-tjenesten sitt arbeidsfelt.....	5
1.2 Erfaringslæring som begrep	6
1.2.1 Kjennetegn ved erfaringslæringsbegrepet.....	6
1.2.2 Erfaringslæringsprosessen	9
1.2.3 Valg av perspektiv på erfaringslæring	11
1.3 Problemstilling og oppgavens relevans	13
2.0 Det teoretiske grunnlaget for oppgaven	14
2.1 Har erfaringslæringen betydning?	14
2.2 Faktorer som kan innvirke på erfaringslæringen	16
3.0 Metodedel	19
3.1 En fenomenologisk tilnærming.....	19
3.2 Intervju som metode	25
3.3 Reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.....	28
4.0 Operasjonalisering av begrepet erfaringslæring	32
5.0 Det empiriske grunnlaget for oppgaven	42
5.1 Intervju nr.1 med Per	42
5.2 Intervju nr. 2 med Kristin	44
5.3 Intervju nr. 3 med Andreas	46
5.4 Intervju nr. 4 med Malin.....	50
6.0 Drøftingsdel	53
8.0 Konklusjon	72
9.0 Litteraturliste	77
10.0 Vedlegg	80

Forord

Da jeg etter endt høgskoleutdanning skulle begynne som nyutdannet i en barnehage, merket jeg ganske fort at mine teoretiske kunnskaper kom godt med, men at de på samme tid ikke var tilstrekkelige i min arbeidssituasjon. Jeg skulle prøve å imøtekomme alle barnas ulike individuelle behov, noe som viste seg og være en til tider krevende prosess. Det ble mye prøving og feiling og samtaler med andre kollegaer som hadde gode råd og verdifull kunnskap som de selv hadde fått fra egne erfaringer. Etter hvert ble også disse rådene prøvd ut og brukt i nye settinger. Den gangen da alt var nytt og spennende ble jeg for alvor klar over at jeg ikke var utlært og at praksisfeltet ville hele tiden by meg på nye utfordringer, som ville gi meg ny lærdom og ikke minst trygghet. Siden den gang har jeg ofte undret på hvordan andre opplever denne type læring. Betyr den noe for dem, slik det gjorde for meg? Denne nysgjerrighet for å oppnå en dypere forståelse innen dette området har derfor medvirket til at jeg har valgt å skrive denne masteroppgaven.

Jeg har lenge hatt interesse for barn og unge med spesielle behov, derfor syntes jeg det ble interessant å undersøke erfaringslæringen i en organisasjon som arbeider med dette området. PP- tjenesten ble derfor et naturlig valg for meg.

Jeg har tidlig dette året arbeidet med forberedelser til denne oppgaven som jeg nå avslutter dette høstsemesteret 2008. Oppgaven har krevd mye tid men samtidig gitt meg mye lærdom.

Det er flere som har bidratt til og gjort denne oppgaven mulig for meg å gjennomføre. Jeg vil spesielt rette en stor takk til Tobias Christoph Werler som med sin faglige dyktighet har støttet og veiledet meg gjennom hele prosessen og som alltid har vært imøtekommende i forhold til mine spørsmål. Videre vil jeg takke de fire ansatte fra PP- tjenesten som har stilt opp til intervju og som har vært villige til å dele sine erfaringer med meg. Ellers takk for støtte og diskusjoner med medstudenter og venner. Tusen takk!

Sammendrag

Denne master avhandlingen omhandler en kvalitativ studie hvor hensikten er å finne svar på om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP- Tjenesten. Undersøkelsen forsøker å gi en dybdeforståelse av hvordan konseptet erfaringslæring, hovedsak i lys av Tillers teorier kan samsvare med informantenes arbeidssituasjon, og hvordan denne erfaringslæring eventuelt har betydning for dem. Det tas således utgangspunkt i en fenomenologisk tilnærming hvor intervju nyttes som metode.

1.0 Introduksjon

I det følgende vil jeg først gi en beskrivelse av arbeidsfeltet som PP- tjenesten har. Deretter ser jeg nærmere på erfaringslæringsbegrepet og dets perspektiv. Til slutt følger mitt valg av problemstilling og den relevans oppgaven har.

1.1 PP-tjenesten sitt arbeidsfelt

I dette kapittelet tar jeg opp PP- tjenestens arbeidsfelt generelt. Deretter sees det nærmere på den utvalgte organisasjon som denne undersøkelsen tar utgangspunkt i. PP -tjenestens arbeidsoppgaver rettet seg i utgangspunktet mot spesialundervisning, men i 1975 vedtok Stortinget å endre grunnskoleloven slik at tjenestens arbeidsområder ble utvidet. I dag er Pedagogisk psykologisk tjeneste, også kalt PP-tjenesten, sine arbeidsoppgaver nedfelt i opplæringsloven hvor det i § 5-6 framgår at: ”Tenesta skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å leggje opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. Den pedagogiske-psykologiske tenesta skal sørgje for at det blir utarbeidd sakkunning vurdering der lova krev det. Departementet kan gi forskrifter om dei andre oppgåvene til tenesta” (Glavin, Erdal, 2007, s.217). Det framgår blant annet mer spesifikt av foreskriftene at tjenesten skal arbeide med å utvikle gode læringsvilkår, utrede og gi støtte til de elever som har behov for det, samt gi rådgiving til f.eks foreldre og ulike instanser (Støfring, 1993, s.32-37). PP-tjenesten kan også gi råd om det bør søkes støtte for elever, eller hjelpe til med å henvise barnet til andre instanser dersom dette er nødvendig. (Glavin, Erdal, 2007, s117). Når det gjelder arbeidsmåte er pp-tjenesten i dag forholdsvis mer systemrettet og forebyggende i sitt arbeid enn tidligere da arbeidet var mer av individ relatert karakter (Gabrielsen, 1997, s.15).

Myndighetene har i tiden etter lovendringene i 1975 understreket betydningen av en godt utbygget pedagogisk- psykologisk tjeneste, tilpasset for barnehage, grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring hvor det er individer med behov for spesialpedagogisk og psykologisk støtte (Støfring, 1993, s 33-37). Pp- tjenestens arbeid retter seg i hovedsak mot svake og marginale grupper hvor de ansatte i den forbindelse samarbeider med foreldre, og ulike instanser som helsetjenesten, kompetansesentere, barnehager, skoler, barnevern eller sosiale og medisinske institusjoner. Henvendelser til PP- tjenesten kan være fra foreldre alene eller som et resultat av et samarbeid med ulike instanser. De henvisninger som PP- tjenesten vurderer for å ha behov spesialpedagogisk hjelp har krav på det.

Når det gjelder organisering av PP-tjenesten så framgår det av opplæringsloven § 5-6 at: ”Kvar kommune og kvar fylkeskommune skal ha ei pedagogisk-psykologisk teneste. Den pedagogisk –psykologiske tenesta i ein kommune kan organiserast i samarbeid med andre kommunar eller med fylkeskommunen” (Glavin, Erdal, 2007, s. 217). Fordi tjenesten arbeider med svakstilte grupper vektlegges det imidlertid at de skal være adskilt administrativt og saksbehandlingmessig fra skoleadministrasjonen.

For å oppnå en høy kvalitets i PP-tjenesten har det vært ønskelig å ha en tverrfaglig bemanning med pp rådgiveren som den sentrale fagperson, men også supplert med andre ansatte som for eksempel spesialpedagoger, sosionomer, og til dels medisinsk sakkyndige. Siden det ser ut til at PP-tjenestene får en del økte oppgaver framover er det i de overordnede føringer for tjenesten lagt vekt på at den skal styrkes, følge nasjonal standard, samt å se etaten i sammenheng med utviklingen av de statlige, spesialpedagogiske kompetansesenterene (Støfring, 1993, s.33-37).

I min oppgave har jeg valgt å ta utgangspunkt i en organisasjon som da er anonymisert. Denne PP- tjenesten arbeidsfelt er knyttet til kommunen og har derfor ansvar for grunnskoler og barnehager. Tjenesten befinner seg i et urbant område hvor hver ansatt har ansvar for 60-100 elever. Men de prøver primært å begrense personer som den enkelte ansatte skal ha ansvar for til 60 stk. I stor grad utfører tjenesten de ordinære arbeidsoppgaver som er beskrevet i det foregående.

1.2 Erfaringslæring som begrep

I det følgende tar jeg først opp kjennetegn ved erfaringslæringsbegrepet, og deretter de prosesser som inngår i den forbindelse. Disse kjennetegn samt de prosesser som foregår i erfaringslæringen er nært relatert til hverandre og vil til sammen utgjøre innholdet i erfaringslæringsbegrepet. Til slutt foretar jeg en vurdering av ulike perspektiv på erfaringslæringen samt en begrunnelse for det perspektiv som ligger til grunn for denne oppgaven.

1.2.1 Kjennetegn ved erfaringslæringsbegrepet

Dette kapittelet omhandler ulike kjennetegn ved erfaringslæringsbegrepet hvor jeg tar opp forholdet mellom teori og praksis i erfaringslæringsbegrepet, og vurderer også forholdet mellom læring og erfaringslæring. For øvrig ser jeg på kjennetegn som deltagelse, refleksjon, og det individuelle utgangspunkt som også inngår i erfaringslæringen.

Erfaringslæringsbegrepets innhold vil være påvirket av mitt teoretiske ståsted som blant annet innebærer de valg av teorier og kriterier som jeg har tatt utgangspunkt i. Jeg har primært lagt til grunn Tillers forståelse av erfaringslæringsbegrepet. Han relaterer læring forholdsvis sterkt mot praktiske situasjoner. Det anser jeg som relevant i forhold til min problemstilling.

Dessuten har Tiller også et pedagogisk perspektiv på erfaringslæringen som jeg anser som relevant. Dette vil bli nærmere utdypet i det etterfølgende.

Erfaringslæringen kan synes å ha lange tradisjoner. En kan for eksempel finne sentrale aspekter ved erfaringslæring helt tilbake til mesterlæren fra middelalderens håndverkslaug. Mesterlæren innebar i følge Nielsen og Kvale (1999, s.91, 137-138) en metode for å lære opp folk i ulike typer arbeid i praksisfeltet, der kunnskapen var anvendbar. Kunnskapen var således av reproduserende og tradisjonsbunden karakter hvor læring skjer ved imitasjon og identifikasjon. Mesterlæren ble imidlertid kritisert fordi den bare hadde praktisk kunnskap og ikke noe teoretisk innslag (ibid, s.29-31).

Når det gjelder forholdet mellom teori og praksis kan det synes å være ulike syn på i hvilke grad disse to elementer kan skilles fra hverandre eller ikke i erfaringslæringsbegrepet. Tiller vektlegger relativt sterkt praksisfeltet betydning for læring når han beskriver hva som kjennetegner erfaringslæringen. Han trekker spesielt fram den daglige erfaringen og utaler ” Hverdagens hendelser og virksomheter blir viktig empiri ”(Tiller, 1989, s.10). Han ser også teori og praksis i sammenheng og framholder at teoretiske begreper bør fylles med korresponderende praktiske erfaringer slik at de gir mening for individene og gjør det lettere for dem å relatere læringen til sin egen arbeidssituasjon. På en annen side sett fremhever Tiller også at om en har erfaringer er det viktig å relatere dem til begreper, for å skape god læring. Uten begreper kan læringen bli svak og taus samtidig som individene kan få problemer med å utrykke hva de kan. Dette kan igjen føre til at erfaringene ikke kommer fram i samtaler med andre som da igjen kan medføre at de ikke blir videreutviklet (Tiller, 2006, s.27-28).

I likhet med Tiller har også Moxnes satt fokus på erfaringslæring. Moxnes (2000, s.9-10) har en bred psykologisk bakgrunn og vektlegger også å se et slikt psykologisk utgangspunkt i sammenheng med et pedagogisk perspektiv. I forholdet mellom teoretiske kunnskaper og de praktiske erfaringene mener Moxnes at disse to læringsformer bør gis anledning til å utfylle hverandre og bidra til en mer fundamental forståelse og en mer perspektivrik kunnskap” (ibid, s.56). Det kan dermed se ut til at både Tiller og Moxnes i relativt stor grad har et

sammenfallende utgangspunkt. Likevel kan det synes som om det er en forskjell ved at Moxnes i noe større grad enn Tiller i sitt utgangspunkt vektlegger at den praktiske og teoretiske læring ligger på to forskjellige plan. Av Moxnes (2000, s.53) framgår en rekke ulike kjennetegn ved erfaringslæringen og den kunnskapsbaserte læringen og da blant annet at den kunnskapsbaserte læringen er opptatt av å formidle eksisterende fakta, kunnskaper og prosedyrer, erfaringslæringen derimot gir mening til det som skjer og hva som vil skje.

Det kan imidlertid være vanskelig å skille mellom erfaringslæring og læring. Rasmussen (1999, s.206) definerer læring som ”de psykiske prosesser som finner sted i det enkelte individ og de kommunikative prosesser som vedkommende foretar.” Læring vedrører i følge Rasmussen det bevisstmessige, det å bli oppmerksom på et innhold og forstå det. Det er en subjektiv hendelse som innebærer å reprodusere noe. I følge Askeland og Sataøen (2000, s. 221) finnes det for øvrig mange ulike definisjoner på læring som igjen gjør det er vanskelig å finne en felles definisjon som er dekkende for alle områder av hvordan læring foregår. Det er allikevel framhevet at en kan si at et felles kjennetegn for de fleste definisjonene av læring kan være ”at mennesket endrer seg eller blir endra gjennom å gjere erfaringar” (ibid, s.221). Ut fra et slikt utgangspunkt kan det dels være uklarheter hvorvidt det er begreps forskjeller mellom læring og erfaringslæring da begge disse begrepene kan oppfattes som forholdsvis vide innholdsmessig da de i stor grad kan se ut til å vektlegge samme kjennetegn. Men det kan synes at ut fra overnevnte at både erfaringslæring og læring kan innbære praktiske og teoretiske erfaringer. Men likevel trenger ikke læringen som er ganske vidt definert å nødvendigvis være praksisrelatert for et individ. Erfaringslæring innebærer både praktiske og teoretiske kunnskaper, og er således avhengig av praksis feltet. Når det gjelder læring kan dette omfatte teoretiske kunnskaper alene uten å være idrette praktisk relatert.

Tiller beskriver også andre sider ved begrepet erfaringslæring. Han vektlegger at begrepet innebærer at det utføres en handling av individet selv samtidig som sansene brukes aktiv. Tiller (2006, s.28) utaler blant annet ”Man skal forstå og gripe essensen ved å gjøre samtidig som en ser og hører.”

Tiller er også opptatt av at erfaringslæring i relativt stor grad innebærer at vi kan sette ord på det vi har erfart. I noen tilfeller er dette relativt uproblematisk, mens andre ganger framtrer det erfarte på en mer diffus måte samtidig og kommer da til uttrykk i form av noe vi føler eller synes. Tiller utaler ” Erfaringslæring innebærer at vi oftere kan si ”jeg vet”. Vi vet fordi vi alene eller sammen med andre har tenkt over og undersøkt, diskutert og gransket.” På en slik

måte kan også individene selv få mulighet til å oppnå et eierforhold til sine erfaringer (ibid, s. 32-33). Ut fra Tillers utgangspunkt vil taus kunnskap synes å være mindre aktuelt å inkludere i erfaringslæringslæringsbegrepet, da taus kunnskap vil være vanskelig å sette ord på. Taus kunnskap omfatter den kunnskapen som er ubevisst for individet selv (Gundem, 2003, s.31). Denne kunnskapen kan innvirke på erfaringslæringen, men i denne oppgaven er ikke begrepet vektlagt da det i en fenomenologisk undersøkelse er vanskelig å få fram ubevisste kunnskaper.

Med utgangspunkt i tidligere erfaringer kan vi konstruere ny kunnskaper. Hvert enkelt individ har sin egen erfaringsbakgrunn som de vil tolke sine nye erfaringer ut ifra. Dette innebærer at deres erfaringsbakgrunn og tolkninger av nye erfaringer for å oppnå nye kunnskaper, vil kunne variere fra person til person og dermed vil nye erfaringer kunne bli tolket ulikt. Erfaringslæring får derved en personlig karakter. Dette fører også til at i en organisasjon hvor det er konkrete oppsatte mål, vil det være mulighet for aktørene å foreta personlige tolkninger. Dette kan resultere i at enkelt individers handlinger ikke nødvendigvis trenger å samsvare fullt ut med organisasjonens oppsatte mål (Tiller, 2006, s. 26-27). Tillers vektlegging av at erfaringslæringen er av personlig karakter ser også ut til å ha likhetstrekk med Moxnes (2000, s.51) som utaler at det erfaringslæringen lærer hver og en av oss er så forskjellig som menneskene selv.

1.2.2 Erfaringslæringsprosessen

I det følgende tar jeg opp de ulike faser som inngår i erfaringslæringsprosessen, slik det er vaktlagt hos Tiller (Tiller, 2006, s. 31-32).

Erfaringene er det viktige grunnlaget for læringen (ibid, s. 25-27). Tiller skisserer en modell i forhold til erfaringslæringsprosessen, som deles inn i fire faser som da er separasjonen, møtet, gjenkomsten og nyplanleggingen (Tiller, 2006, s.30 med henvisning til Richards, 1992). For at det skal oppnås god læring med kontinuitet er det viktig at alle fasene i prosessen gjennomføres. Dette innebærer at vi kan ha erfaringer, men vi trenger ikke nødvendigvis ha lært av dem dersom denne prosessen ikke følges (Tiller, 2006, s.30-31).

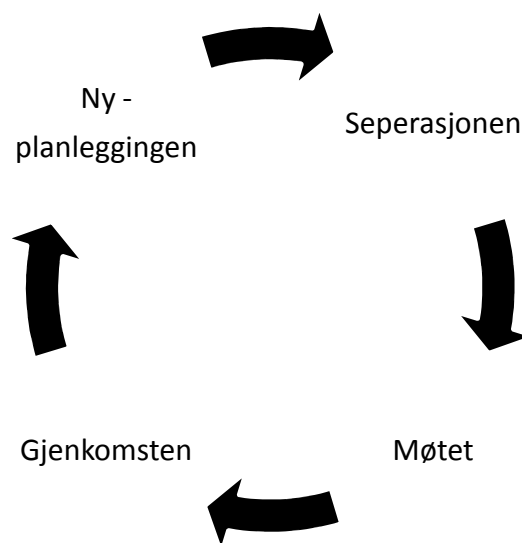

Fig.1 Erfaringslæringsprosessen.

I den første fasen som beskrives som "Seperasjonen" brytes det kjente og nære opp, for deretter å rette fokuset mot noe nytt. Tiller framholder at det er avgjørende at de ansatte i en organisasjon er villige til endring samt at de er opptatt av hvilke betydning disse endringer har. Den neste fasen er "Møtet" hvor individet kommer i kontakt med det nye og uventede. Det kan da ofte oppstå utfordringer i å løse problemer samtidig som det også kan være usikkerhet om hvordan det nye resultatet blir. Det er da viktig at individet gjennomtenker og analyserer det han/hun har opplevd og iaktatt. "Gjenkomsten" er det tredje nivået i erfaringslæringsprosessen. Denne fasen er tidkrevende og det er viktig at individet reflekterer, systematiserer, og konsoliderer erfaringene, slik at disse gis mening, struktur og relevans. Individet kan derved etterhvert få mulighet til å se sammenhenger mellom det ukjente som er iaktatt og de tidligere erfaringene. Samtaler hvor individet diskuterer sine erfaringer med andre kan i slike tilfeller være betydningsfullt. Den tredje fasen kan sies å være et bindeledd mellom det erfarte og det nye som skal iakttas, planlegges eller utføres. Den siste fasen er nyplanleggingen som er forberedelser til nye erfaringer etter at det tidligere er oppnådd erfaringslæring.

For å oppnå erfaringslæring, dvs at erfaringene konverteres til læring, så er det viktig med refleksjon i følge Tiller. Refleksjon innebærer i hovedsak å tenke igjennom de ulike forhold vi erfarer for eksempel det som skjer og det som ikke skjer. Han framhever at refleksjonen kan analytisk foregå i tre ulike nivåer. På det første nivået er refleksjonen nært relatert til handlinga, og den kan dermed bare forstås fullt ut når vi følger handlingen i dens nærvær.

Refleksjonen kan betraktes som innvevd i handlingene og dermed være relativt lite gjennomarbeidet samt vanskelig å kommunisere. Det andre refleksjonsnivået skjer ofte når aktører møter på et uventet problem. På dette nivået kan de ansatte kommunisere om en handling, hvor gode løsninger kan komme fram. I det tredje refleksjonsnivået foregår det en løpende og systematisk refleksjon (Ibid, s.31-33). Dette kan være metarefleksjon som Møller (1996, s. 171) omtaler at innebærer ” å produsere en verbal beskrivelse av hva som skjer i handlingen og deretter reflektere over den foreliggende beskrivelse. Tiller (1989, s.48) framholder i forbindelse med erfaringslæringen at individet bør få distanse til sine hendelser. På en slik måte kan individet oppnå gode refleksjoner i forbindelse med erfaringslæringen, og det blir lettere å se mønstrene i hverdagen slik at de eventuelt kan endres hvis de ikke er gode (Tiller, 2006, s.42).

Ut fra de foregående kjennetegn ved erfaringslæringen som Tiller beskriver vil jeg legge i erfaringslæringsbegrepet følgende ” Erfaringslæring er det resultat av den læring som forekommer gjennom deltagelse i praktisk arbeid hvor også teoretiske kunnskaper kan inngå i refleksjoner over handlingen. Den nye læringen tar da utgangspunkt i det individet har oppnådd gjennom tidligere handlinger og kan fra før”. Min definisjon av erfaringslæring vil bli ytterligere utdypet i kapittel 4 som tar for seg operasjonalisering av erfaringslæringsbegrepet. Her vil begrepet bli sammenlignet med andre utvalgte lærings teorier.

1.2.3 Valg av perspektiv på erfaringslæring

I dette kapitlet vil jeg ta for meg ulike perspektiv som kan være aktuelt å se i forbindelse med erfaringslæring. Jeg vil da se nærmere på det psykologiske, samfunnsmessige og det pedagogiske perspektivet.

For å kunne foreta valg mellom de ulike perspektiv for erfaringslæring er det hensiktsmessig å se hva de innebærer. Et psykologisk perspektiv har utgangspunkt i at psykologi er et fagområde som innebærer det vitenskapelige aspektet, hvor faget har til hensikt å finne lovmessigheter ved psykologiske prosesser som tenkning, motivasjon og læring. En definisjon av psykologi kan være ”vitenskapen om atferd og mentale prosesser” (Bunkholdt, 1989, s. 19). Innen psykologen konsentrerer man seg i hovedsak om å studere objektiv, synbar atferd samt slike prosesser som ikke kan sees direkte, men som man må slutte seg til fra andre kilder. Psykologien som fagområde er nyttet i PP- tjenestens arbeidsområder som vedrører arbeider med diagnostisering samt arbeid med elevers intellektuelle og sosiale tilpassning til skole og klasserom (ibid,s. 19-23).

Et annet aktuelt utgangspunkt for erfaringslæringen er samfunnsperspektivet som kan relatere seg til følgende definisjon av samfunn ” A society is a group of people who live in a particular territory, are subject to a common system of political authority, and are aware of having a distinct identity from other groups around them” (Giddens, 1993, s.746) Imsen (1997, s.101) har en mer spesifikk inndeling av samfunnet i ulike nivåer. Det første nivået omhandler individ som er kjennetegnet av den enkeltes evner, interesser og ferdigheter. Det neste trinnet i inndelingen betegnes ”enhet” og kan da for eksempel være en gruppe. Så følger organisasjonen med dens personale og ulike kulturer. Organisasjonen er igjen omgitt av lokalsamfunnet som for eksempel kan være kommunen hvor en del sentrale økonomiske beslutninger foretas. Staten utgjør det øverste nivået hvor storting og regjering og andre styringsinstanser er sentrale.

Et annet perspektiv å se erfaringslæring ut ifra er det pedagogiske. En definisjon av pedagogikk kan i følge Gudem (2003, 32-33) være et studium av kunnskap, kommunikasjon, læring, undervisning, oppdragelse og sosialisering. Samtidig søker faget å kartlegge en del samfunnsmessige og kulturelle faktorer som påvirker pedagogisk teori og praksis. Pedagogikken tar sikte på å forklare hvordan individer tilegner seg kunnskaper og ferdigheter og holdninger gjennom et samspill med sine omgivelser. Det finnes også ulike deldisipliner hvor psykologi, didaktikk, idehistorie, sosiologi, filosofi, skolehistorie og komparativ pedagogikk inngår (Ibid, s. 10-33).

Etter å ha vurdert disse ulike perspektiver er jeg kommet fram til at det pedagogiske perspektiv er mest aktuelt å legge til grunn for mitt utgangspunkt for erfaringslæringsbegrepet og jeg vil i det følgende gi en nærmere begrunnelse for mitt valg

Slik det framgår av teorien overfor kan det se ut til at det psykologiske perspektivet i større grad er individ rettet enn det pedagogiske perspektiv hvor sosialt samspill i læringsprosessen er forholdsvis sentralt. Som en følge av dette kan et psykologisk perspektiv gi et forholdsvis snevrere spekter av faktorer å se i relasjon til erfaringslæring. Innen det psykologiske perspektivet kan det også synes å være vanskelig å definere læring da dette utgangspunkt forholdsvis sterkt relaterer seg til ubevisste og usynlige prosesser som dels ikke sentralt vedrører læring. I psykologien kan det virke som det i større grad enn i det pedagogiske perspektivet er opptatt av den enkeltes indre motivasjon for å oppnå læring. Dessuten kan det synes som om psykologien vaktlegger i større grad enn pedagogikken at læring er noe gitt som skjer kontinuerlig hvor også ubevisste prosesser innvirker. I en pedagogisk sammenheng

er de også opptatt av læringsprosess men samtidig fokuserer de på at det skal tas ansvar for at individet lærer et innhold. Det kan synes som om pedagogikken er mer målrettet enn psykologien. Dessuten er også den psykologiske retningen i mindre grad enn pedagogikken brukt innen opplæring. Det pedagogiske perspektiv kan synes å være mer aktuelt å ta utgangspunkt i når det gjelder min problemstilling som søker å finne svar på om erfaringslæringen har betydning for de ansatte da dette perspektiv i større grad vil fokusere på målbare resultat av erfaringslæringen.

Et samfunnsmessig perspektiv i forhold til erfaringslæring kan også dels være hensiktsmessig da PP- tjenesten i stor grad styres ut fra lover og retningslinjer. Dessuten kan også opplæringen som foregår i PP-tjenesten være et resultat av sosiale og kulturelle forhold som igjen er påvirket av samfunnet for øvrig. Derimot kan et samfunnsperspektiv synes å være noe snevrere enn det pedagogiske perspektiv da det kan gi mindre informasjon av individualiserte faktorer. Et individuelt fokus vil være naturlig å ta med i min oppgave da erfaringslæring i følge Tiller som jeg har tatt utgangspunkt i vektlegger dette forholdsvis sterkt. Dessuten tar også min problemstilling utgangspunkt i det enkelte individs erfaringslæring. Betydning av erfaringslæringen kan relateres til individuelle forhold hvor emosjonelle, sosiale og kognitive faktorer kan innvirke som da er framtrede i det pedagogiske perspektiv enn i det samfunnsmessige. Det pedagogiske perspektivet synes ut fra det foregående i større grad enn det psykologiske og samfunnsmessige perspektivet å ta hensyn til et bredt av spekter av læringsfaktorer som er relevant i forhold til min problemstilling, og valg av fenomenologisk tilnærming.

1.3 Problemstilling og oppgavens relevans.

PP- tjenestens arbeidsfelt og erfaringslæringen som begrep er to sentrale elementer for utarbeidelse av min problemstilling. I det etterfølgende vil jeg forsøke å se PP- tjenestens arbeidsfelt og begrepet erfaringslæring i sammenheng for derved å se om erfaringslæringen kan være et aktuelt grunnlag for å utvikle kunnskaper som kan støtte PP- tjenesten i deres arbeidssituasjon.

Arbeidsområdet til PP- tjenesten er veldig vidt. Sentrale oppgaver er blant annet veiledning til skole og foreldre angående barn og unge med ulike spesielle behov (Støfring, 1993, s.32-37). Ut fra dette kan det se ut til at oppgavene til PP-tjenesten kan være varierende og komplekse da de er sterkt relatert til ulike sosiale situasjoner og kontekster hvor det kan være et forholdsvis stort antall involverte personer med forskjellig bakgrunn, synspunkter og

holdninger som stadig kan endre seg i nye situasjoner. Dette forutsetter igjen kommunikasjonen ferdigheter i samspill med andre personer samt kvalifikasjoner for å tolke den enkeltes verbale og non verbale uttrykk som vanskelig kan tilegnes ved hjelp av bare teoretiske kunnskaper. Disse komplekse faglige og sosiale situasjoner kan medføre at den enkelte ansatte sannsynligvis vil ha problem med å løse disse utfordringer med teoretiske bakgrunnskunnskaper. Dessuten kan det også se ut til at de ansatte i utgangspunktet kvalifikasjonsmessig bare fullt ut kan dekke deler av det vide arbeidsfeltet til PP- tjenesten med sin tidligere kompetanse. Dette kan igjen føre til at de får behov for stadig nye kunnskaper. Erfaringslæring har i følge Tiller (2006, s. 25-28) utgangspunkt i at det i nye situasjoner og iaktakelser kan utvikles nye praktiske kunnskaper på bakgrunn av tidligere teoretiske og erfaringsmessigbakgrunn. Erfaringslæringen innhold og funksjon kan dermed synes å være et aktuelt hjelpemiddel for å oppnå aktuelle kunnskaper i de mange komplekse og stadig varierende arbeidssituasjoner i PP- tjenesten.

Med utgangspunkt i erfaringslæringsbegrepet relatert til de ansattes arbeidsoppgaver kan det synes som om erfaringslæring kan være en aktuell metode å bruke i PP- tjenesten for å oppnå nye kunnskaper. Jeg vil på bakgrunn av dette undersøke om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP- tjenesten. Ut fra dette utgangspunkt har jeg valgt følgende problemstilling” Har erfaringslæringen betydning for de ansatte i PP-tjenesten?”

2.0 Det teoretiske grunnlaget for oppgaven

I kapittel 2.1 tas opp ulike betydninger som erfaringslæringen antas å ha. Deretter tas det opp i kapittel 2.2 ulike faktorer som kan virke inn på erfaringslæringen til et individ.

2.1 Har erfaringslæringen betydning?

I dette kapittelet tas først opp Tiller og Moxnes sin argumentasjon for erfaringslæringen er viktig. Deretter vil jeg foruten en mer generell vektlegging konsentrere meg om de sosio kulturelle aspekter, emosjonelle forhold, og kognitiv utvikling som sees i forhold til erfaringslæringens betydning.

Tiller mener at en større vektlegging på erfaringslæring er betydningsfull og viktig, selv om denne måte å lære på ofte er krevende, har et forholdsvis stort tidsforbruk og kan også føre til frustrasjoner i gjennomføringen. Tiller framholder også at den uformelle læringen i arbeidet har et langt større læringspotensial enn vi er klar over (Tiller, 2006, s.29-34). Moxnes anser også erfaringslæringen som et viktig grunnlag for opplæringen av ansatte i en organisasjon.

Moxnes (2000, s.10) utaler i den forbindelse at erfaringslæring kan bidra til at ansatte på ulike trinn i sin egen faglige og personlige læring skal lykkes og trives og dermed oppnå forbedring av arbeidet i organisasjonen. Det kan synes som om Tiller og Moxnes argumenterer for at erfaringslæringen er viktig. Moxnes (2000, s.55) framholder at samfunnet ikke vektlegger erfaringslæringens betydning i så stor grad de burde gjøre. Det er dermed grunn til å stille spørsmål om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP tjenesten. I det etterfølgende tas bl.a. opp hva Tiller og Moxnes mener erfaringslæringen kan bidra med.

Moxnes synes å ha en forholdsvis sterk vektlegging på de sosiale aspekter når det gjelder hva erfaringslæringen kan bidra til. Gjennom sosialt samspill med andre kan hvert individ oppnå læring om seg selv og om sitt samspill med andre mennesker. Gjennom slikt samspill kan de ansatte i PP tjenesten få mulighet til økt selvinnsikt og mer livsvisdom. Men denne læringen kan også bidra til utvikling av negative sosiale ferdigheter (ibid, s.51). Også Tiller synes å legge vekt på den sosiale siden av erfaringslæring da han utaler ” Tar man bort praten i organisasjonen, tar man også mye av grunnen bort fra erfaringslæringen. Praten inneholder den viktige sosiale dimensjonen, den varme nærværen i en læringsprosess”(Tiller, 2006, s 38-40). Selv om Tiller vektlegger de sosiale aspekter framholder han også at individet kan lære alene. Han utaler da blant annet” Erfaringslæring innebærer at vi oftere kan si ”jeg vet”. Vi vet fordi vi alene eller sammen med andre har tenkt over og undersøkt, diskutert og gransket” (ibid, s. 32-33).

I tillegg til den sosiale betydningen kan erfaringslæringen også ha en emosjonell innvirkning på individet. I følge Grue (1989, s.5) kan erfaringslæringen bidra til at de ansatte i en organisasjon oppnår en kontinuerlig kvalitetsforbedring som igjen kan føre til større grad av yrkesstolthet, trygghet og trivsel. Moxnes (2000, s. 10) har et liknende utgangspunkt og mener at erfaringslæringen kan bidra til bedre livskvalitet samt gi mening til individet. Dessuten framholder Tiller (2006, s.27) at den opplæring som skjer innen praksisfeltet kan bidra til mer interesse hos individene som lærer. For øvrig mener Tiller at hvis erfaringslæringen i sterk grad ikke blir vektlagt i en organisasjon kan dette føre til at de ansatte passiviseres og at missmot og tiltaksløshet preger arbeidet (ibid, s.33-34).

Den tidligere mesterlæren vektla opplæring i praksisfeltet, noe også Tiller (1989, s.10) synes å gjøre da han utaler ” Hverdagens hendelser og virksomheter blir viktig empiri.” I den forbindelse kan også den argumentasjon som ble benyttet i forbindelse med mesterlæren være aktuell hos Tiller. Det var argumentert for at den skapte identitet. Mesterlæren innebar i

mange sammenhenger at lærlingen skulle observere og imitere etter mesteren (Nielsen og Kvale, 1999, s.19-31). Det kan derfor tenkes at identiteten for den enkelte knytter seg til at kunnskapen går i arv og inngår i form av tradisjon. I forhold til PP tjenesten som har arbeidsoppgaver som knytter seg i stor grad til veiledning hvor sosiale relasjoner inngår, og som da kan være komplekst sammensatt og uforutsigbare, kan det tenkes at det i noe grad skapes identitet på en annen måte da denne identitet is tørre grad kan utvikles i et viere sosialt miljø med et større mangfold av innspill. Ellers kan det også tenkes at arbeidsformer og kunnskaper innen den enkeltes organisasjons kultur kan gå i arv til nye ansatte. Også samfunnets lover kan i stor grad være med å påvirke de ansattes arbeidsformer og således skape tradisjoner.

Erfaringslæring kan også være av betydning for å utføre de profesjonelle yrkesrelaterte oppgaver de ansatte har i sin organisasjon. Systematisk erfaringslæring kan nyttes som et utgangspunkt for å sikre kvalitet og dermed oppnå bedre yrkesferdigheter. (Tiller, 1989, s.13, Grue, 1989, s.5, Moxnes, 2000, s. 10). I følge Moxnes gir erfaringslæringen bla en fungerende læring som igjen kan bidra til mer effektiv, anvendbar og varig læring (Moxnes, 2000, s.49-52). Tiller synes også å vektlegge dette deltagende perspektivet på erfaringslæring da han er opptatt av læring ved å utføre handlinger (Tiller, 2006, s.28). I tillegg mener Tiller (1989, s.21) at erfaringslæringen er en viktig forutsetning for å styrke lærerprofesjonen.

Erfaringslæringen kan også ha negativ betydning ved at den gir en læring som strider mot intensjonene i en organisasjon (Tiller, 2006, s.30). Dessuten trenger den nødvendigvis ikke gi noen sann læring. Enkelte individer kan for eksempel ha lett for å generalisere prinsipper ut ifra et alt for lite erfaringsmateriale, som da kan føre til forutinntattheter som da igjen kan gi feilaktig læring (Moxnes, 2000, s. 52- 56).

2.2 Faktorer som kan innvirke på erfaringslæringen

I det følgende vil jeg ta utgangspunkt i den inndeling Moxnes har i forhold til de faktorer som kan påvirke individets læring. Han framhever at et individ kan være påvirket av det personlige, mellommenneskelig, organisatoriske og samfunnsmessige området (ibid, s.163). I forhold til å se erfaringslæringen i et pedagogisk perspektiv vil jeg se det hensiktsmessig å benytte en slik vid inndeling av faktorer som kan belyse ulike forhold både individuelt og utenfor individet som igjen kan påvirke individets læring.

Det enkelte individs erfaringslæring kan synes å være påvirket av mange forskjellige personlige faktorer. Det enkelte individs kognitive forutsetninger kan synes å være relevant for erfaringslæringen. Ut fra Tillers (2006, s.25-27) vektlegging av erfaringslæringsbegrepet framgår det at hvert enkelt individ har sin egen erfaringsbakgrunn som de vil tolke sine nye erfaringer ut i fra. Ut fra dette kan det synes som om erfaringslæringen til hvert individ vil være påvirket av individets tidligere kunnskaper som da kan være av både praktisk og teoretisk karakter. På en slik måte kan det tenkes at det vil kunne innvirke på erfaringslæringen om individet har få eller mange tidligere erfaringer som er relevante for den nye situasjon. Dessuten kan det også tenkes at hva slag erfaringer individet har fra før vil kunne påvirke utførelsen og tolkningen av handlingen i erfaringslæringen. Tiller framholder også i forhold til erfaringslæringsbegrepet at teoretiske kunnskaper er viktige i forbindelse med å relatere de praktiske erfaringene til begreper (ibid, s.7). Tiller utaler også at dersom erfaringene skal få mening og sammenheng forutsetter det at individet kan systematisk bygge opp en begrepsmessig kunnskap som da gir grunnlag for individets forståelse av en situasjon. De inntrykkene individet iakttar blir i bearbeidet, omformet og sensurert slik at det skapes mening utover observasjonen (Tiller, 1989, s. 26).

I tillegg til tidligere kunnskaper kan også andre intellektuelle forutsetninger hos et individ påvirke erfaringslæringen. Tiller framhever at et av kjennetegnene på erfaringslæring er at en bør oppnå bevissthet i forhold til de erfaringene en gjør. I tillegg vektlegger han at individet bør reflektere, systematisere, og konsolidere erfaringene slik at det oppnås mening, struktur og relevans i erfaringslæringsprosessen (Tiller, 2006, s. 32-33). Refleksjonsevnen til et individ samt dets evne til å klare å arbeide bevisst og systematisk med erfaringene er av betydning for at det skal oppnås læring (Tiller, 1989, s.10). I følge Tiller (2006, s.26) vil hvert enkelt individ også kunne påvirke erfaringer med dets personlige tolkninger. I en organisasjon hvor det kan forekomme konkrete oppsatte mål vil det også være rom for personlig tolkning, der menneskets livserfaring innvirker på tolkningene. Dette kan igjen føre til at den erfaringslæring som skjer ikke nødvendigvis vil være i samsvar med de mål organisasjonen har.

I tillegg til intellektuelle forutsetninger kan også andre faktorer ved individet synes å påvirke erfaringslæringen som da for eksempel motivasjon. I forhold til erfaringslæringsbegrepet vektlegger Tiller en deltagelse av individet selv (ibid, s.28). Det kan tyde på at motivasjonen til hvert individ vil kunne innvirke på dets deltagelse i handlingen. Tiller (2006, s.31-33) framholder også at det i første fasen av erfaringslæringsprosessen hvor det kjente brytes opp

for deretter å fokusere mot noe nytt, er det viktig at individet er villig til å foreta endringer i disse prosesser. Det kan tenkes at den enkeltes motivasjon vil kunne ha betydning i slike tilfeller.

Det kan også tenkes at individets emosjonelle utgangspunkt kan innvirke på erfaringslæringsprosessen. Det kan for eksempel skje ved at trygghet kan bidra til mer motivasjon for individet for å utføre en handling fullt ut slik det framgår av erfaringslæringsbegrepet. Eckhoff (1999, s.34-57) utaler at trygghet vil kunne bidra til læring og at den ansatte da lettere kan klare å sette seg realistiske mål som vedkommende er i stand til å mestre. Mestringsopplevelser vil igjen kunne bidra til å styrke individet både motivasjonelt og emosjonelt ved økt selvfølelse og selvtillitt.

Deltakelse i erfaringslæringen kan også bli sett på som en motorisk deltakelse, hvor individets grovmotoriske ferdigheter og sansemotorisk integrasjon kan innvirke på læringen. Sansemotorisk integrasjon er betegnelsen for hjernens evne til å koordinere og bearbeide inntrykk fra sanse apparatet vårt. God kroppskontroll og sansebearbeiding kan bidra til et godt grunnlag for selvbilde som igjen kan påvirke ytterligere læring (ibid, s.59-61). Dette er en mindre aktuell faktor å ta opp i forbindelse med PP -tjenesten da de i stor grad arbeider med veiledning.

Ut fra det foregående går det fram at individet har selv et utgangspunkt hvor motivasjonelle, emosjonelle, intellektuelle og motoriske ferdigheter kan påvirke læringen. Disse faktorene er nært relatert til hverandre og kan dermed ha en gjensidig påvirkning (ibid, s. 60-61).

Forskjellige mellom menneskelige faktorer kan også innvirke på individets læringsprosess. Tiller framholder at det i erfaringslæringsprosessen kan være betydningsfullt at individet samtaler og reflekter sammen med andre angående sine erfaringer. Dessuten kan de også ved slikt samspill få nye ideer som de kan ta med seg videre i utvikling av nye erfaringer (Tiller, 2006, s.31-46). Tiller framhever også at for at individet skal kunne bearbeide sine erfaringer om til ny læring vil det kunne være av betydning at individet foretar metarefleksjon alene eller sammen med andre. I en slik sammenheng kan det være av betydning at det legges til rette for sosialt samspill i organisasjonen, men også samspill utenom denne kan være av betydning. Tiller viser også til at forskning i skolen har vist at det er av betydning at samarbeidet fungerer godt både vertikalt og horisontalt, og har et godt støttende klima (Tiller, 1989, s. 11-12)

I en organisasjon vil det også være et sosiale samspill som foregår og en kultur som kan virke inn på individets læring. Med kultur menes det i den antropologiske og sosiologiske sammenheng de systemer av forestillinger, ideer, verdier og normer vi er en del av. Dette påvirker igjen hvordan vi tenker, handler, og forholder oss til verden. Kulturelle mønstre kan endre seg i forhold til tid og sted (Frønes, 1997, s.73-76). Tiller framholder at det tar tid å bygge kulturer og kontekster som støtter opp under den reflekterte erfaringslæring. Han mener at om vi tar bort dette sosiale aspektet i organisasjonen så tar man bort mye av grunnlaget for erfaringslæringen. (Tiller, 2006, s 33-40).

Den enkelte ansatte vil også kunne bli påvirket av organisatoriske faktorer hvor ulike rammer, systemer og regler som finnes i en organisasjon kan begrense eller fremme læring. Dette kan for eksempel være strukturering av materielle og sosiale faktorer, som da også er med på å påvirke hverandre gjensidig. Materielle objekter sees da på som fysiske gjenstander. Sosial strukturering kan være organisering av faktorer som påvirker for eksempel normer, rutiner og verdier (Frønes, 1997, s. 72-129). I følge Tiller er slike faktorer viktige å regulere for å oppnå erfaringslæring (Tiller, 1989, s.49).

Samfunnsmessige faktorer kan både direkte og indirekte være med å påvirke muligheten individet har for å foreta erfaringslæring relatert til PP-tjenesten. Både PP- tjenesten og skolen som PP-tjenesten samarbeider med er påvirket både direkte og indirekte av nasjonale føringer gjennom bl.a lover og foreskrifter og retningslinjer. Tiller framholder at skolen har forholdsvis trange rammer både kompetansemessig, tidsmessig, ressursmessig, og rommessig. Hele det offentlige systemet er hardt presset. Dette kan igjen påvirke at ansatte i organisasjoner får liten tid til refleksjon. Hverdagen er full av hendelser og inntrykk og problemer som krever rask handling (Tiller, 2006, s. 26).

3.0 Metodedel

I det følgende vil jeg først i kapittel 3.1 ta opp kjennetegn ved den fenomenologiske tilnærmingen og da se dette i relasjon til min oppgave. I kapitel 3.2 vil jeg redegjøre for intervju som metode samt gi en begrunnelse for hvorfor denne metoden er aktuell i min undersøkelse. Kapittel 3.3 tar opp reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.

3.1 En fenomenologisk tilnærming

I det følgende tas det kort opp en kort begrunnelse for valg av min empirnære metode som er fenomenologi. Deretter følger den historiske utviklingen av fenomenologien. Så vil jeg videre

se på en del sentrale kjennetegn innen fenomenologien som er felles for de mange fenomenologiske retningene som har utviklet seg den senere tid. Disse kjennetegnene vil også bli sett i sammenheng med denne undersøkelsen.

Blant de empirnære metoder har jeg sett det som mest relevant å vurdere etnografi, grounded theory og fenomenologi. Etnografi har som mål og forstå andre kulturer (Patton, 1990, s.67). Kulturaspektet kan ha en viss relevans for denne undersøkelsen da erfaringslæringen inngår i kontekstuelle sammenhenger, men min problemstilling har i sterk grad utgangspunkt i å vektlegge de ansattes subjektive opplevelse som er mer fremtredene i fenomenologien. Grounded theory er i sterkere grad opptatt av teorigenerering ut i fra de konkrete empiriske data, og har et innslag i positivistisk retning som ofte er karakteristisk i kvantitative tilnærminger (Fangen, 2004, s.19). Denne tilnærmingen synes ikke særlig sentral for denne undersøkelsen som tar utgangspunkt i relativt få informanter og da er opptatt av individuell dybdeforståelse. Jeg anser derfor fenomenologien som mest relevant å ta utgangspunkt i.

Fenomenologi er en filosofisk retning som har vært dominerende i det 20. århundre. En av dem som betraktes spesielt som fenomenologiens grunnlegger er Edmund Husserl (1859-1938). I den senere tid har det også vært andre som har videreutviklet fenomenologiens teorier som for eksempel Martin Heidegger, Jan – Paul Sartre, Maurice Merleau- Ponty, Emmanuel Le`vinas, og Paul Ricoeur. Men også tenkere innen fransk-tysk filosofi som Theodor W. Adorno, Hans Georg Gadamer, Michel Foucault og Jürgen Habermas har vært påvirket av fenomenologien og dels også vært kritisk til den. Fenomenologien har også til dels blitt sett på som en forutsetning for en del andre teorier som for eksempel hermeneutikken og eksistensfilosofien. Fenomenologien har mange felles trekk selv om den har utviklet seg i mange forskjellige retninger etter Husserls tid (Zahavi, 2003, s.7-8) I det følgende sees det nærmere på noen sentrale kjennetegn innen fenomenologien.

Et kjennetegn ved fenomenologien er vektleggingen av fenomenet. Zahavi (2003, s.13) utaler at ”Fenomenet er det, som viser sig ved sig selv, det som manifesterer sig, det der åbenbarer sig.” Det vektlegges da at fenomenet må forstås som gjenstandens egen framtredelesmåte. Fenomenologien betyr i utgangspunktet ” vitenskap om fenomenene” og kan relateres til å være filosofiske analyser av gjenstanders forskjellige framtredelesformer og dermed også en refleksiv undersøkelse av de forståelsesstrukturer som tillater gjenstandene å vise seg som det de er (Zahavi, 2003, s.13). I forbindelse med fenomenologiske undersøkelser utaler Patton (1990, s. 57) blant annet ” The phenomenologist is committed to understanding social

phenomena from the actor`s own perspective. He or she examines how the world is experienced. The important reality is what people perceive it to be.”

Når det gjelder en gjenstand kan denne fremtre på ulikt vis. Den kan vise seg fra forskjellige perspektiver, profiler eller i ulik belysning. Videre kan den også framtre som noe som er persipert, fantasert, erindret, konstatert eller kommunisert. Gjenstanden kan også være mer eller mindre direkte og /eller nærværende. Det kan her skilles mellom ulike epistemiske (erkjendelsesmessige) nivåer. En gjenstand kan framtre i signitive akter som er en av de laveste/fattigste måtene å framtre på. Dette er språklige akter som refererer til noe, samtidig som gjenstanden ikke kan betraktes i noe synlig form. En annen form en gjenstand kan framtre gjennom er imaginative akter. Da framtrer gjenstanden som et synlig innhold. Både signitive akter og imaginative akter har til felles at de intenderer gjenstanden indirekte. Den signitive akt viser til objektet via en tilfeldig representasjon som da vil si tegn og den imaginative akt viser til et bilde som har en form for likhet med objektet. Husserl framholder at alle typer *re* presenterende akter refererer til den egentlige gjenstanden slik den framtrer mest mulig umiddelbart, opprinnelig og optimalt. Det er først når vi persiperer, utfører praktiske handlinger eller foretar vitenskapelige analyser at en gjenstand kan framtre direkte for oss. Det vil derfor kunne sies at denne framtreddelse er av subjektiv karakter. Hvis en ønsker å forstå en gjenstands framtreddelse er det av betydning at vi retter oppmerksomheten mot dens måte å manifestere og framtre på. Gjenstandens tilstand og relativitet finnes i fenomenet og ikke skjult bak fenomenet. Det at fenomenologien tar utgangspunkt i fenomenet er ikke noen hindring for å oppnå noe mer fundamentalt som gjenstanden skulle ha gitt seg ut for. Slike undersøkelser som dette er av filosofisk verdi i følge fenomenologien (Zahavi, 2003, s.13-17).

Med utgangspunkt i teorien overfor kan det synes om fenomenet i denne oppgaven, slik det framtrer for meg vil bli de ansatte i PP- tjenesten sin opplevelse av tidligere erfaringer på det tidspunkt jeg foretar undersøkelsen, altså i intervjuet. Ved at erfaringsprosessen sees på som en kontinuerlig prosess, som stadig er i utvikling, vil noen av erfaringene hos de ansatte være nye og lite bearbeidet, mens andre er bearbeidet godt. Dette vil også kunne innvirke på den opplevelse de ansatte har av om erfaringslæringens har betydning for dem i det jeg foretar undersøkelsen. En slik undersøkelse som jeg foretar meg gjelder derfor på det tidspunkt den blir utført. Jeg har i denne undersøkelsen valgt å transkribere intervjumaterialet hvor fenomenet jeg undersøker vil framtre i dette og da gjøre mitt analysearbeid enklere. Det framgår også av teorien at forskeren skal prøve å forstå fenomenet slik det oppleves ut fra

aktørens eget perspektiv. Et fenomen kan dermed oppleves ulikt blant de forskjellige individer. Dette er sentralt i min undersøkelse, da erfaringslæringen er av personlig karakter hvor individet bygger på egne tidligere erfaringer, som da ses i forbindelse med nye erfaringer. Dessuten vil også tolkningsprosessen i den forbindelse være av personlig karakter. Dette personlige utgangspunkt på erfaringene og da opplevelsen av disse vil kunne gjøre det vanskelig å si noe allment angående erfaringslæring da disse må sees ut i fra den kontekst de framtrer i. I min undersøkelse er dette heller ikke vektlagt. Hensikten med denne undersøkelsen er å kunne gi en mest mulig innsikt om erfaringslæringen oppleves å ha betydning for de ansatte i PP- tjenesten og i tilfelle hva slags betydning, for derved å kunne oppnå en dybdeforståelse av hvordan dette svaret kan relateres til den kontekst og livsverden individet er en del av. På grunn av undersøkelsens fokus på personlige opplevelse av erfaringslæring kan de data som framkommer gi variasjon i materialet, som igjen vil kunne gi mulighet for å se et bredt spekter av ulike faktorer som påvirker en eventuell erfaringslæring. Ved å se de forskjellige informanters utsagn i en teoretisk sammenheng kan dette muligens bidra til å understøtte teorier som har en mer allmenn karakter, men også eventuelt gi informasjon om eventuelle nyanser og avvik fra disse teorier.

Hvordan et fenomen eller en gjenstand framtrer vil gjennom en empirisk undersøkelse være avhengig av forskeren selv. Det neste kjennetegnet i en fenomenologisk tilnærming er dens vektlegging av første- persons perspektivet. Dette innebærer blant annet at subjektet som da kan være forskeren blir sett på som uadskillelig fra verden når det foretas undersøkelser (Zahavi, 2003, s. 19). Det aksepteres da at verden er slik den framtrer for oss. Fenomenet og enhver gjenstands fremtredelse vil alltid være en fremtredelse av noe for noen. Ved et slikt utgangspunkt avvises en toverdens lære og i følge Husserl blir det absurd å snakke om en absolutt virkelighet. Denne vektleggingen skiller seg fra en objektivistisk tilnærming som ønsker å oppnå forståelse av virkeligheten, verden og væren gjennom å eliminere subjektiviteten. Et fenomen vil i følge naturvitenskapen således bli forstått som noe subjektivt som hindrer den objektivt eksisterende virkelighet å tre fram. I følge den Scientistiske retningen vil det kun være naturvitenskapen som kan definere hva virkelighet er. Selv om fenomenologien tar avstand fra dette synet, vil den likevel akseptere at slike typer undersøkelser kan ha verdi og gi nye innsikter og utvide virkelighetsforståelsen (Zahavi, 2003, s 15-31). I fenomenologien hevdes det at enhver objektivitet, forklaring, forståelse og teoribygging forutsetter et første persons perspektiv som sitt grunnlag. Natur vitenskapen vil

ut fra deres eget syn mene at de prøver å beskrive virkeligheten objektivt dvs. fra et tredje persons perspektiv.

Fenomenologien vektlegger at verden først og fremst kan fremtre gjennom subjektet. Det er først når fenomenet framtrer gjennom erfaring, forståelse og erkjennelse at subjektet er i kontakt med gjenstanden selv. Fenomenologien ignorerer ikke verden til fordel for bevisstheten, men den vektlegger bevisstheten til mennesket fordi verden framtrer gjennom denne. Når individet som da for eksempel forskeren foretar en tolkning, er denne igjen påvirket av vedkommendes tidligere erfaringer og begreplige perspektiv. Tidligere erfaringer er en forutsetning for at individet skal kunne forstå, tolke og gi mening til det som framtrer (Zahavi, 2003, s.15-18). Det kan for eksempel være å forstå hva som er relatert til selve fenomenet som for eksempel kulturelle, historiske, samfunnsmessige innvirkninger, samt sosiale relasjoner. Videre vil også den kontekst fenomenet inngår i, samt den mening det har, innvirke på den tolkning et subjekt kommer fram til. En gjenstand må forstås i relasjon til verden og omvendt. Dette innebærer igjen at en gjenstand kan bli tolket forskjellig fra person til person, på grunn av ulik erfaringsbakgrunn til hvert individ (Patton, 1990, s.37).

I teorien ovenfor vektlegges at det ikke er noe skarpt skille mellom subjektet og objekt. Dette er hensiktsmessig i forhold til denne undersøkelsen jeg foretar da det søkes å oppnå informasjon om det enkeltes individers opplevelse av erfaringslæringen.

Erfaringslæringsbegrepet er personlig relatert til individets tolkning og tidligere erfaringer. I tillegg er erfaringslæringen også i stadig utvikling og kan være påvirket av andre mennesker og den kontekst den foregår i som for eksempel den kultur, de samfunnsmessige forhold og den historiske utviklingen som individet omgis med. For å få et helhetsbilde av denne kontekst som erfaringslæringen kan framtre i er det helt avgjørende å ha tilgang på mennesket selv som eier erfaringene og opplevelsen av dets betydning, slik min oppgave spør etter.

Erfaringslæring er personlig og kan ikke skilles fra mennesket selv. Dette utgangspunkt gjør det helt nødvendig at det ikke er et skarpt skille mellom subjekt og objekt, noe blant annet fenomenologien gir mulighet for.

I forbindelse med at forskeren selv tolker de data som informanten gir vil det være forhold han eller hun må være oppmerksom på. Et kjennetegn ved fenomenologien er fokuset på epochéen og reduksjonen. Begrepet epochée innebærer at vi setter til side våres naive metafysiske innstilling som da igjen kan åpne opp for filosofiske muligheter. Reduksjonen er et begrep som viser til våres tematisering av sammenhengen mellom subjekt og verden.

Analysen som foregår gjennom disse to begreper er en komplisert prosess. Både epochéen og reduksjonen er deler av en funksjonell enhet, og Husserl framholder i den forbindelse at epochéen er reduksjonens mulighetsbetingelse. Epochéen og reduksjonen kan således sees som momenter i en transcendentale refleksjon som hjelper oss til og ikke dra filosofiske slutninger av ubevisste antagelser, men som heller gjør oss bevisst om våres eget grunnleggende kognitive og meningsgivende bidrag. Disse fundamentale innstillingsendringer gir mulighet for en avgjørende oppdagelse og således også en utvidelse av våres erfaringsfære.

Hensikten med å ta i bruk epochéen er for å nøytralisere eventuelle dogmatiske innstillinger samt unngå fordommer og da også inkonsistens teori en har om verden. Dette danner grunnlag for å rette fokuset mer direkte mot det fenomenologiske gitte, på det objektet som fremtreder. Husserl framholder at det er kun ved bruk av epochéen at det blir mulig å få fram virkelighetens egentlige værensmening, og at verdens væren blir filosofisk tilgjengelig. På en slik måte kan det foregå undersøkelser i verden. I en slik forbindelse vil en også ha muligheter til å kunne utforske sin egen innstilling og teste ut dens gyldighet. Det er denne prosess som i fenomenologien blir kalt epochée og reduksjon. Vi blir da ikke ledet vekk fra verden og dens gjenstander, men får heller mulighet til å undersøke dem på en ny måte og da i deres fremtredelse og manifestasjon for bevisstheten (Zahavi, 2003 s.21-22). Forskerens erfaringer og /eller teoretiske innstilling som da er påvirket av tradisjoner og kulturelle påvirkninger vil da igjen være hensiktsmessig for at vi skal være i stand til å tolke og gi mening til det vi undersøker. Som en følge av dette er det derfor viktig at når en driver forskning redegjør for hvordan den teoretiske innstilling en har oppstår, påvirker og endrer våres syn på verden (Zahavi, 2003, s.33).

I forhold til teorien om både epochéen og reduksjonen vil det være av betydning at jeg er oppmerksom på at jeg i utformingen av intervjuguiden og oppgaven for øvrig i minst mulig grad er forutinntatt slik at de fenomener jeg vil undersøke ikke blir hindret i å tre fram. I intervjuguiden vil det kunne være hensiktsmessig å stille mest mulig åpne spørsmål som igjen gir mulighet for informantene å komme fram med sitt personlige utgangspunkt. For sterke føringer i spørsmålene kan hindre informantene i dette.

Når forskeren ved hjelp av epochéen og reduksjonen har tilsidesatt sine fordommer gir dette bedre muligheter for å undersøke informantenes opplevelser og forståelser som har

utgangspunkt i deres livsverden. Livsverden er da ytterligere et kjennetegn ved fenomenologien, og innebærer menneskets opplevelse av sin hverdag og hvordan han/hun forholder seg til denne (Dalen, 2004, s.16). I følge Zahavi (2003, s.30-31) er livsverden et grunnlag for vitenskap. Denne livsverden endrer seg stadig og påvirker vitenskapen som da ikke blir statisk men dynamisk. I min problemstilling spørres det etter om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP- tjenesten. Innholdet i ordet ”betydning” vil her kunne framtre som både synbare og ikke synbare betydninger for forskeren. Ytre synbare betydninger kan jeg finne ut ved å observere individer i deres praksis og se resultatene av hvordan de mestrer arbeidet. Men dette alene vil ikke kunne være tilstrekkelig i min oppgave. ”Betydning” er også relatert til opplevelse som da går på individets indre. Hva slag følelser, tanker og opplevelse individet har lar seg vanskelig måle ved observasjon eller ved forskning som vektlegger et skarpt skille mellom subjekt og objekt. Her vil fenomenologiens vektlegging av individets livsverden og intervju som metode kunne være nyttig.

3.2 Intervju som metode

I dette kapittelet vil jeg først redegjøre for valg av metode. Så vil jeg ta opp utvelgelse av informanter for deretter å redegjøre for gjennomføring av intervjuene og tilslutt konsentrerer jeg meg om bearbeidelsen av materialet.

Når det gjelder valg av metode har jeg tatt utgangspunkt i et kvalitativt forskingsopplegg for å belyse min problemstilling. Dette valg er begrunnet med at jeg ved hjelp av kvalitativ forskning kan oppnå en bedre forståelse av fenomener relatert til personer og ulike situasjoner i deres sosiale virkelighet enn det jeg kunne ha oppnådd med et kvantitativt opplegg. Denne forskning gir mulighet for å få en dypere innsikt i hvordan mennesker forholder seg til sin livssituasjon (Dalen, 2004, s.16). Dette er sentralt i min oppgave. Innen kvalitativ forskning er det ulike metoder som kan være aktuelle som for eksempel intervju, observasjon og spørreundersøkelse. Spørreundersøkelse er i stor grad nyttet i kvantitativ forskning, og vil sannsynligvis ikke gi den ønskelig dybdeforståelse i denne undersøkelsen. Observasjon kan over tid gi en god beskrivelse av den konkrete arbeidssituasjon, men vil sannsynligvis heller ikke ha mulighet for å gi en så god dybdeforståelse, samt innsikt i de ansattes tanker og meninger og følelser som er av betydning for min problemstilling.

Jeg er kommet til at intervju er mest aktuelt å benytte da denne metode gir god innsikt i de enkeltes informanternes synspunkter for om erfaringslæring har betydning for dem. PP-tjenesten har som arbeidsoppgave å veilede i saker hvor kontekstuelle forhold inngår. For å oppnå

innsikt i disse forhold som da kan innvirke på deres erfaringslæringen, kan intervju også være en fordelaktig metode. Erfaringslæringen er dessuten i stor grad personlig hvor individet selv tolker og tar utgangspunkt i tidligere erfaringer. For å oppnå innsikt i informantenes tanker og erfaringer på dette området vil det være av betydning å nytte intervju. For øvrig kan intervju gi mulighet for å følge opp den enkeltes informants svar med ytterlige spørsmål, slik at en kan oppnå en mest mulig dybdeforståelse.

Både en fenomenologisk tilnærming og intervju som metode kan synes å ha noen felles trekk. De har begge en vektlegging av at kunnskap kan oppnås i en interaksjon mellom for eksempel forsker og informant. De er også begge opptatt av å finne mening i språket og den betydning informanten selv vektlegger. Forskningen vil derfor bli verdiladet og må sees i den sammenheng.

Intervju betyr i utgangspunktet "utveksling av synspunkter" mellom to personer som snakker sammen om et felles tema (Dalen, 2004, s. 15). Når det gjelder det kvalitative forskningsintervju er målet å forstå verden fra intervjupersonens synspunkt, samt få en bredere innsikt i den meningen som ligger i deres opplevelser før det gis vitenskapelige forklaringer (Kvale , 1997, s.21). Hensikten med et intervju kan derved være er å oppnå fylldig informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider ved sin livssituasjon. Ved et kvalitativt intervju kan en derved oppnå innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser (Dalen, 2004, s.15).

I forhold til valg av informanter har jeg lagt vekt på at denne utvelgelse skal være hensiktsmessig for å få belyst min problemstilling, men jeg har også tatt hensyn til den tid som står til disposisjon for gjennomførelsen, samt tilgjengelighet av informanter. I denne undersøkelsen har jeg funnet det formålstjenelig å velge ut fire informanter. Hensikten med undersøkelsen er å oppnå en dybdeforståelse i et begrenset antall informanter sett i relasjon til individenes opplevelse og kontekst framfor å oppnå et større og mer generaliserbart materiale.

Når det gjelder utvalg av informanter har jeg vurdert forskjellige kriterier som for eksempel alder, utdanning, ansienitet og stilling. Jeg har da konsentrert meg om to av disse kriteriene og da kommet til at det er mest hensiktsmessig å nytte ansienitet og stilling. Når det gjelder alder kan dette innvirke på erfaringslæringen ved at en høyere alder kan gi flere erfaringer som et individ kan ta utgangspunkt i. Dette kan være interessant for denne oppgaven, men da jeg har valgt å ta utgangspunkt i ansienitet som er mer knyttet til arbeidet i PP- tjenesten anser jeg dette som et mer aktuelt kriteriet. Utdannelseskriteriet har jeg også valgt bort fra

oppgaven. Utdannelse har noe med erfaringslæringen å gjøre ved at den kan være et grunnlag for erfaringslæringen. Men den er likevel ikke særlig relevant i forhold til min problemstilling som fokuserer på om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP-tjenesten. Ansienitet som er et kriteriet som jeg har valgt å ta utgangspunkt vil kunne gi opplysninger om hvor lenge den enkelte ansatte har arbeidet i PP- tjenesten, og hvorvidt lengden av ansienitet da kan innvirke på erfaringslæringen til de ansatte. Jeg ser det da som aktuelt å velge en som har vært kort tid i PP-tjenesten og en med lang erfaring. De to andre informantene kan ha en middels erfaringsbakgrunn i PP-tjenesten. Stilling er det andre kriteriet jeg har tatt utgangspunkt i og som kan si noe om i hvilke arbeidsområder erfaringslæringen har betydning for eller ikke. Det kan tenkes at noen av arbeidsoppgavene kan være av mer eller mindre praktisk karakter hvor erfaringslæringen i varierende grad er relevant. Jeg ønsker å velge to informanter som har et vidt arbeidsområde (pp-rådgiver) og en som har et mer spesifikt arbeidsområde og da som logoped. Jeg velger også en fra administrasjonen som da har administrative oppgaver, men som også må ha en bredere faglig innsikt i de oppgaver som pp-tjenesten utfører.

Intervjuundersøkelsen ble gjennomført i løpet av ca to uker av oktober 2008. Tidspunktene for intervjuene ble avtalt på forhånd. Det ble da lagt vekt på å få disse innpasset i informantenes arbeidstid. Alle intervjuene ble utført på PP- tjenestens kontor og foregikk uforstyrret uten at andre enn informantene og jeg var tilstede. Disse hadde en varighet fra ca. 30-60 minutter. Før intervjuet begynte ga jeg en kort orientering om hensikten med undersøkelsen og jeg understreket da at informantene ville bli anonymisert i oppgaven. Styring og gjennomføring av samtalen var mitt ansvar. For at de enkelte temaene og spørsmålene skulle bli dekket på en tilfredstillende måte, tok jeg utgangspunkt i intervjuguiden og forsøkte da og oppnå at intervjuet ble verken over eller under styrt. Jeg forsøkte å unngå å stille ledende spørsmål. Min oppgave var å spørre, lytte, forstå, og samtidig notere ned viktige momenter og eventuelt tilbakeføre informasjonen til informantene for å få nye opplysninger. Samtlige informanter gav relativt utfyllende og relevante svar. Jeg hadde da ikke inntrykk av at de holdt tilbake opplysninger, noe som i følge Fangen (2004, s.31) kan være ulempen med intervju som metode. Det var sjeldent at de hadde tendens til avsporing. Spørsmålene ble da om nødvendig gjenntatt og det ble strammet noe inn. Samtlige informanter syntes å være positiv til at undersøkelsen ble gjennomført.

I bearbeiding av materialet forsøkte jeg først å inndele og systematisere det i relasjon til min problemstilling for derved å få et grunnlag for å avklare om erfaringslæring har betydning for

de ansatte i PP-tjenesten. Jeg forsøkte deretter å få fram sammenfallende og forskjellige oppfattninger som var relevant og bearbeide videre. Disse ble så sortert ut og sett i sammenheng med min teori for derved å komme fram til konklusjoner. I dette arbeidet forsøkte jeg også å se materiale i en sammenheng slik at den enkeltes informants oppfatning ikke ble for dominerende. Analyse og tolkning foretok jeg imidlertid i noe grad under selve datainnsamlingen. Men det vesentlige av dette arbeidet ble foretatt i ettertid.

Ut fra teorien framgår det at førforståelse er et sentralt begrep når forskeren gjennomfører et intervju eller skal bearbeide det innsamlede materiale. Førforståelse innbærer meninger og oppfattninger vi på forhånd har i forhold til det fenomenet som studeres. (Dalen, 2004, s.18). I min undersøkelse vil det være relevant å tolke mine svar ut fra min førforståelse av pedagogiske, samfunnsmessige og kulturelle forhold som da kan være nyttig for å oppnå en dybdeforståelse av informantenes utsagn.

Selve tolkningsprosessen og utviklingen av forståelse av intervjuenes innhold går gjennom flere ledd, fra en ren beskrivende forståelse av det informantene konkret sier, via en fortolkende forståelse av hva som egentlig menes med en uttalelse, til en mer teoretisk forståelse av fenomener som studeres. (Dalen, 2004, s.20)

Det er viktig i denne undersøkelsen i likhet med forskning forøvrig å vektlegge de etiske retningslinjer som er gitt av Den nasjonale forskningsetiske komite` for samfunnsvitenskap og humaniora (2006,s.18). I forbindelse med at jeg nytter intervju som metode vil det da være sentralt å framtre på en akseptabel måte som viser respekt for respondentenes integritet, synspunkter og frihet til å utale seg. Samtidig er det viktig å anonymisere respondentenes svar og bruke intervjuene i en slik sammenheng at enkeltpersoner ikke kan identifiseres. Respondentene skal dessuten informeres om intervjuets formål og hensikt.

3.3 Reliabilitet, validitet og generaliserbarhet

Kvalitative opplysninger som framkommer i slike intervju som jeg har foretatt har klare begrensninger når det gjelder hvorvidt resultatene som er utviklet på grunnlag av dem kan nyttes i mer omfattende sammenhenger. Selv om intervju gir mange muligheter for å oppnå positive resultat kan det også oppstå ulike feilkilder. Disse kan inndeles i de to hovedgrupper reliabilitet og validitet som da i denne oppgaven må defineres i relasjon til kvalitativ forskning.

Reliabilitet er et mål på hvorvidt opplegget, altså den måten en går fram på i undersøkelsen måler det som er hensikten med undersøkelsen. (Hanse`n, 1997, s.53). Skal jeg oppnå en god reliabilitet må jeg derved redusere de tilfeldige feilkilder mest mulig. Jeg har derfor lagt vekt på å oppnå mest mulig klarhet i de utsagnene som inngår i undersøkelsen og som kan oppfattes på forskjellig måte, eventuelt inneholde motsigelser. I undersøkelsen nyttet jeg derfor ord og uttrykk tilpasset informantenes forståelse. Dessuten forsøkte jeg å gjengi innholdet i deres utsagn nøye og gjennom eventuelle tilleggsspørsmål få avklart om det kunne være eventuelle missforståelser. Jeg var oppmerksom på at det i informantenes utsagn kan forekomme systematiske feil ved at informantene kan ha tendens til å svare positivt eller negativt et hvert spørsmål eller tilpasse deres svar etter mitt ønske som intervjuer. Slike tendenser registrerte jeg imidlertid ikke.

Da intervju er en sosial prosess mellom informantene og meg som intervjuer kan resultatene bli påvirket av disse prosesser og at det da er mulighet for at de subjektive utsagn tolkes som en objektiv sannhet. I disse sammenhenger er jeg en fortolkende person som bevisst eller ubevisst kan innvirke på det som blir svart og har også mulighet for å påvirke valg mellom ulike svar alternativer. Min tolkning av svarene kan også være påvirket av min bakgrunn og de holdninger og motiver jeg har som igjen må sees i sammenheng med mitt individuelle utgangspunkt og den kultur jeg lever i.

Selv om jeg forsøkte å være så nøytral som mulig i min måte å stille spørsmål på i den interaksjon som foregikk mellom meg og informantene, samt i referater og tolkinger av intervjuene kan det likevel ikke utelukkes at det kan ha vært tilefeller hvor det har oppstått unøyaktigheter som kan ha innvirket på pålitligheten av det framkommende materialet. Jeg var også oppmerksom på at de resultater jeg oppnådde i intervjuene gjaldt på det tidspunkt intervjuene ble foretatt, mens synspunkter og holdninger og dermed også avgitte svar kan endres over tid. De resultater jeg oppnådde i intervjuene må derved sees som et resultat av den interaksjon mellom meg og informantene på det tidspunktet som jeg foretok intervjuet. Det kan føre til at de kunnskaper som jeg oppnådde i intervjuene ikke uten videre gjelder i andre kontekster og genrealiserbarheten blir derved også redusert.

For å oppnå en bedre reliabilitet brukte jeg båndopptaker under intervjuene. Det vil sansynligvis gi en mer nøyaktig gjengivelse av informantenes utsagn enn om jeg hadde foretatt noteringer og resultatene kan da også lagres og etterprøves. (Kvale, 1997, s.164). Jeg foretok transkripsjon av båndopptakene like etter at intervjuene var gjennomført mens

intervjusituasjonen enda var friskt i minnet. Også i transkripsjonen kan det oppstå feil ved at det da nyttes dels andre ord og uttrykk i skriftspråket enn det som framkommer i den muntlige talen i intervjuene (Kvale , 1997, s.163) Derved kan det oppstå feilkilder ved at den virklighet som framkommer i intervjuene ikke blir fullstendig gjengitt og ulike måter å snakke på og nonverbal kommunikasjon kan bli oversett. Det kan igjen svekke reliabiliteten. Jeg brukte derfor mye tid på gjengivelse av intervjuene i transkripsjonene og forsøkte også å foreta aktuelle tilføyelser som framkom i intervjusituasjonen og som ikke ble gjengitt i lydbåndopptakene.

Foruten reliabilitet er også validitet av betydning for å vurdere pålitligheten av min undersøkelse. Validitet vedrører hvor tilfredstillende vi måler det vi har til hensikt å måle og gjelder da gyldigheten og troverdigheten av de resultatene jeg oppnår i undersøkelsen. Validitet kan defineres slik: ”et krav om å dokumentere dataenes og analysens gyldighet eller sannhetsverdi” (Åsebø, 2000, s.5).

Validitet kan inndeles på ulike måter som for eksempel i korrespondansekriteriet, koherens kriteriet og det pragmatiske kriteriet. Korrespondanse kriteriet relaterer seg til et skarpt skille mellom subjekt og objekt som står i motsetning til koherens kriteriet og det pragmatiske kriteriet. (Åsebø, 2000, s.6). Ut fra dette vil korrespondansekriteriet være mindre aktuelt å nytte i min undersøkelse hvor jeg ser subjekt og objekt i sammenheng.

Ut fra dette vil koherens kriteriet og det pragmatiske kriteriet være mest aktuelt å nytte i min undersøkelse. Av Aasebø (2000, s.6) framgår det at koherens kriteriet vektlegger at det i undersøkelsene framkommer fornuftige, sterke og overbevisende argumenter som bygger opp om troverdighet av resultatene i undersøkelsen. Dette vil da være aktuelt i denne undersøkelsen hvor det ikke er skarpt skille mellom subjekt og objekt og hvor kunnskaper dannes i en interaksjon mellom disse. Ellers vil også det pragmatiske kriteriet som fokuserer på undersøkelsens praktiske konsekvenser og nytteverdi ha relevans for denne forskningen (Aasebø, 2000, s.6)

Kvale (1997,s.166) distanserer seg fra en positivistisk vektlegging av sannhet og korrekthet som framkommer i korrespondanse kriteriet og mener at resultatet er valid når det er fornuftig, velbegrunnet, forsvarlig, sterkt overbevisende. Han mener derved også at valide resultater kan framkomme gjennom dialog og forhandlinger med omgivelsene som for eksempel ved intervju. Et resultat kan derved være valid dersom undersøkelsen måler det som er hensikten med den og ikke måler andre forhold ved den og likeledes at resultatene avspeiler

det som er interessant i undersøkelsen. Verifikasjon av resultatene er derved en del av forskningsprosessen ved at resultatenes troverdighet kontrolleres. Forskningen blir derved en sosial konstruksjon av den virkelighet som undersøkes. Informantenes opplysninger og argumentasjon vil da bli sentralt for hva jeg oppfatter som et valid resultat. Det innebærer også at utvegelse av informanter innvirker på hvilke resultat jeg oppnår og hva jeg betrakter som valide kunnskaper. (Kvale, 1997, s.158-160).

Da jeg i min forskning også har lagt til grunn ulike teoretiske utsagn og har hatt veiledning i gjennomføring av oppgaven, vil også ulike teoriforståelser og forskjellig veiledning kunne innvirke på de resultater som jeg anser for gyldig kunnskap. Validiteten i mitt arbeid er derved påvirket av hvem jeg kommuniserer med og er således både person og kontekstavhengig.

For å eliminere eventuelle feil har jeg vurdert de forskjellige resultater jeg har oppnådd fra ulike utgangspunkt og anlagt et kritisk perspektiv på disse. De tolkinger av resultatene jeg har foretatt vil etter det utgangspunkt jeg har lagt til grunn, blir påvirket av at de er hensiktsmessig og dekkende for undersøkelsens formål. Da resultatene relaterer seg til det tidspunkt intervjuene ble foretatt kan også deres gyldighet over tid være begrenset og nye grunnlag og intervju med andre personer kan endre resultatenes gyldighet.

Etter disse brede definisjoner av validitet som jeg har benyttet kan jeg dermed i mitt forskningsarbeid oppnå valide resultater-

Det kan også være av interesse og vurdere i hvilke utstrekning resultatene som framkommer i min undersøkelse kan generaliseres. Jeg har imidlertid tatt utgangspunkt i at hver situasjon som jeg relaterer til i intervjuene er spesifikke og disse kan dermed ha en indre logikk. Jeg er for øvrig opptatt av å oppnå kunnskaper i relasjon til lokale forhold ved å prioriterer kontekstualitet og hetrogenitet framfor å oppnå generalisering. Dermed kan mitt materiale bare i mindre grad generaliseres til en større gruppe som for eksempel PP-tjenesten mer generelt eller til andre ansatte i den etaten jeg foretar undersøkelsen i. Men resultatene kan nyttes som et utgangspunkt for videre forskning og dermed også bidra til teoriutvikling som kan ha betydning for et større antall personer enn de som deltar i undersøkelsen og muligens da også for PP-tjenesten mer generelt.

4.0 Operasjonalisering av begrepet erfaringslæring

I det etterfølgende vil intervju som metode kort bli sett i sammenheng med oppgavens problemstilling. Deretter vil jeg begrunne hvert spørsmål i intervjuguiden i forhold til teorien om erfaringslæring, samt se hvordan den fenomenologiske tilnærmingen kan bidra til å gi svar på spørsmålet. Spørsmålene som det refereres til i det etterfølgende framkommer i vedlegg 1 som da er intervjuguiden.

Erfaringslæring har et personlig utgangspunkt som er knyttet til de enkelte individs tanker og følelser (Tiller, 2006, s. 26-27). Dette innebærer at det er individet selv som må gi uttrykk for den erfaringslæring de selv har oppnådd. For å få et mest mulig presist svar på oppgavens problemstilling har jeg derfor kommet fram til at det er hensiktsmessig å stille spørsmål gjennom intervju til det enkelte individ som innehar disse personlige opplysninger. Dessuten er innholdet i begrepet erfaringslæring komplekst sammensatt. Dette medfører at det er av betydning å få belyst de ulike karakteristikker av erfaringslæringen og da fortrinnsvis ved å oppnå en dybdeforståelse av erfaringslæringsbegrepet. Intervju kan da være fordelaktig i den forbindelse.

Det finnes mange ulike måter å stille spørsmål på som igjen vil kunne bidra til mange forskjellige svar. På grunn av dette er det naturlig å redegjøre for de valg av spørsmål som jeg har tatt utgangspunkt i. For å belyse min problemstilling som er følgende: ”Har erfaringslæringen betydning for de ansatte i PP-tjenesten?” kan det være hensiktsmessig først å få avklart om de ansatte gjør bruk av erfaringslæringen ut ifra Tillers teorier som er lagt til grunn i denne oppgaven, for deretter å finne ut om dette har betydning for hver ansatt. Det kan i den forbindelse være aktuelt og ytterligere tydeliggjøre erfaringslæringsbegrepet ved å sammenligne det opp mot andre læringsteorier og andre forståelser av samme begrep. Ved å foreta en slik presisering kan en oppnå et bedre grunnlag for å stille spørsmål som måler relevante sider ved erfaringslæringsbegrepet slik det er lagt vekt på i denne oppgaven.

Når det gjelder erfaringslæringen kan det synes som om den skiller seg fra enkelte læringsteorier på noen få områder. Tiller (1989, s.10) framholder at ” Hverdagens hendelser og virksomheter blir viktig empiri.” Han mener at teoretiske begreper bør fylles med korresponderende praktiske erfaringer slik at de gir mening for individene og gjør det lettere for dem å relatere det til sin egen praksis situasjon (Tiller, 2006, s.27). Ut fra dette utgangspunkt synes som om Tiller ser både på teori og praksis som elementer som kan utfylle hverandre. Men likevel kan det se ut til at han har et forholdsvis sterkt fokus på at

erfaringslæringen skjer i praksisfeltet. Ser vi på andre læringsteorier er det ikke nødvendigvis slik at disse stiller krav til praksisfeltet. For eksempel går det fram av Glaserfeldt (1995, s.7-8) at radikal konstruktivismen vektlegger at individene selv skaper de indre mentale modeller som de igjen bruker til å forholde seg til sine omgivelser med. Disse indre representasjoner er individuelle og trenger ikke nødvendigvis å være representative for virkeligheten. Ut fra Glaserfeldts beskrivelse av konstruktivismen kan det se ut til at læringen har en forholdsvis sterkere vektlegging av de kognitive prosesser enn de sosiale prosesser når det gjelder læring. Teorien synes heller ikke så stille krav til praksisfeltet. Når det gjelder sosial konstruksjonismen så fremhever Gergen (1995, 23-26) at den vektlegger at individene utvikler mentale modeller i et samspill i det sosiale rom bestående av grupper og andre individer. Etterpå må da de mentale modellenes gyldighet prøves ut. I forhold til sosial konstruksjonismen vektlegger Gergen språket som det viktigste utgangspunkt for utvikling av kunnskap, som da får sin legitimitet gjennom sosiale prosesser. Ut i fra dette utgangspunkt kan det synes som om sosial konstruksjonismen har en forholdsvis sterkere vektlegging på det språklige elementet i læringsprosessen enn radikal konstruktivismen. Både radikal konstruktivismen og sosial konstruksjonismen kan synes å være to læringsteorier som kan foregå i en teoretisk opplæringssammenheng i skolen, uten at de nødvendigvis stiller krav til praktisk deltakelse fra individets side slik Tiller gjør i forhold til erfaringslæringen.

Et annet sentralt kjennetegn når det gjelder erfaringslæring er at den har et relativt sterkt fokus ved at erfaringslæringsprosessen tar utgangspunkt i det individet kan fra før. For eksempel kan vi se Tiller (2006, s.27) fokuserer på at det er med utgangspunkt i tidligere erfaringer at vi kan konstruere ny kunnskap. Ut fra Tillers beskrivelse av erfaringslæringsprosessen kan det synes at erfaringslæringen tar utgangspunkt i hva det er individet selv kan når læringen skjer, og går mot det ukjente som individet ikke kan. Fra et konstruktivistisk læringssyn kan fokuset synes å ligge i relativt større grad på det ukjente som individet skal lære. Glaserfeldt (1995, s.14) sier bla om det konstruktivistiske perspektivet ” It requires self –regulation and the building of consceptual structures through reflection and abstraction” Videre sier han” To solve a problem intelligently, one must first see it as one`s own problem. That is, one must see it as an obstacle that obstructs one`s progress toward a goal.” Individet må selv oppleve at det har et problem. Og ved at han/hun samtidig arbeider mot å løse dette problem vil dette kunne skape motivasjon for arbeidet.(Glaserfeld, 1995, s.14) Det kan ut i fra et konstruktivistisk utgangspunkt synes å ha et relativt sterkere fokus på å ta utgangspunkt i problemet framfor det individet kan selv , slik erfaringslæringen fokuserer på.

I mitt teoretiske ståsted vektlegger jeg et sosiokulturelt læringsperspektiv. Siden dette perspektiv ikke i så sterk grad vektlegger emosjonelle faktorer for læring, har jeg i min forståelse av læring også dels supplert dette lærings syn med et sosio- kognitivt perspektiv som i større grad ser ut til å vektlegge affektive faktorer. (Bråten, 2002, s.165). Jeg vil i det etterfølgende redegjøre for det sosio kulturelle lærings syn som er mitt hoved utgangspunkt.

Når det gjelder det sosio kulturelle perspektivet på læring så vektlegges det i følge Bråten (2002, s.26) at individet kan påvirkes av kunnskaper som mennesker har utviklet gjennom kulturhistorien og som da er videreført og gjort tilgjengelig for stadig nye generasjoner. De intellektuelle redskaper er derved påvirket både ved individuell tenkning og i kommunikasjon med andre. Det sosio kulturelle perspektivet vektlegger at læringen har både et situert og et kontekstualisert utgangspunkt. Bruken av de fysiske redskaper påvirkes og innveves da i menneskelig tenkning og handling. Men også intellektuelle og fysiske redskaper bidrar til å strukturere og konstruere omverdenen for individene (Bråten, 2002, s 26). Ut i fra dette kan det synes som om det sosiokulturelle perspektivet på læring kan samsvare dels med erfaringslæringsbegrepet på den måten at de begge inneholder en vektlegging mot at læringen kan foregå sosialt med andre individer. Derimot ser erfaringslæringen ut til og i sterkere grad tillate at erfaringslæringen ikke nødvendigvis trenger å inneha det sosiale element da Tiller utaler at et kjennetegn ved erfaringslæring er: ” Vi vet fordi vi alene eller sammen med andre har tenkt over og undersøkt, diskutert og gransket” (Tiller, 2006, s. 32-33). Det sosiale element synes å være i relativt sterkere grad sentralt i det sosiokulturelle læringsperspektivet enn i erfaringslæringen. Videre kan det synes som om det sosiokulturelle perspektiv ikke stiller krav til at læringen skal foregå i praksis og perspektivet synes heller ikke å fokusere på at den nye læringen tar utgangspunkt i det individet kan fra før av og har av tidligere erfaringer. Dette er i relativt sterk grad vektlagt i erfaringslæringen.

Altså oppsummerende kan vi si at erfaringslæringen skiller seg fra andre læringsteorier ved at den har en sterk vektlegging av at dens læring skjer i praksisfeltet. Praksis og teori kan være vanskelig å skille og teoretiske kunnskaper og praksis må derfor sees på som om de inngår i en helhet. Ellers er erfaringslæringen også kjennetegnet ved at den har et forholdsvis sterkt fokus på at den tar utgangspunkt i individet selv, hva han /hun kan fra før. Disse kriterier vil derfor bli vektlagt i utformingen av intervjuguiden.

Det er en målsetting å kartlegge om de ansatte nytter erfaringslæring slik det er vektlagt i denne oppgaven. Intervjuguiden vil derfor bygge på Tillers kjennetegn av erfaringslæring.

Begrepet erfaringslæring kan være vanskelig å nytte i selve intervjuguiden da det kan være uli forståelse av hva begrepet. For eksempel utaler Askeland (1994, s.236) at ” Erfaring er handling, handling knytt til praktisk eller mental aktivitet”. Ut fra et slikt utsagn kan det synes som om at erfaring ikke nødvendigvis trenger å være sosial eller praktisk på noen måte. Det har da en annen vektlegging enn Tiller. En måte å løse dette på kunne ha vært at informantene blir fortalt hva som legges til grunn for forståelsen av erfaringslæring før intervjuet gjennomføres. På en slik måte kan en oppnå en større grad av felles forståelse av begrepet slik at innholdet i spørsmålene måler mer det som er hensikten. En slik løsning er derimot ikke fordelaktig i forhold til mitt prosjekt da erfaringslæringsbegrepet er et begrep som er sammensatt av mange kjennetegn som kan være vanskelig for en informant å forholde seg til under et intervju.

Når en har fått avklart om informantene nytter erfaringslæringsbegrepet slik Tiller vektlegger så kan dette igjen danne et grunnlag for å finne ut om denne læringsform har betydning for de ansatte og da eventuelt hvilken betydning. På en slik måte vil det ligge bedre til rette for å oppnå svar på min problemstilling. Spm.1- tom spm. 4 prøver å kartlegge kontekstuelle forhold til hver informant. Spm. 5 – tom.11 (untatt spm. 7b) tar utgangspunkt i Tillers kjennetegn på erfaringslæring. Spm. 12-13 og spm. 7 b omhandler om erfaringslæringen har betydning for de ansatte. Spm 14 er et avrundningsspørsmål hvor det stilles åpent for infomanten til å utale seg om de har noe å tilføye til intervjuet. I det etterfølgende vil jeg mer spesifikt begrunne de enkelte spørsmålene i intervjuguiden i lys av fenomenologien og oppgavens teoridel.

Spørsmål 1 og 2 tar utgangspunkt i informantenes stilling og ansiennitet på deres nåværende arbeidsplass. Dette gir igjen grunnlag for å kunne sammenligne de utvalgte informanternes utgangspunkt i forhold til erfaringslæringens betydning. Spørsmål 3 og 4 forsøker å få belyst informantenes tidligere teoretiske bakgrunn og praksis fra andre arbeidsplasser. Disse rammespørsmål er stilt for å sette informantene i en viere kontekst. Kvale (1997, s.72-73) framholder at i et fenomenologisk utgangspunkt vil de data som blir produsert være kontekstavhengige og det enkelte individ må forstås i en slik sammenheng.

Spørsmål 5 søker å få belyst hva slags praktiske arbeidsoppgaver de ansatte har. Dette er av betydning å få klarlagt da Tiller (2006, s.27) vektlegger praksisfeltet som et kjennetegn ved erfaringslæringsbegrepet. Han mener at teoretiske begreper bør fylles med korresponderende

praktiske erfaringer slik at de gir mening for individene og gjør det lettere for dem å relatere det til sin egen praksis situasjon (Tiller, 2006, s.27).

For å få fram de ansattes praktiske arbeidsfelt kan et fenomenologisk utgangspunkt være hensiktsmessig. Gjennom første persons perspektivet vektlegger fenomenologien at subjektet ikke kan sees uadskillelig fra verden når det foretas undersøkelser (Zahavi, 2003, s. 19). En gjenstand som undersøkes må forstås i relasjon til verden og omvendt (Zahavis, 2003. s.18-19). Ut fra dette synspunkt vil det være av betydning å stille spørsmål 5 om hva slags arbeidsoppgaver individet har av praktisk art. Dette er et vidt spørsmål som kan bringe fram kontekstuelle forhold som da for eksempel arbeidsoppgaver som er vektlagt i den organisasjonen jeg har tatt utgangspunkt i. Selv om PP- tjenesten har oppgaver som er definert på nasjonalt plan, kan det også tenkes at hver organisasjon har ulike vektlegginger av arbeidsmåter og oppgaver. Dette kan igjen være med å påvirke hvert enkelt individs livsverden. I følge fenomenologien består livsverden av den førvitenskaplige erfaringsverden vi er fortrolige med og som vi ikke opplever usikkerhet i forhold til. Dette er den verden vi tar forgitt tildagligdags (Zahavi, 2003, s.30). Ved å stille et så åpent spørsmål som kan kartlegge hele praksisfeltet til den ansatte og ikke bare de oppgaver som stillingsinstruksene gir kan det derved oppnås et bedre grunnlag for å belyse min problemstilling.

Spørsmål nr 6 gir mulighet for å kunne kartlegge i hvilke av de nevnte arbeidsområder den ansatte eventuelt opplever utfordringer eller behov for kunnskap, og i hvilke områder det eventuelt ikke oppleves. I tillegg spørres det om hvor ofte det eventuelt skjer. Spørsmål nr.7 prøver å få den ansatte til å nevne utfordringer han/hun har hatt i sitt arbeid og hvordan han/hun gikk fram for å løse disse. I tillegg stilles det også i 7 a spørsmål angående hvor den ansatte hentet sitt løsningsforlag fra.

Disse tre spørsmålene er hensiktsmessig å stille i forhold til å finne ut hvordan PP- tjenesten arbeider. Spørsmål 7 og 7 a er hensiktsmessig i forhold til å finne ut av om de ansatte gjør bruk av erfaringslæringen i samsvar med hva Tiller vektlegger. Han er da opptatt av at erfaringslæringen er kjennetegnet ved at individet utfører handlinger i praksisfeltet ved at det aktivt bruker sine sanser. Erfaringslæring er personlig ved at den tar utgangspunkt i individet sin egen erfaringsbakgrunn som brukes til å tolke nye erfaringer med, og derved gir grunnlag for nye kunnskaper. I tillegg vektlegges det også at individet i relativt stor grad kan sette ord på det de har erfart (Tiller, 2006, s.26- 33).

Spm. 6 , 7 samt 7 a tar utgangspunkt i enkelt individenes opplevelse av utfordringer og hvordan de utfører sitt arbeid. Dette er individrelaterte spørsmål som en kun kan oppnå svar på i kontakt med individet selv da dette er personlig. I et fenomenologisk utgangspunkt vektlegges det at når forskeren prøver å forstå et annet menneske, søker han å se det samme som dette mennesket ser. For å lykkes med dette må forskeren sette seg godt inn i dette menneskets situasjon og deres livsverden samt forstå deres subjektive opplevelser (Dalen, 2004, s. 20). I den fenomenologiske tilnærmingen vektlegges epochén for å nøytralisere bestemte synspunkter samt unngå fordommer forskeren har om verden. Dette er hensiktsmessig for å rette fokuset mer direkte mot det fenomenologiske gitte, på det objektet som fremtreder (Zahavi, 2003,s.21). I forhold til spørsmål 6 er dette gjort ved at spørsmålet stilles åpent for å få fram individets egen opplevelse av om det har utfordringer i arbeidet. Deretter stilles det i spm. 7 åpent for individet til å kunne svare på hvordan det løser oppgaver uten å nødvendigvis være avhengig av å relatere sitt svar til erfaringslæringens begrep. På en slik måte vil det være mulighet for å se hva individene selv vektlegger for å løse sinne oppgaver i praksis, og hva de opplever som relevant i den forbindelse.

I lys av fenomenologien kan spørsmål 6 gi opplysninger om den enkelte ansatte har utfordringer eller behov for kunnskap etter deres egen opplevelse på det tidspunkt undersøkelsen blir foretatt. Spm. 7 og 7 a gir svar på det personlige utgangspunkt den ansatte har når de utfører sine praktisk relaterte yrkesoppgaver. Det individuelle utgangspunkt blir derved satt inn i en kontekst som da er pp tjenestens sitt arbeidsfelt og de kontekstuelle forhold ved organisasjonen hvor læringen foregår i. Derved vil svaret på spørsmålet måtte sees i sammenheng med den kontekst det framtrer i og derved kan generalisering bli vanskelig.

I spørsmål 7 b forsøker jeg å finne svar på om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP- tjenesten og tilfelle hva slags betydning. Dette spørsmålet er stilt 7 og 7a i fordi det da relateres til noe mer konkret situasjoner som er kommet fram i de foregående spørsmål og kan dermed gjøre det enklere for informanten å utale seg. Spørsmål 12 og 13 relaterer seg også til om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP- tjenesten, og spørsmål 7 b vil derfor bli belyst senere i forbindelse med disse spørsmål.

Spørsmål 8 angår om de ansatte har løst oppgaver ved å ta i bruk noe han/hun har lært fra tidligere praktiske utførelser. Spørsmålet kan være relevant å stille for i større grad å avklare om erfaringslæringsbegrepet er nyttet slik Tiller vektlegger det, da spørsmål 7 og 7a

nødvendigvis ikke gir en slik avklaring. Tiller (2006, s. 26-27) framholder at hvert enkelt individ har sin egen erfaringsbakgrunn som de vil tolke sine nye erfaringer ut ifra, noe som da framkommer som et kjennetegn på erfaringslæringen. Spm. 8 forsøker å oppnå innsikt i individets tankeprosesser som best kan fås gjennom informasjon fra individet selv. Dette kan oppnås ved å ta i bruk en fenomenologisk tilnærming som tillater en interaksjon mellom subjekt og objekt ved å se disse i nær sammenheng, og ikke som adskilt. (Zahavi, 2003, s.19).

Spm. 9 omhandler i hvilke grad den ansatte opplever behov for å nyttiggjøre seg tidligere praktiske kunnskaper, samt behovet for nye kunnskaper. Tiller (2006, s. 26-27) vektlegger da tidligere praktiske kunnskaper som et kjennetegn ved erfaringslæringen og ser denne i sammenheng med ny læring. I forhold til spørsmål 8 og 9 er det aktuelt å ta utgangspunkt i den fenomenologiske vektleggingen av livsverdenen som relaterer seg til individets følelser, tanker og opplevelser (Kvale,1997, s.72-73) Denne vektleggingen er relevant for å oppnå svar på spm 8 og 9. Svarene blir derfor personlig relatert og må forstås i den forbindelse.

Spørsmål 10 omhandler hvordan individet lærer best i arbeidet samt begrunnelse for deres valg. Dette er et spørsmål som er stilt åpent for å se om den ansatte også opplever andre læringsformer enn erfaringslæring som betydningsfullt for arbeidet. Dette kan for eksempel være mer teoretiske kunnskaper fra bøker. Ved å ta i bruk den fenomenologiske tilnærmingen som vektlegger epoche`en og reduksjonen, kan denne tilnærming bidra til og hjelpe oss til og ikke dra filosofiske slutninger av ubevisste antagelser. (Zahavi, 2003, s. 22) I lys av dette kan vi oppnå et mest mulig åpent svar fra individene selv, hvor forskeren i minst mulig grad legger føringer for innholdet i svarene til respondentene.

Spørsmål 11, 11a og 11 b omhandler refleksjon. Spørsmål 11 går da ut på om de enkelte ansatte tar seg tid til å reflektere gjennom de erfaringene de gjør seg. Spørsmål 11 a tar opp om refleksjonen foregår i forkant, i etterkant, og/eller i selve handlingen. Spørsmål 11 b angår om de ansatte eventuelt reflekterer sammen med andre og hvordan de da eventuelt synes dette fungerer.

Tiller utaler i forbindelse med erfaringslæring at ” Erfaringslæring innebærer at vi oftere kan si ”jeg vet”. Vi vet fordi vi alene eller sammen med andre har tenkt over og undersøkt, diskutert og gransket” (Tiller, 2006, s. 32-33). Dette kjennetegnet ved erfaringslæringen kan synes å innebære en form for bevissthet som følge av refleksjon. Samtidig framhever Tiller at det i skolen ofte er trange rammer både kompetansemessig, tidsmessig og, ressursmessig. Han framholder videre at hele det offentlige systemet er hardt presset, og at aktørene i denne

sektoren har normalt liten tid til refleksjon. Hverdagen er full av hendelser og inntrykk og problemer som krever rask handling (Tiller, 2006, s. 26). Ut fra et slikt utgangspunkt kan det også være en mulighet for at de ansatte i PP- tjenesten ikke tar seg tilstrekkelig tid til refleksjon for å oppnå en ønskelig erfaringslæring. Spørsmål 11 blir derfor relevant å stille da det tar utgangspunkt i refleksjon som da synes å være et kjennetegn for erfaringslæringsbegrepet, og som også stiller seg åpent i forhold til om de ansatte bruker tid på dette eller ikke.

Spørsmål 11 a tar utgangspunkt i når refleksjonen foregår. Slik det framgår av Tillers beskrivelse av fasene i erfaringslæringsprosessen kan det synes som om han vektlegger i relativt sterkere grad at refleksjonen forekommer først i fase 2 og 3 dvs. etter en handling. Den første fasen beskrives i forhold til at det kjente og nære brytes opp for deretter å rette fokuset mot noe nytt. I den andre fasen kommer individet i kontakt med det nye og uventede. Det oppstår ofte utfordringer i å løse problemer samtidig som det også er usikkerhet om hvordan det nye resultatet blir. Det er viktig at individet gjennomtenker og analyserer det han/hun har opplevd og ikke forblir ved det som er nytt (Tiller, 2006, s.31-32). Ut fra dette utgangspunkt kan det synes som om Tiller vektlegger refleksjon i sterkere grad etter at en handling har foregått. Også i fase tre vektlegger Tiller (2006, s.31-32) at det er viktig at individet reflekterer og konsoliderer erfaringene, slik at erfaringene gis mening, struktur og relevans. Når Tiller uttaler seg om de tre nivåene for refleksjon kan det virke som om disse tre kan relateres til at refleksjonen foregår i selve handlingen. Nivå en framholder Tiller (2006, s.33). at er knyttet til handlingen og kan bare forstås fullt ut når vi følger handlingen i dens nærvær. Nivå 3 omtaler han som en løpende og systematisk metarefleksjon. I nivå to omtaler Tiller som kjennetegnet av spontanitet og krisepreg, og som ofte skjer i forbindelse med at aktører møter på et uventet problem (Tiller, 2006, s.33). Det kan synes som om Tiller ut fra sin beskrivelse har en sterkere vektlegging av å omtale at refleksjonen foregår i handlingen eller etter handlingen. Imsen, (1997, s.334 med henvisning til Reid, 1994) omtaler den pedagogiske planleggingen og uttaler i den forbindelse at den skal ta sikte på å finne praktiske løsninger. Videre Imsen at det kan finnes mange praktiske løsninger på et og samme problem, men at det alltid vil være usikkerhet om utfallet. Det nærmeste en kan komme er å vurdere hva en bør gjøre. En må erkjenne planlegging som normative anliggender og ta moralsk ansvar for de løsninger en velger. I følge Imsen (1997, s.335) rettes det kritikk mot Reid om at en alt for omfattende overveielse kan komme til å låse planleggingen fast, uten at en finner fram til de praktiske løsningene som er hensikten. Det kan ut fra et slikt synspunkt virke som

om det her er en mer fokusering på en planleggingsfase med ulike vurderinger enn det Tiller har vektlagt før en går inn og utfører en handling. Det framkommer også at denne refleksjonen som foregår i en planleggingsfase kan være både av positiv og negativ karakter. Jeg vil derfor i denne operasjonaliseringen vektlegge å spørre individene om de reflekterer både i forkant og etterkant av en handling, og dermed vil jeg supplere Tillers utgangspunkt med det som framgår av Imsen.

Spørsmål 11 b spør etter om de ansatte reflekterer med andre og hvordan de synes dette eventuelt fungerer. Tiller synes å vektlegge dette da han uttaler at ” Tar man bort praten i organisasjonen, tar man også mye av grunnen bort fra erfaringslæringen.” (Tiller, 2006, s 38-40) Samtidig uttrykker han også følgende ”Samtaler hvor individet diskuterer og reflekterer sine erfaringer med andre kan være av nyttig verdi ” (Tiller, 2006, s.31-32).

I forhold til å undersøke de tanker et individ har vil det være av stor betydning med en fenomenologisk tilnærming som ser subjekt og objekt i sammenheng (Zahavi, 2003, s.19). Med utgangspunkt i denne tilnærmingen vil det være mulig å oppnå kunnskaper om individets tankeprosesser, noe som er hensikten med spørsmål 11, 11a og 11 b.

Spørsmål 12, 13 og 7 b er spørsmål som prøver å få svar på om erfaringslæringen har betydning for de ansatte og i tilfelle hva slags betydning. Disse spørsmål er forholdsvist direkte knyttet til problemstillingen. Spørsmål nr 7 b er stilt i forbindelse med noe mer konkret situasjon som da informanten eventuelt har nevnt i spm.7. Dette er gjort for at det da kan bli lettere for informanten å relatere spørsmålet til noe kjent og mer konkret. Spørsmål nr. 12 er mer av generell karakter og gir mer mulighet for informantene å svare på generelt grunnlag, slik at en kan oppnå en bredere forståelse av om erfaringslæring har betydning for informanten. Spørsmål 13 spør etter om det er noen praktiske oppgaver som har betydd mer for den ansatte enn andre og i tilfelle hvorfor. Ved et slikt spørsmål kan en se om det er noen typer erfaringer som har mer verdi for individet enn andre.

Av Moxnes (2000, s.51) framgår at ”Hva erfaringslæringen lærer hver enkelt av oss er så forskjellig som menneskene selv” Ut fra dette individuelle utgangspunkt vil det være grunnlag for å undersøke om erfaringslæring har betydning for de ansatte i pp tjenesten og i tilfelle hva slags betydning. Tiller som ser erfaringslæring i forbindelse med skolen, mener at den er lite utnyttet i forhold til skoleutviklingen generelt (Tiller,1989,s.13-21). Han framholder at de daglige erfaringene vil bli den aller viktigste læringsressursen framover. Han mener vi trenger en diskusjon om hvordan de offentlige ansatte kan lære i hverdagen, da dette

trolig vil kunne vise at den uformelle læringen i arbeidet har et langt sterkere læringspotensial enn vi er klar over (Tiller, 2006, s.29). Ut fra et slikt utgangspunkt fra skolen kan det være grunn for å stille spørsmål om hvordan dette er i en organisasjon som pp tjenesten.

Erfaringslæringen har blitt sett på som en læring som kan være nyttig i utførelsen av yrkesrelaterte oppgaver. For eksempel kan erfaringslæringen bidra positivt ved at den gir kontinuerlig kvalitetsforbedring som igjen kan føre til at den ansatte oppnår større grad av yrkesstolthet, trygghet og trivsel (Grue, 1989, s.5).

Fenomenologiens vektlegging på ordets betydning for menneskene selv er relevant i min sammenheng for å få fram om erfaringslæringen har betydning for de ansatte og i tilfelle hva slags betydning. Patton (1990, s. 69) utaler bl.a. ” By phenomenology Husserl (1913- 1962) meant the study of how people describe things and experience them through their senses. ” For å få fram den eventuelle betydningen erfaringslæringen har for det enkelte individ vil det være hensiktsmessig og fokusere på opplevelsesfunksjonen til de ansatte ved å relatere spørsmålene til deres individuelle utgangspunkt. Fenomenologien vektlegger opplevelses aspektet til individet gjennom begrepet livsverden. Kvale (1997, s.72-73) forteller om den åpne fenomenologiske måten å tilnærme seg et intervju på gjennom å vise til følgende introduksjon ” jeg ønsker å forstå verden fra ditt ståsted. Jeg vil vite det du vet, på din måte. Jeg ønsker å forstå betydningen av dine opplevelser, være i ditt sted, føle det du føler, og forklare ting slik du forklarer dem” Ved å ta i bruk en slik fenomenologisk vektlegging av intervjuet kan en få svar på spørsmål 12, 13 og 7b. Spørsmål 13 spør etter om noen praktiske utførelser har betydning mer enn andre. Dette spørsmål skiller seg litt ut fra spørsmål 12 og 7 b da den graderer om noen av erfaringer informantene har oppnådd vurderes mer betydningsfulle enn andre ut fra deres eget syn.

Ved en fenomenologisk tilnærming vil spørsmål 12, 13 og 7b gi svar på opplevelsen til den enkelte ansatte i forhold til om erfaringslæringen har betydning for dem og i tilfelle hva slags betydning. Undersøkelsen blir derved sett i sammenheng med det individuelle utgangspunkt og det kontekstgrunnlag dette relaterer seg til.

I fenomenologien er også fenomenet sentralt. Zahavi (2003, s.13) utaler bl.a.: ”Fenomenet er det, som viser sig ved sig selv, det som manifesterer sig, det der åbenbarer sig.” I denne oppgaven er fenomenet slik det framtrer for meg de ansatte i PP-tjenesten sin opplevelse av tidligere erfaringer på det tidspunkt jeg foretar undersøkelsen, altså i intervjuet.

Spørsmål nr.14 er et avrundende spørsmål som spør den ansatte om han/hun har noe mer og tilføye.

Jeg har i forbindelse med utarbeiding av denne intervjuguiden foretatt et prøveintervju og det ble på grunnlag av dette ikke foretatt noen endringer.

5.0 Det empiriske grunnlaget for oppgaven

I det etterfølgende vil jeg gjengi relevante data fra hvert av intervjuene med Per, Kristin, Andreas og Malin. Med henblikk på å ivareta de personlige data er navnene under anonymisert. Kildene i kap 5 viser til de transkripsjoner som er foretatt og som da er tilgjengelige ved forespørsel til forfatter.

5.1 Intervju nr. 1 med Per

Per arbeider som PP- rådgiver, og har vært ansatt i sin nåværende organisasjon i syv år. Han har blant annet hovedfag i pedagogikk og spesialutdanning innen pp rådgiving. Per har to og et halvt år års praksis som leder for PP- tjenesten fra en annen arbeidsplass.

I sin nåværende jobb har Per forskjellige arbeidsoppgaver av praktisk art. Han holder forelesninger om blant annet grensesetting til for eksempel foreldreutvalg, skoler og barnehager. I tillegg gir han informasjon på foreldremøter og til lærere. Per arbeider også av og til som LP veileder som står for ”Læringsmiljø og pedagogisk analyse”. (int.1, s.1) Dette er en egen veilederrolle og skiller seg ut fra den vanlige PP rådgiver rollen som er Pers hovedoppgave. (int.1, s.1-2). Han skriver også artikler innen det spesialpedagogiske feltet. (Int.1, s.2)

Per opplever at han daglig har møtt utfordringer i sitt praktiske arbeid hvor det er behov for nye kunnskaper, og da spesielt i forbindelse med PP- rådgivingen. Han utaler bla.”..i den pp rådgivinga så er det klart at du merker at du skulle ha vært spesialist på alle mulige områder. Og bare for å ta et eksempel. Det er 2000 diagnoser i Norge. Og du kan noen få av dem, da. ”Han bemerker at han må lese seg opp på noen av dem da de kan være ganske sjeldne i Norge. (int.1, s.2) Per har ofte møtt utfordringer i sitt praktiske arbeid som han har måtte prøve å løse. Han har for eksempel opplevd at det er mange lærere som ikke tar en elevs perspektiv, og at noen ikke helt forstår dette med tilpasset opplæring. I tillegg ser han at opplæringsloven brytes hver dag, noe han også får bekreftet av skolene selv.

For å kunne løse sine utfordringer med å endre en lærers perspektiv i relasjon til elevene samarbeider ofte Per med flere andre sentrale lærere ved skolene som han opplever at han har et godt samarbeid med. Men han legger til at dette arbeidet ikke alltid lykkes. I utfordringer med spesielle elevsaker hender det at Per informerer om elevens behov til alle lærerne på skolen eller til de som er mest involvert. Per forteller at han har løst disse utfordringene på samme måte før. Han utaler at ” Det er sterkt når jeg har vært alene med en lærer. Det er mer virkningsfullt har jeg funnet ut.” Per mener da at lærerne kanskje tørr å være mer åpne og innrømme at det er områder de ikke har så mye kjennskap til likevel. (int.1,s.3) Per har opplevd at en av lærerne har kommet til han i etterkant av en slik samtale og vært takknemlig. Per utaler i den forbindelse at ” Det var ganske sterkt. Så det er moro.” Når Per blir spurt om løsningen av disse oppgavene han har fortalt om betyr noe for han personlig og i tilfelle hva, svarer han: ”Jeg er mest glad på elevens vegne egentlig.”

Per framholder at han hele tiden tar i bruk kunnskap fra tidligere praktiske utførelser, men han synes det er vanskelig å utale seg om hvor han tar de forskjellige ideene sine ifra da han mener at noen av disse valg foregår ubevisst. Per mener det er viktig å ha en ganske solid plattformen hvis en skal være PP- rådgiver. Han utaler ” Jeg ser at det livet jeg har levd og alt det der hjelper meg med jobben. ” (int,1,s.4)

På spørsmål om hvordan Per lærer best og om han kan begrunne svaret utaler Per at han arbeider sammen med faglige godt kvalifiserte kollegaer, og at dette oppleves som veldig lærerikt. De diskuterer da vanskelige saker, og hvordan de kan håndtere dem, samt foretar evalueringer av det arbeidet de har foretatt. I tillegg til de vanskelige sakene blir det også diskutert veiledning og profiltesting. Per legger også til at han synes det er godt å ha noen å dele de gode opplevelsene med når de har lykkes i sitt arbeid. Han får også ideer fra kollegaene som han prøver ut. Dette opplever Per som svært viktig og veldig bra.

Per bruker adskillig tid til å reflektere igjennom de erfaringene han gjør seg, og da spesielt i selve veiledningssituasjonen. Han stanser av og til opp og tenker høyt sammen med både lærere og foreldre og elever. I den siste tiden har han også tatt i bruk noe han kaller ”åpen samtale” hvor han sitter og prater med en elev tvers over bordet, og hvor lærer og/ eller en forelder sitter et stykke unna i samme rom og lytter inntil det er deres tur til å prate med Per. Per forteller at han tar god tid til å prate med eleven og dveler med spørsmålene.(int1,s.5) Per framholder at denne typen samtaler har vært veldig virkningsfulle hvor både lærere, han selv og eleven ofte får klarhet i en del ting og hvilke muligheter som finns. Tiltakene blir også

gjennomført og elevene blir tatt på alvor. For øvrig snakker Per ofte med de ansatte i skolen hvor de tenker høyt sammen. Dette liker Per godt og han føler han får veldig godt utbytte av disse samtalenene.

Per får et spørsmål om han har noe mer generelt å tilføye i forhold til om det betyr noe for han å utføre de praksisrelaterte arbeidsoppgavene. Per utaler da at han møter så mange triste skjebner at han selv blir ganske takknemlig for sin egen situasjon. (int.1,s.6) Videre synes han det er bra at jobben gir han nye perspektiver. Han utaler at "Den største motivasjonskraften min er det altså. At du lærer selv hele tiden. Jeg lærer av å være i relasjon til andre og tenke høyt sammen med andre."

Per framholder at det er noen av sine erfaringer han har oppnådd gjennom praksis som har betydd mer for han enn andre. Han utaler i den forbindelse at arbeidet gir han tanker og ideer som innvirker i hans egen foreldrerolle. Men samtidig bruker også Per erfaringene som han har oppnådd hjemme for å bli en bedre PP- rådgiver. Ellers framholder Per at det ikke er mulig å gjøre en like god jobb for alle når du har ansvar for mange saker. Men målet er at det skal utgjøre en forskjell at PP-tjenesten er innhentet.(int.1,s.7) Han utaler i den forbindelse at han har et stort arbeidspress. (int1,s.8)

5.2 Intervju nr. 2 med Kristin.

Kristin er ansatt som PP- rådgiver og logoped. Hun har en cand. mag grad med en fagsammensetting av engelsk, psykologi og spesialpedagogikk. I tillegg har hun mastergrad hvor Logopedien inngår som spesialisering.(int.2,s.8) Kristin har vært ansatt i to år på hennes nåværende arbeidsplass. Hun har ikke hatt noe tidligere praksis fra skolesektoren.

Kristin forteller at hun har arbeidsoppgaver som for eksempel med å skrive sakkyndig vurdering hvor kartlegging og utredningsarbeid inngår. I den forbindelse må hun også bli kjent med elevene og foreta samtaler med foreldre og lærere. I arbeidsoppgaver som vedrører testing og logopedi hvor artikulasjonstrening er sentralt arbeider Kristin i direkte kontakt med barnet. Logopedi arbeidet blir det forholdsvis lite tid til på grunn av liten kapasitet i PP-tjenesten. (int.2,s.9) Kristin forteller også at hun arbeider som LP-veileder (Læringsmiljø og pedagogisk analyse). (int.2,s.9-10)

Kristin føler at hun møter utfordringer hvor det er behov for kunnskap i mange av hennes arbeidsoppgaver. Hun forteller at i PP- tjenesten skal man kunne litt om alt fordi det er mange ulike klienter de har med forskjellig behov for veiledning. Det kan da for eksempel være alt

fra diagnoser som er sjeldne til mer vanlige diagnoser som dysleksi og multifunksjonshemmede. Kristin opplever at en del høye forventninger til PP- tjenestens kompetanse hos foreldre og lærere som hun ikke alltid føler hun har. Men hun understreker samtidig at PP. tjenesten har mange områder de skal dekke og kan ikke sees på som noen spesialisttjeneste som for eksempel HABU og ABUP. (int.2,s.10)

Kristin blir spurt videre om hun kan nevne utfordringer hun har hatt i sitt praktiske arbeid og hvordan hun gikk fram for å løse disse. Kristin forteller da at de ansatte har ansvar for hver sine skoler. Hun forteller i den forbindelse ”Jeg pleier å ha et godt samarbeid med skolene, men kommunikasjon kan være vanskelig.” Dessuten utaler hun at hvis man ikke taler samme språk så kan det ofte hende man snakker forbi hverandre. Situasjonene kan også være ganske sammensatte. Hun forteller også videre at hun opplever det som viktig å få synliggjort de forventninger skolen og PP- tjenesten har til hverandre. Hvis ikke dette blir gjort kan det føre til at en del forventninger ikke blir innfridd, og at det da kan påvirke samarbeidet i en negativ retning. Dette er forhold som Kristin har blitt mer bevisstgjort i løpet av den tiden hun har arbeidet i PP- tjenesten. (int.2,s.11)

For å løse slike utfordringer i praksis hender det av og til at Kristin bygger videre på det hun har opplevd fra tilsvarende situasjoner. I tillegg legger hun til ” jeg tror vi er ganske gode til å bruke hverandre i PP- tjenesten.” Dette er en kvalitet Kristin ønsker å framheve, og hun forteller at de har egne team hvor man kan drøfte utfordringene en måtte ha. Kristin gjør ofte bruk av teamene og tar med seg råd og tanker videre som for eksempel når hun møter utfordringer med foreldre. Denne støtten fra kollegaene opplever Kristin som verdifullt.(int.2,s.12) I tillegg til dette teamet er Kristin også med i psykometrigrupper hvor det drøftes utredningsmatriell og tolkninger av resultater. Dette synes Kristin er positivt da hun føler det krevende og ansvarsfullt og arbeide med dette alene.(int2,s.12-13) Når Kristin blir spurt om hvordan hun lærer best i arbeidet svarer hun at det er ved de fag og saksdrøftinger hun har med kollegaer. (int.2,s.14)

Når Kristin blir spurt om det betyr noe for henne å løse de praksisrelaterte oppgavene framholder hun at i de tilfeller hun får gode innspill fra kollegaene, samtidig som hun opplever å komme videre i en sak så er det tilfredstillende, selv om ikke hun føler hun har løst saken fullt ut. I tillegg føler Kristin at hun i slike tilfeller lærer noe som hun kan ta med seg videre, selv om hun ikke ser på seg selv som utlært. (int.2,s.13) Denne betydningen Kristin har nevnt i denne forbindelse gjelder også mer generelt i andre tilfeller. Kristin bruker ofte det

hun har lært i praksis videre i andre sammenhenger. Hun sier hun har hatt en bratt læringskurve siden hun begynte i PP-tjenesten noe hun mener kommer av mye erfaringslæring. Hun mener man starter med ”blanke ark” i det man begynner i en slik jobb. (int.2,s.14)

Kristin forteller at det er en travel hverdag i PP-tjenesten og at hun bruker litt tid til refleksjon i arbeidet sitt. Hun mener at hun reflekterer gjennom journalføring på jobben da hun setter ord på det som har foregått. I tillegg reflekterer hun både i forberedelser og i møter med klienter og utredningsarbeid. Hun tar da i bruk tidligere erfaringer. På bussen hjem fra jobb bearbeider hun mye av det som har skjedd om dagen. Av og til dukker det også opp nye spørsmål.(int.2,s.14)

Kristin mener det er noen praksisrelaterte oppgaver hun har utført og løst som har betydd mer for henne enn andre. Hun forteller at enkelte saker bruker man mer tid og energi på en andre. Det har litt med sakens natur å gjøre. Kristin synes det betyr mye de gangene hun opplever å komme videre i vanskelige saker og da spesielt i de tilfeller hvor det har vært krevende å få oppleggene og samarbeidet til å fungere. Disse erfaringene betyr mye for Kristin og er nyttige for henne i andre tilsvarende situasjoner. (int,2.s.16)

Mot slutten av intervjuet tilføyer Kristin at hun synes PP- tjenesten er en fantastisk læringsarena selv om man er ny ansatt. Arbeidet oppleves som meningsfylt ut fra sitt ståsted og utgangspunkt. Kristin framholder at ingen dager er like og at hun ikke tror man blir utlært i hennes jobb. (int.2,s.16-17)

5.3 Intervju nr 3 med Andreas

Andreas har en sentral stilling innen administrasjonen i PP- tjenesten og har arbeidet her i ca 36 år. Han har hovedfag i pedagogikk og har tidligere arbeidet med skoleforskning samt vært rektor. Han har også arbeidet et år på skole psykologisk kontor utenom hans nåværende arbeidssted (int. 3, .s.17).

Andreas forteller at han har et ganske bredt felt når det gjelder sine praktiske arbeidsoppgaver. Han har lederoppgaver i forhold til personalet samt ansvar for det faglige og det økonomiske. Han er også ofte i møter med kommunen hvor han representerer PP- tjenesten. Andreas veileder også de ansatte i organisasjonen da han mener det vil bli dyrt å leie inn folk til dette. Dessuten utaler han at det er vanskelig å finne folk med tilstrekkelig kjennskap til arbeidsmåter og rutiner i PP- tjenesten har. For å oppnå kvalitet og standard i PP-tjenesten

som er tverrfaglig sammensatt, vektlegger Andreas at de ansatte har fagdrøftinger. I tillegg til dette har Andreas også ansvaret for voksenopplæringen for psykisk utviklingshemmede på grunnskoleområdet, hvor han arbeider direkte med klientene. Ellers er arbeidet til Andreas i stor grad rettet mot veiledning i forhold til andre instanser. Det kan for eksempel være veiledning i forhold til saker de ikke uten videre tar inn. Andreas leder også faste møter med ABUP hvor han gir veiledning til saker før de eventuelt vidrehenvises til andre instanser. I tillegg foretar også Andreas sakkyndig vurdering. Noen av disse arbeidsoppgavene tar Andreas for å avlaste de ansatte i organisasjonen (int,3,s.18-19)

Andreas blir spurt om han møter utfordringer eller behov for kunnskap i sine nevnte arbeidsområder. Andreas framholder da at han aldri ser på seg selv som utlært. Han forteller at han snart skal holde et foredrag om matematikk vansker som han har lite greie på. Likevel forteller han at han kan mye om barns opplevelse i en setting der de ikke forstår som han da har tenkt å snakke om (int3,s.20). Andreas framholder at han synes det er vanskelig å få kvalitet inn i PP- tjenesten. Han viser da til at det er mange unge der samtidig som det kan være mange ulike oppfatninger av hvordan noe bør gjøres. Han mener det er viktig i slike sammenhenger at personlaet deler erfaring og kunnskaper med hverandre.

Ellers framholder Andreas i forhold til sine opplevelser av utfordringer ” Det som provoserer meg mest... Det mest krevende, er det at de ikke har forståelse for oss de som har ansvaret over oss”. Han framholder at det er mange unge og flinke i PP tjenesten men at de også trenger folk med lengre erfaring, da PP-tjenesten har et krevende arbeid. Han utaler også at når de kan dokumentere en elevs behov for hjelp sa, har denne eleven rett til det. Dette er avgjørelser som kan være kostbare og som ikke alltid er populært i forhold til de som har ansvar for budsjettet (int,3, s.21-22).

Andreas blir spurt om han kan nevne en praktisk utfordring han har hatt og løst i arbeidet sitt. Han nevner da en utfordring hvor det var en konflikt mellom noen lærere og foreldre. I denne saken ble Andreas bedt om å ta med seg en person til som kunne hjelpe, men Andreas avslo da han følte dette kunne virke mer kompliserende for å løse saken. Andreas samlet så en del sentrale personer til et møte. Han hadde tatt med munnbind til hvert enkelt hvor de som skulle lytte måtte ha det på, og den som skulle prate fikk ta det av. Dette gjorde Andreas fordi han mente det da var større mulighet for at de involverte ville bruke mer energi på å forstå hverandre. Saken ble løst etter noen timer, og endte med suksess. Andreas tror det hadde noe med at det utviklet seg en dominoeffekt, hvor noen av de involverte begynte og snakke godt

sammen. Det førte igjen til en positiv utvikling i gruppen. Han hadde i forkant av møte informert foreldrene at hans utgangspunkt var at han måtte stole på at alle parter ville barnas beste, hvis ikke kunne han ikke hjelpe. Andreas har lært litt om konfliktløsning i utdannelsen sin, men han framholder at dette ikke er noe man blir ekspert av. Selve løsningsforslaget kom han selv fram til da han begynte å tenke over hvordan han skulle få partene til å høre på hverandre. Han forteller at han ofte er kreativ og tar sjanser. I tillegg utaler Andreas ” For når du har jobbet veldig lenge sånn med folk så får du jo inn noe etter hvert også ” (int,3, s.22-23). Han forteller at i en situasjon kan man ikke rette oppmerksomheten mot alt, og derfor er det nødvendig å sortere ut hva som er viktig og mindre viktig. Denne prosessen er svært krevende (int3,s.23-24)

Andreas utalte at han også hadde møtt utfordringer i forhold til å bli innkalt i veldig vanskelige situasjoner. En gang ble han for eksempel innkalt i forbindelse med et dødsfall blant en av elevene på en skole. Slike vanskelige situasjoner opplever Andreas som vanskelig og krevende. Han legger da vekt på at det er viktig å koble ut og ikke forberede seg da han mener det kan føre til forutinntattheter som ikke samsvarer med den virkelige situasjon (int,3, s.26).

Andreas utaler i forhold til utførelsen av de sårbare situasjonene at: ”Det har hatt betydning på den måten at jeg vet med meg selv at jeg kan klare det. Så jeg tror på meg. Jeg har tillit til meg selv.” I tillegg kommenterer han at trodde han skulle bli mer modig i slike situasjoner men at han ikke har blitt det. Han forteller at han kanskje gruer seg mer nå enn tidligere (Int,3,s.27).

Andreas forteller at han nyttiggjør seg tidligere erfaringer i utførelsen av nye oppgaver i arbeidet. Spesielt gjør han dette når han har noe skrevet eller tegnet ned noe som han også har gjennomtenkt. Andreas bygger ofte på tidligere erfaringer i forbindelse med at han holder nye kurs. Han forteller da at han alltid foretar endringer som tilpasses den nye situasjonen.

Andreas blir spurt om hvordan han lærer best og om han kan begrunne svaret sitt. Han forteller da at ” jeg lærer best når jeg er der jeg skal lære noe om. Skal jeg lære noe om barn så må jeg være der ungene er. Skal jeg lære noe om hvordan de snakker så må jeg høre de snakke. Jeg må få tilgang på det.” Andreas mener han lærer best i praksisfeltet, da det ellers lett kan bli til at man ”fantaserer” seg bort fra virkeligheten. Han mener dette spesielt gjelder saker hvor en har med mennesker å gjøre. Andreas mener også at teori og begreper er viktig

for å ha en ramme rundt det å forstå. Både når det gjelder det verbale og non verbale (int,3.s.27-28).

Andreas bruker også tid på refleksjon i arbeidet (Int3, s.29). Han mener refleksjon er noe som foregår hele tiden, også når man er i handlingen da man prøver å oppnå meningsopplevelse. Andreas reflekter også i etterkant av en handling, og synes det er spennende. Ellers prøver han å unngå å reflektere i forkant av en handling, fordi han ønsker å unngå forutinntattheter som ikke samsvarer med den reelle situasjon han møter. Andreas framholder at det å reflektere sammen med andre kan være både positivt og negativt. Han mener det er viktig at han og de han samarbeider er enige når de skal utføre saker sammen. Dette kan være krevende hvis det er ulike meninger om hvordan saken bør løses. Andreas mener det ikke er bra når det blir for mye prestasjonsorientering blant politikere og lærere, hvor det fokuseres på å være best. Andreas reflekterer i stor grad med andre og synes det er bra når det er en god dialog er det spennende (int,3.,s.30-33).

Når Andreas blir spurt om utførelsen av de praksisrelaterte oppgaver betyr noe for han svarer han at det ofte er vanskelig å få tid til å reflektere samt gå i dybden på situasjoner når det er mye å gjøre samtidig som det skal overholdes frister. Derfor er PP-tjenesten nødt til å være resultatorienterte, noe som igjen gjør at dette arbeidet ikke gir Andreas så mye. Men samtidig sier han at når han mestrer oppgavene, så kjenner han at han har vært flink. Andreas fremhever at i de tilfeller han ikke trenger å tenke på at han skal gjøre en jobb for noen og har mulighet til å reflektere grundig samt høre alle synspunkter, så synes han det er spennende. Slike situasjoner ønsker Andreas å delta mer i (int,3,s.34).

Andreas forteller at det er noen av de praktiske oppgavene som har betydd mer for han enn andre. Han framholder da at han ble oppmuntret av andre til å skrive en bok. Det gjorde han, men da den ble utgitt var det ingen som kjøpte den. Dette er en opplevelse Andreas ikke glemmer. I tillegg til denne opplevelsen har Andreas opplevd et par virkelige harde krisesituasjoner som han har bidratt til å løse. Dette har vært viktig for han som person at han har klart. (Int.3,s. 35-36)

Tilslutt utaler Andreas at temaet erfaringslæring er viktig for han fordi han har brukt hele voksen livet sitt i PP- tjenesten og skolepsykologien. Han er en av de eldste som er aktive og som har arbeidet stort sett sammenhengende (Int3.,s.36).

5.4 Intervju nr.4 med Malin

Malin har stilling som Pedagogisk psykologisk rådgiver, og har vært ansatt i to og et halvt år. Hun har lærerskolen samt hovedfag i pedagogikk med fordypning innen spesialpedagogikk, og da i retning sammensatte læreverser. I tillegg har hun mellomfagstillegg i barnevernsarbeid. Fra tidligere har Malin blant annet praksis fra skolen som spesiallærer i noen år (Int. 4, s.37-38).

Malin har veldig varierte praktiske arbeidsoppgaver hvor noe er av formell karakter som for eksempel rapportskrivning, og annet arbeid som går ut på å gi veiledning til lærere. Hver måned har Malin fast samarbeid med hver enkelt av hennes tildelte skoler hvor de kan diskutere saker som er henviste og de som ikke er det. I forhold til de sakene som er henvist arbeider hun med for eksempel utredning, samt samtaler med elever, lærere og foreldre. Saker som ikke er henvist diskuteres på anonymt grunnlag. Det kan da for eksempel diskuteres tilrettelegging for enkeltelever og hvordan man kan forstå disse på best mulig måte. Lærerene kan også melde inn saker eller stille spørsmål om noe de trenger å vite mer om. Malin synes dette opplegget fungerer veldig bra da skolene kan få hjelp uten at de trenger å formalisere alt. (Int,4. s.38-39)

Malin opplever at hun møter utfordringer eller behov for ny kunnskap i alle sine praktiske arbeidsoppgaver. Hun mener man trenger erfaring i nesten alt, men utaler at det som lettest kan "tas fra boka" er sånn formell utredning hvor en for eksempel tar en test og hvor en da har lært hvordan det skal gjøres og tolkes. Ellers mener hun det kreves erfaring i både veiledning, samt når noe skal tolkes. Når det gjelder veiledning utaler Malin "erfaring hjelper veldig godt, spesielt i sånne saker som er litt "betente " tenker jeg, og hvor det er høyt konfliktnivå eller folk er frustrerte og sånt" (Int 4, s.39) Malin blir spurt om i hvilke grad hun opplever at hun har behov for å nyttiggjøre seg tidligere praktiske kunnskaper. Hun svarer tilbake at hun gjør det hele tiden. (Int, 4, s.43)

Når Malin blir spurt om hun kan nevne noen situasjoner hvor hun har opplevd utfordringer og hvordan hun gikk fram for å løse dette, svarer Malin generelt at det er vanskelig å løse saker hvor det er så store forventninger til PP- tjenesten at hun ikke føler hun kan innfri dem. Dette er ofte i atferdsaker hvor det er et høyt konfliktnivå og mye frustrasjoner. Det kan da være mange konfliktlinjer mellom de involverte. Noen ganger forventes det at PP- tjenesten skal løse saken. Slike saker kan være vanskelige og tar ofte tid, og så blir det etterspurt raske løsninger som ikke er oppnåelige. Malin synes disse sakene er krevende og at det er mange

områder man må sette seg inn i, både i forhold til eleven, foreldre, og skolen. Hun forteller at man må forstå mekanismene og bildet av saken, og så prøve å gå inn og få alle de involverte til å forstå hverandre og ”trekke” i samme retning. Malin utaler også i den forbindelse ” I de sakene merker jeg, at etter hvert som man får mer erfaring, så føler man seg ikke så hjelpesløs fordi du kanskje har vært i noe tilsvarende før eller pratet og drøftet det med andre som har tilsvarende saker. Du blir kanskje litt trygg på din egen rolle opp i det da, og litt mer ”harhudet” i forhold til at dette kan jeg innfri og dette kan jeg ikke innfri altså. Det er sånne saker jeg tenker at du i liten grad kan ”ta ut av boka.” Du kan ha noe teori på det. Noe teori må du ha, men det blir vanskelig å komme drassende med enkle løsninger” (Int,4 s.39-40).

Malin utaler at man også kan ta avgjørelser og gjøre noe som ikke fungerer i det hele tatt. I den forbindelse utaler hun: ”Men da er det faktisk det der med at du klarer å ta et steg ut av det å tenke hva var det som skjedde her, hva var min rolle oppi dette her, tenke og reflektere litt over det, og da tenke at dette skal jeg i hvert fall ikke gjøre neste gang” Malin opplever ofte at hun vurderer seg selv. Hun mener at når man har fått alt det teoretiske på plass, så er det videre av betydning å kunne vurdere seg selv da det er denne kunnskapen man i enda større grad bruker i direkte kontakt med dem man skal prøve å hjelpe. I tillegg til dette bruker Malin å samarbeide mye med sine kollegaer. Dette opplever hun som veldig verdifullt og lærerrikt. Hun mener da det er viktig å tørre å synliggjøre overfor andre at noe kan være vanskelig og da spørre dem om råd. I de tilfeller sakene er veldig vanskelig å løse, mener hun det kan være nyttig å spørre om en kollega kan være med å hjelpe henne. Dette er ikke noe hun kan gjøre så ofte da de har mange saker i PP-tjenesten. Malin framholder at de har egne team hvor de drøfte ulike saker med hverandre. Dessuten er det også en god ”kultur” for diskutere saker utenom disse teamene også. Hun tror at det å diskutere med andre kan hjelpe til slik at man blir mye tydeligere og tryggere når man veileder eller tar ulike beslutninger. Dette kan igjen bidra til en bedre veiledningssituasjon (Int,4, s.40- 42).

Malin bekrefter at når hun skal løse enkelte praktiske oppgaver så henter hun ideer fra andre eller fra noe hun har gjort tidligere.

Malin har hvert inne på tidligere i intervjuet om erfaringslæringen betyr noe for henne., men når hun blir spurt mer direkte om hva det betyr personlig svarer hun: ” Jeg tror det som er betyr mest for meg...som er mest behagelig er at du blir tryggere i rollen” Malin mener at hvis man er usikker og bakpå og lur på hvordan man skal håndtere noe så blir man utydeligere. Hun mener at det er mye mer komfortabelt både for hun selv og andre hvis du har en trygghet i

det hun går inn i. Hun utaler i den forbindelse: ” Da vil jeg si man gjør en bedre jobb også.” Hun mener at når man har kommet inn i jobben skikkelig så føler hun at erfaringer med tilsvarende arbeid bidrar til at man vet hva som skal skje, hva som er lurt å gjøre, og hva som er den rollen hun skal ha. Da mener hun det er lettere å kunne til sine klienter at ”tidligere har vi pleid å gjøre sånn. Er det noe du ønsker å prøve?” Malin utaler ”Altså du har et repetuar å hente ting fra så blir du tryggere og tydeligere i rollen din tror jeg når du har litt erfaring. ” (Int, 4,s.43)

Malin framholder at erfaringslæringen er viktig i alt man gjør. Hun opplever den bidrar til at hun får et repetuar hun kan nytte i andre nye utfordringer. På en slik måte kan hun arbeide mer effektivt da hun ikke bruker så mye energi på å finne løsninger. I tillegg blir hun også tryggere som for eksempel når hun utreder og tester (Int.4,s.43-44).

Malin blir spurt om hvordan hun lærer best i arbeidet sitt, og om hun kan begrunne svaret. Hun svarer da at hun lærer på mange måter. Hun synes det er viktig med formell utdanning, men når man har dette, er det viktig å lære å anvende det teoretiske i praksis. Teori og praksis bør da supplere hverandre. Teoretiske kunnskaper samt forskning mener Malin kan være nyttig i forbindelse med å argumentere for det hun gjør i veiledningssituasjoner (Int,4,s.44).

Malin reflekterer både i forkant og etterkant av en handling. Hun framholder at noen av møtene er sårbare. I slike situasjoner bruker Malin mye tid i forkant til å tenke hvordan hun skal gå inn i situasjonen for eksempel hvilken rolle hun skal ha. Deretter bruker hun tid til refleksjon i etterkant av en handling, spesielt hvis noe ikke har fungert. Da bruker hun også tid på å tenke hva hun kan gjøre andreledes til neste gang. Hvis situasjonen har vært vanskelig bruker Malin tid til å tenke alene eller drøfte dette med andre (Int,4,s.44-45).

Malin blir spurt i hvilke grad hun reflekterer eventuelt med andre og hvordan hun synes eventuelt at dette fungerer. Malin svarer at hun gjør det så mye som mulig, men at de har et høyt arbeidspress i PP- tjenesten slik at det er sjeldent de har anledning til å være to saksbehandlere på en sak. Men hun understreker at man har anledning til å gjøre dette i enkelte saker hvor man føler at man trenger det. Hun legger til at hun gjerne skulle ha samarbeidet mer med andre (Int,4,s.45).

Det er noen av de praktiske oppgavene som Malin har utført og som har betydd mer for henne enn andre. Hun henviser til de gangene hun føler hun får til de litt konfliktfylte, vanskelige og såre sakene. Hun forteller at det betyr litt for henne de gangene hun får til en endring hvor de

som er innvovlvert klarer å se barnet på en annen måte enn tidligere, samtidig som det skjer en del positive endringer med barnet. Hun legger også til at det er viktig at de som jobber med saken føler at det går bedre. Hun utaler at det betyr noe for henne når hun løser saker hvor hun etterpå føler at hun har betydd noe for andre.

På slutten av intervjuet tilføyer Malin ” Jeg tenker at alle jobber hvor du har med mennesker å gjøre så blir erfaring viktig.” (Int, 4,s.46).

6.0 Drøftingsdel

Spørsmål en til fire omhandler rammespørsmål for oppgaven og inngår dermed som presentasjon av informantene i kap. 5. Ellers vil informasjon fra spørsmål som omhandler hvilken stilling informantene har samt hvor lenge de har vært ansatt i PP-tjenesten blir sett i sammenheng med drøftingene nedenfor. I det følgende er det foretatt en vektlegging av spørsmål 7 og 7a som relaterer seg til om de ansatte forholder seg til erfaringslæringsbegrepet slik Tiller vektlegger dette i utførelsen av sine praktiske oppgaver. Dessuten er også spørsmål 7b og 12 som vedrører om erfaringslæringen har betydning for de ansatte og i tilfelle hva slag betydning, vektlagt i denne drøftingen. Disse vektlegginger som er foretatt er gjort fordi spørsmålene er forholdsvis sterkt relevante med henblikk på å gi svar på problemstillingen.

Spørsmål 8, 9 og 14 har jeg valgt og ikke drøfte. Spørsmål 8 om handler om den ansatte kan nevne eksempler på oppgaver som er løst ved å ta i bruk lærdom fra tidligere praktiske utførelser. Dette spørsmål ble i det vesentlig besvart i spørsmål 7a som jeg har lagt vekt på å drøfte. Spørsmål 9 tar opp i hvilke grad den ansatte har behov for å nyttiggjøre seg tidligere praktiske kunnskaper og i hvilke grad han/hun har behov for nye kunnskaper i arbeidet sitt. Svar på dette spørsmålet har inngått i 7a hva dette inngår i den mest relevante sammenheng. Spørsmål 14 som tar opp om informantene har noe å tilføye til intervjuet har ikke blitt drøftet da det ikke framkom nye interessante opplysninger.

Spørsmål nr 5 spør angår hva slags arbeidsoppgaver den ansatte har av praktisk karakter. Spørsmålet er relevant fordi erfaringslæringen i følge Tiller i stor grad er praksisrelatert. Ved å stille dette spørsmål kan jeg også oppnå informasjon om det er spesielle arbeidsoppgaver som organisasjonen har vektlagt. Dessuten kan spørsmålet få fram om det er forskjellige arbeidsoppgaver i forhold til de ulike stillingene, som igjen kan gi grunnlag for å oppnå informasjon om erfaringslæringens betydning i forhold til noen arbeidsoppgaver framfor andre.

Ut fra intervju materialet kan det se ut til at alle de fire informantene har veiledningsoppgaver. For Per, Kristin og Malin relaterer arbeidsoppgavene seg til veiledningen overfor lærerpersonalet i den enkelte skole. I tillegg nevner også Per at han veileder barnehagepersonalet. Andreas veileder i stor grad de ansatte i PP- tjenesten, men han gir også råd angende enkelt elever som andre instanser har ansvar for å følge opp. Veiledning er arbeidsoppgaver som relaterer seg mot sosiale interaksjoner som igjen kan være sammensatt av mange forskjellige individuelle og kontekstuelle faktorer som bidrar til at de ulike sakene blir forskjellige. I forhold til uttalelsene til Per og Malin som arbeider som PP-rådgivere går det fram at de har et bredt arbeidsfelt med veiledningsoppgaver i forhold til mange ulike problemer. Kristin som er ansatt som veileder/logoped har også veiledning i forhold til skoler, men samtidig skiller hun seg litt fra de øvrige informanter ved at også har direkte logopedi overfor elevene. Dette betyr at Kristin også har et snevrere felt i den forstand at det kan tenkes at arbeidet blir mer i samsvar med hennes spesialisering i utdannelsen. Dette kan igjen bidra til at arbeidsoppgavene er lettere å utføre enn om hun hadde hatt et videre område som hun ikke hadde så godt kjennskap til. Men tross dette er det ikke så mye Kristin utfører direkte logopedi da det er stort arbeidspress med vanlig i PP- rådgiving. Andreas skiller seg også litt fra de øvrige informanter ved at han har lederoppgaver som retter seg mot faglig og økonomisk ansvar. I stor grad arbeider Andreas med møtevirksomhet blant flere instanser som for eksempel kommune og ABUP. I tillegg har han også ansvar for voksen opplæring for psykisk utviklingshemmede. Intervjumaterialet tyder derfor på at Andreas skiller seg ut fra de andre informanter ved at han har et bredere arbeidsfelt. Det framgår også av intervjumaterialet at Per og Kristin arbeider med LP veiledning, som blir vektlagt på deres arbeidsplass. Disse arbeidsoppgavene ser ut til å være forholdsvis spesifikke for den organisasjon jeg tar utgangspunkt i.

Ved bruk av en fenomenologisk tilnærming til spørsmål 5 kan det frambringes informasjon om arbeidsoppgaver den ansatte har av generell karakter, samt eventuelle spesifikke arbeidsoppgaver relatert til den organisasjon jeg har tatt utgangspunkt i. Arbeidsoppgavene er igjen med og bestemmer den enkeltes ansattes kontekst og livsverden som svar på spørsmålene må sees i lys av. I forhold til intervjumaterialet gikk det fram at veiledningsoppgaver utgjør en forholdsvis stor del av informantenes arbeid og derfor er det ikke så store forskjeller når det gjelder bredden av arbeidsfeltet. Kristin skiller seg litt ut ved at hun også har et tileggsområde som er av spesifikk karakter, som da er logopedi. Andreas

skiller seg ut ved å ha et bredere arbeidsfelt enn de øvrige da han også har en del lederoppgaver, samt møter med andre instanser.

Spørsmål 6 omhandler i hvilke av de nevnte arbeidsområder informantene opplever, eventuelt ikke opplever utfordringer eller behov for kunnskaper. Dessuten prøver spørsmålet å gi svar på i hvilke grad det skjer. Spørsmål seks blir derfor grunnleggende for spørsmål 7 som prøver å få den ansatte til å nevne utfordringer han/hun har hatt i sitt arbeid og hvordan han/hun gikk fram for å løse disse. Disse spørsmål er nært relatert til hverandre og bør derfor sees i sammenheng.

Det går fram av intervjumaterialet at alle de ansatte opplever et relativt sterkt behov for nye kunnskaper i sitt arbeid. Per og Kristin framhever at det er mange diagnoser å ta hånd om, og det kan derfor synes som om at de opplever mange utfordringer fordi de har et bredt arbeidsfelt. Dette samsvarer også med teorien hvor det framgår at PP-tjenesten får økte arbeidsoppgaver og at det er et bredt arbeidsfelt. I forrige spørsmål gikk det fram at Kristin var den av informantene som i tillegg til veiledningsoppgavene hadde et mer avgrenset arbeidsområde i forhold til at hun også hadde direkte logopedi. Når Kristin selv vektlegger sine utfordringer relateres de i stor grad til hennes opplevelse av utfordringer til veiledningen og dette brede spekteret av arbeidsoppgaver. Siden Kristin ikke framhever utfordringer i forhold til logopedi kan det tenkes at dette oppleves mindre utfordrende for henne. Men det kan også tenkes at hun ikke opplever utfordringer i dette felt fordi hun ikke arbeider så mye med dette.

Malin framholder at hun opplever utfordringer/ behov for kunnskaper i alle oppgaver. Spesielt situasjoner hvor hun må tolke eller samhandle med andre så er erfaringslæring viktig for henne. Hun mener da at teoretiske kunnskaper kommer mer i bakgrunnen framfor de praktiske i slike situasjoner. Siden Malin utaler at hun ofte opplever utfordringer i forhold til arbeidet kan dette ha sammenheng med at mange av hennes oppgaver er veiledning av sårbare situasjoner som da kan være komplekst sammensatt av mange faktorer som inngår i det soiale samspill.

Når Andreas blir spurt om han møter utfordringer eller behov for kunnskap i sine nevnte arbeidsområder svarer han at "Jo eldre jeg har blitt jo mindre forstår jeg". Andreas ser ikke på seg selv som utlært. Det kan ut fra intervjumaterialet tyde på at Andreas også føler han i stor grad møter utfordringer. Men han framhever sterkt at disse relaterer seg til de som har ansvaret for PP tjenesten. Andreas mener at disse ikke forstår at PP-tjenesten trenger penger

til å ansette erfarne folk. Dessuten er PP-tjenestens ansvar å ivareta de ulike elevers forskjellige behov, og når de kan bekrefte det så har eleven krav på det. Det koster igjen penger som ikke alltid er like populært for de som styrer med budsjettet. Dette er noe av det som provoserer Andreas veldig. Utfordringene til Andreas ser også ut til å kunne relatere seg til økonomiske innsparinger som stadig er et press fra samfunnet i takt med de økte arbeidsoppgaver. Det kan derfor tenkes at de utfordringene Andreas opplever er forholdsvis vedvarende, da det vil være ulike interesser økonomisk hos han og de som styrer over PP-tjenesten. Dette samsvarer også i noe grad med teorien hvor Tiller framhever at offentlige organisasjoner ofte er presset ressursmessig. Utfordringene til Andreas kan også i likhet med Malin synes å relatere seg til det sosiale samspill hvor Andres opplever at han ikke blir forstått.

I lys av fenomenologien kan spørsmål 6 få fram om den ansattes har utfordringer eller behov for kunnskap etter deres egen opplevelse på det tidspunkt undersøkelsen blir foretatt. Det individuelle utgangspunkt blir derved satt inn i en kontekst som da er PP- tjenesten sitt arbeidsfelt og forhold ved organisasjonen hvor læringen foregår i. Spørsmål seks prøver i større grad å stille seg åpent for om de ansatte opplever utfordringer eller ikke og da eventuelt i hvor stor grad. Ut fra intervjumaterialet kan det synes som om alle informantene opplever utfordringer i stor grad. Per og Kristins utfordringer ser ut til å kunne relatere seg til at de har et stort arbeidsfelt å dekke. Malin ser ut til å stadig håndtere vanskelige situasjoner hvor sosialt samspill er utfordrende, og Andreas opplevelse av utfordringer synes også være påvirket av det sosiale samspill men også i sterk grad de økonomiske forhold fra overordnet hold. Denne konteksten til de ansatte vil bli nærmere utdypet under neste spørsmål.

Spørsmål nr.7 spør om den ansatte kan nevne utfordringer de har hatt i sitt arbeid og hvordan de gikk fram for å løse dem. Spørsmål nr.7a søker å finne ut hvor den ansatte hentet sitt løsningsforslag fra. Disse to spørsmålene er knyttet til problemstillingen på den måten at de gir grunnlag for å finne ut om de ansatte gjør bruk av de sentrale kriterier i erfaringslæringen slik Tiller vektlegger. Disse svar kan igjen gi grunnlag for å spørre de ansatte om erfaringslæringen har betydning for dem, og i tilfelle på hvilke måte.

En fenomenologisk tilnærming legger vekt på å forstå enkelt individer ut fra deres utgangspunkt. I den forbindelse blir den kontekst det enkelte individ lever i sentralt. Ved å se hva som er med å påvirker individets opplevelse av utfordringer, kan dette igjen si noe om

individ relaterte faktorer som underbygger behov for erfaringslæring hvis det viser seg at de ansatte gjør bruk av erfaringslæringen slik Tiller vektlegger. (Se om dette skal inn her)

Alle de fire informantene utaler at de opplever utfordringer i forhold til utførelsen av sitt praktiske arbeid. Ut fra intervjumaterialet kan det se ut til at Kristin, Malin, Andreas og i noe grad Pers opplevelse av utfordringer relaterer seg til ulike sosiale interaksjoner. I Andreas og Malin sine tilfeller angår disse interaksjoner dels konfliktfylte og sårbare relasjoner gir dem betydelig utfordring. I Kristins tilfeller oppleves den sosiale interaksjon som da kan relateres til kommunikasjon mellom henne og de hun veileder som en utfordring. Når det gjelder Per kan det virke som om noen av utfordringer han opplever kan sees i sammenheng med kommunikasjon hvor det vanskelig å oppnå en forståelse av elevens perspektiv hos læreren.. Årsaken til at det er vanskelig å oppnå en god forståelse hos læreren kan skyldes at det sosiale samspill mellom disse ikke fungerer godt nok eller individuelle forhold hos begge parter. Det kan tenkes utfordringer i sosiale interaksjoner ofte framtrer hos de ansatte i pp tjenesten fordi deres arbeidsoppgaver i stor grad relaterer seg til veiledning i vanskelige situasjoner. Sosiale relasjoner er ofte komplekst sammensatt av mange faktorer hvor det er kognitive og affektive innslag som kan være vanskelig å forholde seg til samt få en oversikt over. Ellers nevner også Kristin og Malin at de ofte opplever at det ligger høye forventninger til dem som fører til en følelse av at det er vanskelig å innfri disse. Ut fra teorien framgår det at PP- tjenesten har fått økte oppgaver med årene. Dette kan igjen ha innvirket på at den enkelte ansatte har fått ansvar for et bredere arbeidsfelt som kan være vanskelig å dekke med bakgrunn i den enkeltes kompetanse. Dessuten ser også skolen ut til å stilles overfor økte samfunnsmessige krav som igjen er påvirket av nasjonale føringer i form av større prestasjonsorientering for elevene. Disse krav kan igjen føre til økt behov for hjelp til de elver som ikke klarer å innfri forventningene til dem. Per nevner også at han opplever utfordringer i forhold til å få lærere til å forstå tilpasset opplæring. Tilpasset opplæring er en følge av samfunnsmessige endringer som etter hvert har gitt seg utslag i lovpålegg. Dette påvirker igjen krav til lærerens arbeidsoppgaver, som da også har medført utfordringer for Per.

Det synes som om de sosiale relasjoners kompleksitet og de samfunnsmessige forhold inngår i den kontekst som påvirker opplevelsen av behov for læring hos de ansatte i PP- tjenesten. I denne situasjon kan det være behov for praktisk kunnskap hvor erfaringslæring kan være en aktuell læringsform. Da sosiale relasjoner kan være svært komplekse og sammensatt kan dette føre til at det er vanskelig å løse disse utfordringer ved hjelp av teoretiske kunnskaper. Det kan derfor synes som om behovet for erfaringslæring i relativt stor utstrekning er tilstede i PP-

tjenesten ut fra de kontekstuelle forhold. Det gir derfor grunnlag til å undersøke om de ansatte gjør bruk av erfaringslæringen og om dette da har betydning for dem slik problemstillingen søker å finne svar på.

I teorien vektlegger Tiller at et viktig kjennetegn ved erfaringslæringen er at den utføres av individet selv i praksisrelaterte omgivelser. Av intervjumaterialet går det fram at Per, Kristin, og Malin går inn og løser deres utfordringer i veilednings situasjoner i skolen som da utgjør en vesentlig del av praksisfeltet til PP – tjenesten. Andreas relaterer sine utførelser i forhold til veiledning i en konfliktsituasjon. Ut i fra dette er individets krav til å være deltagende og at utførelsen finner sted i praksis i samsvar med to av Tillers kriterier oppfylt. Et annet typisk trekk ved erfaringslæringen som framgår av teorien er at den tar utgangspunkt i det individet selv kan fra før. Per løser oppgavene sine på flere måter for å endre en lærers perspektiv. Han har opplevd at det å samarbeide med andre på skolen enn den saken fungerer av og til. Derimot synes han at det å snakke med en lærer alene ofte er virkningsfullt. Per forteller også at han har utført disse løsningsforslagene tidligere i lignende situasjoner. Dette danner da et individuelt utgangspunkt som han nytter i sitt samspill med andre med. Det kan synes som om Pers tidligere opplevelser gir grunnlag for nye handlinger. I lys av dette er utgangspunktet til Per i samsvar med Tillers teorier om at erfaringslæring bygger på tidligere erfaringer. Da alle individer er ulike og framtrer i forskjellige kontekster må tidligere erfaringer tilpasses de ulike situasjoner som igjen fører til erfaringene blir ulike.

Kristin forteller at hun ofte bruker tidligere erfaringer i nye situasjoner. Hun føler hun har startet med blanke ark og hatt en bratt læringskurve siden hun begynte i pp tjenesten . Hun mener selv at det er oppnådd mye erfaringslæring. Hun forteller også at hun er blitt mer bevisst i forholdt til og synliggjøre de forventninger som ofte finner sted i en veiledningssituasjon blant de involverte parter. Ut fra dette kan det se ut til at også Kristin gjør bruk av Tillers kjennetegn om at nu erfaringslæring bygger på tidligere erfaringer.

Likevel er det noe annet som Kristin fokuserer på og framhever som viktig i arbeidet sitt som kan se ut til å skille seg litt fra Tillers vektlegging angående det å bygge på tidligere erfaringer, altså fokuset på det individet kan fra før. Kristin framhever at hun noen ganger opplever det som krevende og ansvarsfullt å sitte alene og tolke resultater. I tillegg opplever hun det utfordrene med enkelte typer saker eller når foreldre utfordrer. I mange av disse situasjonene drøfter Kristin mye med andre ansatte i egne team de har på hennes arbeidsplass. Da skjer det ofte at hun tar med seg rådene og /eller tankene fra andre kollegaer. Dette

opplever hun som veldig verdifullt. Ut fra dette ser det ut som om Kristin ikke bare tar utgangspunkt hennes tidligere erfaringer, men bygger i vesentlig grad på andres erfaringer. Det kan tenkes at en av grunnene til dette er at hun har vært ansatt i relativt kort tid i pp tjenesten enn de andre informantene, og dermed ikke har så mange opplevelser fra tilsvarende saker. Det kan se ut til at Kristins læring tar forholdsvis sterkt utgangspunkt i et sosialt læringsgrunnlag. Denne form å læring ser ut til å ha et relativt sterkt innslag av et sosial konstruksjonistisk læringssyn.

Ut fra intervjumaterialet framgår at Andreas forteller om sårbare situasjoner hvor han blir kontaktet i forbindelse med for eksempel dødsfall av barn i skolen. Disse situasjonene opplever Andreas som vanskelig og gruer seg ofte. Andreas har bistått skolen i flere slike vanskelige saker. Andreas mener da det er utfordrende fordi situasjonen ofte ikke er slik man forestiller seg og ha fastlagte forestillinger om hva situasjonen handler om på forhånd da det ikke alltid stemmer overens med den virkelige situasjonen som en møter. Det kan tenkes at Andreas bygger videre på slike opplevelser i tilsvarende situasjoner, og ut fra dette kan tenkes å samsvare med Tillers vektlegging av at nye erfaringer bygger på tidligere erfaringer.

Andreas viser også til et forholdsvis mer konkret eksempel enn det de andre informantene gjør. Denne situasjonen omhandler en konfliktsak som Andreas ønsker å løse på egenhånd og heller ikke ha med seg assistanse fra andre, da han opplever at dette kan bidra til forvirring. Ut fra denne situasjonen ser det ut til at Andreas skiller seg ut fra Kristin og Malin som vektla at slik assistanse hadde stor betydning for dem. Det går fram av intervjuene i forbindelse med senere spørsmål at både Per og Andreas også opplever det betydningsfullt å diskutere saker med andre, men de synes ikke å relatere dette i like sterk grad som Kristin og Malin under dette spørsmålet. I Andreas tilfelle synes det også framtrædende at han gjør bruk av sin egen kreativitet når han foreslår at de involverte i saken skal bruke munnbind for å klare å lytte til hverandre. På denne måten ser Andreas ut til å ta utgangspunkt i seg selv. Han forteller at ”når man har arbeidet veldig lenge med folk så får man jo inn noe etter hvert også”. Dette utsagnet kan tyde på at han i noe grad tar utgangspunkt i tidligere erfaringer, som da samsvarer med Tillers teorier om at erfaringslæringen har bakgrunn i den enkeltes tidligere erfaringer. Ellers framhever Andreas at han har litt teoretiske kunnskaper om konfliktløsning men at dette ikke er tilstrekkelig bestandig. Dermed kan se synes som om erfaringslæring kan være et viktig supplement til erfaringslæring. .

Det kan se ut til at Andreas vektlegger forholdsvis mange faktorer i sin løsning av de konkrete oppgavene og da spesielt sin egen kreativitet samt sine teoretiske kunnskaper. Men det kan også synes som om han i noe grad bygger på de tidligere handlinger i praksis. Andreas utgangspunkt ser ut til å samsvare i noe grad med Tilles vektlegging av å inkludere teoretiske kunnskaper med praktisk kunnskap for å oppnå erfaringslæring. Men likevel kan det synes som om Andreas i mindre grad enn de andre informanter vektlegger tidligere erfaringer. Det kan tenkes at dette må sees i relasjon til at hans arbeidsoppgaver skiller seg i noe grad fra de øvrige informanters arbeidsoppgaver ved at de dels kan være av mer teoretisk karakter og at mange av hans oppgaver er administrative. Dette utgangspunkt forutsetter sannsynligvis ikke en så sterk vektlegging av å utvikle nye erfaringer på grunnlag av tidligere erfaringer slik de øvrige informanter gjør. Dessuten går det fram av intervjumateriale at Andreas ofte skriver eller tegner ned noe fra forelesninger han har holdt, som han da tar i bruk senere. Men Andreas framholder samtidig at ingen av hans forelesninger er like og det blir dermed alltid forandringer. Dette kan tyde på at også Andreas i en del tilfeller tar utgangspunktet i det han har lært i de enkelte situasjoner som han finner relevant i å nytte i nye aktuelle tilfeller og forsøker å tilpasse dette til nye aktuelle situasjoner.

Fra intervjumaterialet går det fram at når Malin skal løse sine utfordringer bygger hun videre på det hun har opplevd fra tilsvarende saker eller drøfter det med andre ansatte som har hatt lignende saker. Dette utgangspunkt kan synes å samsvare adskillig med Kristins uttalelser og også med Tillers vektlegging av at individet tar utgangspunkt i tidligere erfaringer for å løse nye oppgaver og utvikle nye kunnskaper. Men hun tar også i bruk andres erfaringer som grunnlag for å løse sine oppgaver. Dette utgangspunkt skiller seg i noe grad fra den vektlegging Tiller har. Ut fra teorien framgår at Tiller mener det sosiale er et viktig grunnlag for erfaringslæringen i organisasjonen, men han framhever at erfaringslæringen tar utgangspunkt i tidligere erfaringer, noe Kristin og Malin i mindre grad ser ut til å gjøre i enkelte tilfeller. Det kan tenkes at både Kristin og Malin også i slike tilfeller bygger på det de har erfart fra tidligere situasjoner, men at dette inngår i ubevisste prosesser som er vanskelig å måle via en fenomenologisk tilnærming. Dessuten kan det være nærliggende å tro at erfaringene kan være sammensatt av mange faktorer som kan inngå i tidligere erfaringer av ulike slag. Men siden de begge har vært ansatt i relativt kortere tid i PP-tjenesten kan det tenkes at de i relativt liten grad har lignende erfaringer å bygge på. Kristin har vært ansatt i to år og Malin i to og et halvt. Via den fenomenologiske tilnærmingen er meningen å oppnå et

svar som relaterer seg til individets subjektive opplevelse, og det som gir mening for individet selv ut fra deres eget syn. Ut fra dette blir uttalelsene fra de ansatte sentrale.

Refleksjon er også et kriterie Tiller vektlegger i erfaringslæringen. Dette kriteriet vil bli drøftet i et senere spørsmål

Spørsmål 7 samt 7 a som da tar utgangspunkt i en fenomenologisk tilnærming ønsker å finne svar på det enkeltes individ opplevelse av utfordringer og hvordan det selv velger og utføre sine oppgaver. Dette personlige utgangspunkt blir da sett i relasjon til kontesksutelle påvirkninger som innvirker på individets opplevelse. Ut fra de drøftingene jeg har foretatt ovenfor kan det synes som om de utfordringer de ansatte opplever relaterer seg i sterk grad mot sosiale relasjoner som er komplekst sammensatt av ulike faktorer som innvirker på læringen. Dette kan ha sammenheng med at veiledning samt konfliktløsning er sentrale oppgaver i pp tjenesten. Dessuten er det også en av informantene som kan synes å ha utfordringer som i forholdvis sterk grad kan relateres til de samfunnsmessige krav som stilles. Når det gjelder individets utførelse i å løse arbeidsoppgaver i samsvar med Tillers vektlegging av kriterier for erfaringslæingsbegrepet kan det synes som om alle infomantene gjør dette i mer eller mindre grad. Alle kan relateres til at de gjør bruk av erfaringslæing, men tre av de ansatte skiller seg i noe grad i forhold til Tillers teori på det kriteriet som vetklegger at individet tar utgangspunkt i sine egnet tidligere erfaringer når de utfører nye handlinger. Per som har relativt lang ansienitet synes å samsvare med Tillers teori i relativt stor grad. Kristin og Malin ser ut til å ta utgangspunkt i egne erfaringer men skiller seg i noe grad fra de andre på løsning av denne konkrete oppgave ved at de vektlegger å ta utgangspunkt i også andres erfaring. Andreas som har en administrativ stilling og lang ansienitet tar i større grad enn de øvrige utgangspunkt i seg selv ved bruk av sin egen kreativitet. Likevel ser han ut til å skille seg fra Tillers teorier i den spesielle konfliktløsningssaken ved at han ikke i så stor grad ser ut til å bygge på tidligere erfaringer slik det framgår av hans egen vektlegging.

I relasjon til spørsmål 7 og 7a som prøver å gi svar på om den ansatte gjør bruk av erfaringslæring slik Tiller vektlegger, prøver spørsmål 7 b å finne ut om dette har betydning for den ansatte og i tilfelle hva slags betydning. Dette spørsmål vil bli drøftet sammen med spørsmål 12 som omhandler det samme som spørsmål 7b bare at den spør mer generelt og ikke relatert til den konkrete situasjonen slik 7 b gjør. Dette er gjort for å få et mest mulig helhetsbilde av de faktorer av betydning den enkelte ansatte eventuelt måtte vektlegge. Spørsmål 7 b og 12 relaterer seg i forholdvis sterk grad opp mot problemstillingen.

I forhold til de nevnte utfordringer som informantene framla i spørsmål 7 og 7 a, fortalte alle informantene at det hadde betydning for dem å løse disse oppgaver. Dette kan igjen relateres til svaret på problemstillingen om erfaringslæringen har betydning for de ansatte i PP-tjenesten. Men det går fram av intervjumaterialet at hva slags betydning erfaringslæringen hadde kunne variere ut i fra den enkeltes ansattes opplevelse.

Når det gjelder Pers uttalelser synes han det er moro å få positive tilbakemeldinger fra det arbeidet han har gjort. Videre utaler han også at han da er mest glad på elevens vegne. Disse utsagn kan tyde på at Per opplever at erfaringslæringen har betydning for han i form av glede. Både direkte og forholdsvis mest indirekte. I teorien framgår at Moxnes mener erfaringslæringen kan gi mening for individet og livskvalitet. Ut fra Pers opplevelse kan det se ut til at erfaringslæringen gir mening for han samtidig som det også kan tenkes at den gleden han opplever i noe grad kan bidra til bedre livskvalitet.

Også når Per svarer generelt på om erfaringslæringen har betydning utaler han ” Det at du treffer så mange skjebner så blir du så vanvittig glad i din egen skjebne. Du blir egentlig ganske takknemlig.” Utsagnet til Per kan se ut til å samsvare med teorien i forhold til at erfaringslæringen kan ha en sosial og emosjonell betydning. Det kan synes som om Per får en bevisstgjøring om at han selv har det bra ved at han sammenligner seg med andre. Dette kan se ut til å samsvare med teorien hvor Moxnes framhever at erfaringslæringen kan bidra til læring om seg selv og forholdet til andre mennesker. Dessuten kan det også virke som om denne sammenligningen med andre fører til en emosjonell betydning for Per. Han utaler at han blir takknemlig. I teorien framgår at Moxnes mener erfaringslæringen kan bidra til bedre livskvalitet samt gi mening til individet. Det kan tenkes at Per sin opplevelse av erfaringslæringen kan samsvare med teorien da han ved å sammenligne seg med andre som har spesielle behov blir bevisst sin egen situasjon som da oppleves som et bedre utgangspunkt. Dessuten kan en slik bevisst gjøring også fremme egen identitet, noe som også ser ut til å samsvare med teorien.

Erfaringslæringen synes også å gi mening for Per i form av kognitiv utvikling. Per utaler at han synes det er bra at jobben gir perspektiver, og at han selv lærer hele tiden. Han framhever da den læringen som foregår i relasjon til andre ved da å reflektere sammen med dem. Han framhever også at det kan hende at det å endre en lærers perspektiv ikke går. Ut fra teorien framgår det at Moxnes og Tiller vektlegger erfaringslæringens potensial for å kunne bidra til læring og da kvalitet i arbeidet. Det ser derved ut til at erfaringslæringens betydning for Per

samsvarer på dette området. I tillegg utaler Per at han opplever at dette læringspotensialet er den største motivasjonskraften. Dette ser også ut til å samsvare med Tillers teorier om at erfaringslæringen kan bidra til mer interesse hos individene som lærer.

I forbindelse med å løse Kristins nevnte utfordringer utaler hun at de gangene hun lykkes i å komme videre i en sak så er det tilfredsstillende. Det er da av betydning med innspill fra kollegaer. Det er ikke alltid hun føler hun løser saken, da det kan dukke opp nye utfordringer. Men hun fremhever at hun føler hun lærer noe hun kan ta med seg videre. Dette utgangspunkt vil også gjelde for spørsmål 12 da Kristin ikke har noe mer å tilføye på dette området av mer generell karakter. Ut fra dette utgangspunkt ser det ut som om erfaringslæringen har betydning for Kristin i form av emosjonell og kognitiv karakter. Det kan se ut som om utførelsen av oppgaver hvor hun lykkes i å komme videre gir henne læring som hun kan ta i bruk senere, og som også fører til at hun får følelse av å ha gjort en god nok jobb.

Erfaringslæringens betydning for Kristin ser dermed ut til å samsvare med teorien til Tiller og Moxnes som mener erfaringslæringen kan bidra med bedre læring og yrkesferdigheter i arbeidet. Dessuten ser hun også ut til å ta utgangspunkt i tidligere læring i erfaringer når hun skal tilegne seg ny læring, slik også Tiller framholder at er et kjennetegn ved erfaringslæringen. Den emosjonelle betydningen Kristin trekker fram i form av at hun føler utførelsen av arbeidet fører til tilfredsstillelse, er ikke direkte framtreddende i teorien. Men dette kan muligens relateres indirekte da Moxnes utaler at erfaringslæringen kan bidra til trivsel og livskvalitet samt mening for individet.

I forhold til de nevnte utfordringer, og da de sårbare situasjoner utaler Andreas ”Det har hatt betydning på den måten at jeg vet med meg selv at jeg kan klare det. Så jeg tror på meg. Jeg har tillit til meg selv.” I tillegg kommenterer han at han trodde han skulle bli mer modig i slike situasjoner, men at han ikke har blitt det. Ellers ble resultatet av den nevnte konfliktsituasjonen en suksess i følge Andreas. Ut fra dette empiriske utsagn kan det synes som om det emosjonelle utgangspunkt har en forholdsvis sterk betydning for Andreas. Det kan se ut til at Andreas har hatt mange positive opplevelser ved at han ofte har klart å løse de utfordringer han har stått overfor. Dette kan igjen ført til mestringsopplevelse og da påvirket selvtilliten i positiv retning. Men samtidig framholder Andreas at han ikke har blitt modigere i slike situasjoner. Det kan tenkes at dette kan ha sammenheng med at disse situasjoner ofte er veldig uforutsigbare og hvor også andres emosjonelle utgangspunkt kan være sterkt framtreddende. I disse tilfeller kan det være vanskelig å se for seg hva som møter en. Dette kan igjen føre til at man mindre modig.

Generelt sett i forhold til om erfaringslæringen betyr noe for Andreas og i tilfelle hva, forteller Andreas at det er mye og gjøre i PP- tjenesten samtidig som ting må skje fort. Det er da vanskelig å gå i dybden på saker. Andreas utaler at han ikke opplever at slike saker gir han så mye, men at når han løser saker så føler han at han har vært flink og mestret det. Andreas forteller at de gangene han har tid til å gjennomtenke noe og høre alle synspunkter uten å tenke på at han skal gjøre en jobb, da opplever han det som spennende. Dette hadde han ønsket å ha mulighet til oftere. Det kan se ut til at Andreas opplever at erfaringslæringen gir han lite utbytte på det kognitive plan til tross for at han opplever dette som betydningsfullt. Det kan se ut til at dette har sammenheng med at Andreas får liten tid til refleksjon. Dette kan igjen skyldes mange grunner som økte arbeidsoppgaver til PP- tjenesten, slik det også teorien. Det kan igjen virke inn slik at Andreas har en større vektlegging på resultatet enn selve prosessen når han arbeider, noe som kan fører til mindre refleksjon som da igjen påvirker Andreas opplevelse av at erfaringslæringen bidrar til mindre læring.

Det kan se ut til at Andreas lykkes i å utføre sine oppgaver. Dette samsvarer med teorien hvor Tiller framhever at erfaringslæring kan være av betydning i utførelsen av de profesjonelle yrkesrelaterte oppgaver. Det kan imidlertid synes som om denne læringen er noe svak da Andreas opplever han ikke får tid til å gå i dybden av tidsmessige grunner. Dette samsvarer også med teorien hvor Tiller framholder at det i skolesammenheng er trange rammer tidsmessig, som igjen kan føre til mindre refleksjon. Dessuten framhever Tiller at refleksjon er et viktig element for å oppnå god erfaringslæring. Det kan imidlertid se ut til at Andreas har en relativt sterk vektlegging på at erfaringslæringen gir han selvtillitt. Selv om det ut i fra teorien er vektlagt emosjonelle faktorer, framhever den ikke direkte at erfaringslæringen kan bidra til selvtillitt, slik det kan tyde på i Andreas tilfelle. Derimot kan Andreas utgangspunkt relateres til det sosiale aspektet som Moxnes framhever ved at erfaringslæringen kan bidra til læring om seg selv, og da ved at en kan oppnå selvinnsikt. Ellers utaler Andreas at han ikke blir modigere av å gå inn i sårbare situasjoner. Dette er forholdsvis lite vektlagt i teorien og det kan tenkes at erfaringslæringen kan ha svakheter ved at den ikke fungerer like godt i alle situasjoner. Det kan være at de ekstreme sårbare situasjoner hvor det for eksempel er dødsfall og lignende vil være forholdsvis mer ulike fra gang til gang, fordi mennesker kan ha veldig forskjellig reaksjonsmønster som ofte blir fremtredene i slike situasjoner. Dette kan igjen føre til at det er vanskelig å benytte tidligere erfaringsbakgrunn slik det er vaktlagt i erfaringslæringen.

I forhold til utførelsen av de nevnte utfordringer som framgår av svar på spørsmål sju fremhever Malin at erfaringslæringen har betydning i forhold til at hun føler seg mindre hjelpeløs, samtidig som hun blir mer trygg i sin egen rolle. Det kan dermed synes at erfaringene bidrar til nyttige kunnskaper som igjen medfører at Malin føler seg mer trygg og mindre hjelpeløs. Det kan dermed se ut til at Malin opplever den emosjonelle betydningen av erfaringslæringen forholdsvis sterkt. Dette samsvarer i relativt sterk grad med teorien hvor Moxnes framhever at erfaringslæringen kan bidra til trygghet og bedre yrkesferdigheter slik Malin opplever. Dessuten går det også fram av intervjumaterialet at Malin føler hun er blitt mer "harhudet" i forhold til hva hun kan innfri av ønsker og ikke innfri. Dette utsagn kan samsvare med teorien hvor Moxnes framholder at erfaringslæringen kan bidra til økt selvinnsikt. Malin framholder at for å løse disse komplekse sakene kommer det godt med at hun har vært borti tilsvarende saker eller at hun kan få noen ider fra andre som kan være nyttige i den forbindelse. Samtidig framholder hun at dette er løsninger man i liten grad kan ta ut fra teorien, selv om den i mange tilfeller også vil komme godt med. Dette ser også ut til å samsvare med Tillers teorier hvor han ser ut til å ha en relativt sterk vektlegging på praksisfeltet selv om han også framhever at teoretiske kunnskaper er viktig i den sammenheng. I tillegg framgår at tidligere erfaringer inngår som grunnlag i nye erfaringer.

På et mer generelt grunnlag går det fram av intervjumaterialet at det som betyr mest for Malin er at hun blir tryggere i rollen sin. Ut fra dette ser det ut til at den emosjonelle betydningen av erfaringslæringen også er vektlagt mer generelt sett. Men denne tryggheten fører også til at Malin blir mer tydeligere i sin kommunikasjon som da gjør det mer komfortabelt for hun selv og de hun arbeider med. Dette kan tyde på at hun også opplever en sosial betydning av erfaringslæringen, som da også ser ut til å samsvare med teorien hvor Moxnes mener at erfaringslæringen bidrar til læring om seg selv og forholdet til andre mennesker.

I tillegg kan også Malin synes og ha en vektlegging på at erfaringslæringen bidrar til at hun opplever læring. Av intervjumaterialet framgår at Malin mener erfaringslæringen bidrar til at man får et repetuar hvor man kan hente aktuell informasjon fra når man står oppi tilsvarende situasjoner. Ut fra dette kan det tyde på at Malins uttalelser samsvarer med teorien til Tiller og Moxnes som mener erfaringslæringen kan bidra til læring og utførelse av bedre arbeid.

Det går også fram av intervjumaterialet at Malin mener erfaringslæringen kan bidra til at noe arbeid går lettere slik at man kan konsentrere seg om andre ting. Det kan her se ut til at erfaringslæringen bidrar til effektivisering. Dette kan igjen føre til at det blir frigjort mer tid til

andre arbeidsoppgaver eller at kvaliteten bedres. Denne vektlegging kan derved synes å skille seg fra de øvrige informanternes utsagn. Det kan tenkes at grunnen til dette kan ha sammenheng med at Malin i stor grad bruker masse tid på refleksjon, slik hun framhever senere i intervjuet.

En fenomenologisk tilnærming vil i spørsmål 12 og 7b gi svar på om den enkelte ansatte opplever at erfaringslæringen har betydning for han/hun og i tilfelle hva slags betydning. Dette innebærer at undersøkelsen må sees i sammenheng med den kontekst undersøkelsen foregår i. Gjennom opplevelsesfunksjonen til individene samt deres livsverden, som er vektlagt i en fenomenologisk tilnærming gir det mulighet for å kunne oppnå svar på disse spørsmål.

Ut fra intervjumaterialet kan det virke som om alle informantene opplever at erfaringslæringen bidrar til å kunne løse eller komme videre i de profesjonelle yrkesoppgaver. Likevel er ikke dette aspektet like sterkt framhevet hos alle informantene. Andreas ser ut til og ikke oppleve dette så sterkt da han framholder at det er et stort arbeidspress i PP tjenesten hvor det er vanskelig å gå i dybden på saker. Det kan være at Andreas opplever dette forholdsvis sterkt sammenlignet med de øvrige informanter da han arbeider i administrasjonen og kanskje i sterkere grad opplever press fra andre instanser som kommune og skoler.

Det kommer fram i intervjumaterialet at de kognitive, emosjonelle og sosiale faktorene ser ut til å være nært relatert til hverandre og påvirke hverandre. På en slik måte er de også vanskelig å adskille. Det kan synes som om alle informantene opplever det emosjonelle aspektet ved erfaringslæringen forholdsvis sterkt, selv om det her er individuelle variasjoner som for eksempel motivasjon, selvtillit og trygghet. Det kan tenkes at disse variasjoner framkommer på grunn av individuelle forskjeller men også på grunn av ulik ansiennitet. Malin har arbeidet i forholdsvis kort tid i PP- tjenesten, og det kan derfor tenkes at trygghet i arbeidet er en faktor som oppleves sterkere for henne enn for f.eks Per som har vært i PP- tjenesten i lengere tid og er kjent med flere arbeidsoppgaver. Når det gjelder den sosiale betydningen av erfaringslæring er den framtrædende hos Malin og Per, som kan synes å oppnå bedre selvinnsikt i relasjon til andre. Det kan synes som om to av informantene skille seg litt ut fra teoriens vektlegging og i forhold til de øvrige informanter når det gjelder betydningen av erfaringslæringen. Malin vektlegger at erfaringslæringen kan bidra til mer effektivitet. Dette kan ha sammenheng med at hun tidligere har oppnådd god erfaringslæring, noe som kan bli understøttet av at hun bruker mye tid til refleksjon. Ellers skiller også Andreas seg ut fra teorien og de øvrige informanter ved at han vektlegger at erfaringslæringen oppleves

betydningsfull i form av selvtillitt. Likevel vektlegger han også at erfaringslæringen ikke bidrar til at han blir modig i de sårbare situasjoner han skal løse. Dette kan ha sammenheng med at disse sakene er veldig kompleks sammensatt hvor individuelle forskjeller kan være framtrede.

Spørsmål 10 spør etter hvordan de ansatte lærer best i arbeidet sitt og om de kan begrunne svaret. Ved å ta utgangspunkt i fenomenologiens vektlegging av epochéen og reduksjonen er det mulig å få fram et åpent svar fra individene selv hvor forskeren i minst mulig grad legger føringer for svarene som hindrer individet i å uttrykke sin opplevelse av hvordan de lærer best. På en slik måte vil det være lettere og kunne se om den ansatte foretrekker andre læringsformer enn erfaringslæringen slik Tiller vektlegger.

Andreas og Malin opplever at den opplæring som skjer i praksis er viktig for dem. Men i tillegg mener de også at det er av betydning å ha teoretiske kunnskaper. Men Malin kan i sine uttalelser synes å ha en noe sterkere vektlegging på teorien enn Andreas. Både Malin og Andreas sine synspunkter synes å samsvare med Tiller som ser både teoretiske og praktiske erfaringer i sammenheng, men som da vektlegger praksisfeltet noe sterkere. Andreas mener at hvis man ikke forholder seg til praksisfeltet har det lett for å bli til at en fantaserer seg bort fra virkeligheten, spesielt hvis du har med mennesker å gjøre. Malin synes teorien også er viktig for å ha en faglig begrunnelse for det hun gjør. Det kan ut fra dette synes som om Malin i noe grad støtter seg til teoretiske kunnskaper enn Andreas gjør i disse utsagn. Det kan tenkes at i og med at hun ikke har så lang erfaring i PP- tjenesten støtter seg mer til teori da hun kan ha mindre erfaringer å bygge på. Det kan tenkes at Andreas som har lang erfaringstid i PP- tjenesten har oppnådd svært gode kunnskaper igjennom erfaringslæring og at han derfor i dette tilfellet vektlegger teorien i forholdsvis liten grad enn Malin.

Per og Kristin framhever at de lærer best av drøftinger med kollegaer. Det kan synes som om de begge får gode råd som de kan ta med seg videre i arbeidet. Fra tidligere uttalelser kan det synes som om Kristin vektlegger samarbeidet med andre fordi det hjelper henne til å komme videre i arbeidet. Det kan synes som om Per også har et slikt utgangspunkt, men han fremhever i tillegg at de har et godt team hvor de kan dele de gode opplevelsene sammen. Det kan dermed synes som om Per har et forholdsvis sterkt emosjonelt utgangspunkt for læring. Kristin og Per sitt utgangspunkt kan synes å samsvare med Tillers vektlegging av at det sosiale kan bidra positivt i erfaringslæringen. Men samtidig trenger ikke dette sosiale utgangspunkt å være tilstrekkelig for å oppnå en god erfaringslæring da Tiller vektlegger også

at for å oppnå erfaringslæring kreves det at det enkelte individ også bygger på sine tidligere erfaringer.

Spørsmål 11, 11 a, og 11 b tar for seg refleksjon og vil i det etterfølgende bli drøftet i sammenheng. Spørsmål 11 spør etter om den ansatte tar seg tid til refleksjon i arbeidet. Spørsmål 11a spør etter om refleksjon foregår i forkant eller etterkant av en handling. Og spørsmål 11b fokuserer på hvorvidt de ansatte reflekterer sammen med andre og hvordan de eventuelt synes dette fungerer.

Ut fra intervjumaterialet går det fram at alle informantene bruker refleksjon i arbeidet, noe også Tiller vektlegger som kjennetegn på erfaringslæringen. Men det er litt forskjeller når det gjelder hvor mye tid informantene bruker på refleksjonen, når den foregår i forhold til handlingen, og i hvilke grad de reflekterer sammen med andre.

Av teorien framgår at refleksjonen er viktig i forhold til å oppnå god erfaringslæring. Både Malin, Andreas og Per forteller at de bruker en del tid til refleksjon slik de selv vurderer det. Kristin mener derimot at hun gjør dette i varierende grad. Kristin opplever da at det er mye å gjøre i løpet av dagen som gjør dette vanskelig. Hennes utgangspunkt kan dermed relateres til Tiller presisering av at det ofte er trange rammer både tidsmessig og ressursmessig i de offentlige organisasjoner. Kristins utgangspunkt for refleksjon kan dermed sees i relasjon til samfunnsmessige påvirkninger.

Det kan se ut til at det framkommer forskjeller blant informantene på hvilke tidspunkt de reflekterer i erfaringslæringsprosessen. Refleksjon i forkant av en handling er spesielt framtredd hos Malin og i noe grad hos Kristin. Per legger ikke noe særlig vekt på dette i sine uttalelser, og Andreas framholder at han prøver å unngå dette. Det kan være mange grunner til at uttalelsene ble veldig forskjellig på dette området. Malin og Kristin som har forholdsvis liten ansiennitet i PP- tjenesten kan tenkes å bruke tid til refleksjon i forkant av en handling fordi de kanskje ikke har så mange erfaringer å bygge på enn Per og Andreas. Det kan tenkes at refleksjon før en handling kan bidra til trygghet når de går inn i nye veiledningsroller. Materialet kan tyde på at dette er mer typisk i Malins tilfelle hvor hun framholder at erfaringslæringen bidrar til trygghet. På en slik måte kan refleksjon i forkant av en handling sees som positivt. Dette utgangspunkt skiller seg også litt fra Tillers vektlegging hvor refleksjonen i forkant av en handling er lite vektlagt. Dette utgangspunkt er heller mer i samsvar med Imsen som i større grad framholder at refleksjon i forkant av en handling kan være nyttig. Ut fra et slikt syn kan Tillers teoretiske utgangspunkt synes å ha en svakhet.

Likevel ser Andreas mer ut til å samsvare med Tillers teori. Han skiller seg spesielt ut fra de øvrige informanter da han prøver å unngå å reflektere i forkant av en handling. Dette gjør han fordi han ønsker å unngå forestillinger som han tar for gitt og som ikke samsvarer med den reelle situasjon han møter. Ut fra Andreas utgangspunkt kan det derved synes at refleksjon i forkant av en handling også kan ha svakheter ved at den kan gi forutinntattheter som gjør det problematisk å foreta en veiledning. Det kan være at Andreas ut fra sin stilling i administrasjonen oftere enn de øvrige ansatte møter slike sårbare og uforutsigbare situasjoner.

Når det gjelder refleksjon i selve handlingen går det fram at alle informantene gjør dette. Per framhever dette spesielt, men han har da et eget opplegg han arbeider med som heter ”åpen samtale” hvor nettopp det er meningen at slik refleksjon skal komme fram. Denne type refleksjon har spesiell betydning for Per da han har opplevd at dette opplegg bidrar til at de som deltar oppnår større klarhet i deler av saken. Andreas mener at det alltid foregår refleksjon da en hele tiden søker å oppnå meningsforståelse. Kristin forteller også at hun reflekterer i møter med klienter eller når hun gjør utredning. Malin gjør også dette i møte med andre. Det kan ut fra dette virke som alle informantene foretar refleksjoner underveis når de er i relasjon til andre. Dette kan tyde på at refleksjoner som foregår underveis i handlingen er sterkt framtredd blant disse ansatte da de fleste arbeidsoppgaver disse har er sterkt sosialt relatert og at det derfor er nødvendig å foreta tolkninger i kommunikasjonen slik at det oppnås forståelse. Malin trekker fram at hun ofte vurderer og analyserer seg selv. Hun tar ofte et steg ut av situasjonen når noe ikke fungerer og tenker over hva som har skjedd og hva hennes rolle var og dermed hva hun skal gjøre videre. Det kan her synes som om Malins refleksjon tilsvarer det tredje nivået i refleksjonen som Tiller omtaler som metarefleksjon.

Per, Kristin, Andreas og Malin synes å bruke tid til å reflektere i etterkant av handlinger. Per framhever dette for det meste under et annet spørsmål da han snakker om at han evaluerer mye sammen med andre. Han synes dette er nyttig. Kristin framhever at refleksjonen fører til at hun får bearbeidet hendelser samt at hun stiller nye spørsmål. Andreas synes på sin side det er spennende å reflektere. Det kan dermed se ut til at alle informantene samsvarer med teorien hvor Tiller framhever at refleksjon er et viktig grunnlag for å opparbeide seg gode erfaringer.

Når det gjelder å reflektere sammen med andre ansatte svarte alle fire informantene at de gjorde det og anså dette som nyttig. Per opplever dette som lærerikt og framhever at han har et utrolig godt samarbeid med sitt team. Kristin synes det å samarbeide med andre gir henne gode råd og tanker hun kan ta med seg videre. Andreas opplever det som spennende når han

har en god dialog med andre. Malin framhever at hun samarbeider og evaluerer så mye det er mulig i forhold til det arbeidspress de har på arbeidsplassen. Hun legger til at hun gjerne skulle ha gjort det mer. Ut fra dette kan det se ut til at uttalelsene fra alle de fire informantene i stor grad samsvarer med teorien hvor Tiller framholder at samtalene i en organisasjon er nyttig i forhold til erfaringslæringen. Likevel framholder Malin at hun gjerne skulle ha gjort dette mer. Andreas skiller seg litt fra de øvrige informanter når det gjelder sin opplevelse av samarbeid med andre. Han framholder at det å reflektere sammen med de andre kan være både positivt og negativt. Han mener at når man reflekterer sammen med noen så må man også gi avkall på noe. Andreas opplever det som viktig at hvis han skal handle sammen med andre så bør være enige om hvordan de utfører oppgaven. Andreas synes det er forstyrrende at skolen og politikken er blitt så prestasjonsorienterte. De vil ha den beste skolen, og Andreas tror derfor at den politiske innflytelse er mye sterkere enn det vi egentlig har godt av. Andreas reflekterer i stor grad med andre og synes det er bra og spennende når det har en god dialog. Det kan se ut til at Andreas skiller seg i større grad fra de andre informanter når han utaler at refleksjon sammen med andre også kan være negativt. Det kan tenkes at grunnen til dette kan være at Andreas refleksjon i større grad relaterer seg mot folk i skolen som igjen er sterkt påvirket av politiske interesser hvor det er fokusert på prestasjoner. Denne resultatorientering kan igjen være et resultat av konkurranser mellom skolene som følge av nasjonale prøver som igjen er påvirket av internasjonale sammenligninger med f.eks. pisa testen som utgangspunkt. Det kan derved tenkes at når Andreas reflekter sammen med enkelte skoler eller politikere så blir deres mål og fokuseringer i stor grad forskjellige, ved at for eksempel skole og politikere blir mer resultatorienterte enn Andreas gjør. Det kan tenkes at Andreas derved har et annet utgangspunkt hvor hans oppgave i stor grad er å ivareta elevens behov som da i noen tilfeller kan stride mot politikerens interesser.

Gjennom et fenomenologisk utgangspunkt gir spørsmål 11, 11a, og 11 b kunnskaper om individets personlige tanker og opplevelse sett i sammenheng med den kontekst de forekommer i. De data som framkommer må dermed sees i denne sammenheng. Alle informantene bruker tid på refleksjon. To av dem ser ut til å få mindre tid til refleksjon enn de ønsker på grunn av samfunnsmessige påvirkninger som skaper et arbeidspress. Informantene reflekterer stort sett under en handling og i etterkant. Det å reflektere i forkant av en handling synes både positivt og negativt ut fra intervjuene. En framhever det som negativt i forhold til å bli forutintatt. To andre informanter framhever det som positivt i forhold til å utføre oppgavene. Ellers anser de fire ansatte det som nyttig å reflektere sammen med andre, men en

synes det også kan være negativt da det krever at man også må bli enige for å samarbeide videre.

Spørsmål 13. Prøver å finne svar på om det er noen av de praktiske oppgavene de ansatte har utført som har betydd mer for dem enn andre, og da tilfelle hvorfor.

Alle informantene framholder at det er noen av de praktiske oppgavene de har utført som har betydd mer for dem enn andre. Per utaler at han synes det er bra at de praktiske utførelser fra jobben bidrar til at han får en del gode tanker og ideer som han kan ta med seg i privatlivet når det gjelder foreldrerollen hans. Men samtidig bruker Per også erfaringene hjemme for å bli en bedre PP- rådgiver. Det kan synes som det kan være noe uklarhet om hvorvidt utsagnet til Per samsvarer med erfaringslæringsbegrepet slik Tiller vektlegger. Det kan tenkes at han i større grad tar utgangspunkt i de råd andre kommer med framfor å bygge på tidligere erfaringer han selv har hatt. Når det gjelder Kristin og Malin kan deres utsagn relateres til at de opplever det betydningsfullt de gangene de klarer å komme videre i saker som er vanskelige. Kristin sier det betyr mye for henne å kunne bygge videre i andre situasjoner på de kunnskaper hun har oppnådd. Det kan derfor tenkes at Kristin samsvarer med Tillers vektlegging av erfaringslæringsbegrepet ved at hun tar utgangspunkt i individets tidligere erfaringer som da nyttes i nye situasjoner. Det kan tenkes at dette oppleves spesielt viktig for Kristin da hun er relativt ny i PP- tjenesten og at hun da kan ha et noe mindre repetuar av erfaringer å bygge på. Malin sine uttalelser viser at det å komme videre i de sårbare saker betyr mye for henne. I spørsmål sju gikk det fram at hun nyttet tidligere erfaringer for å løse disse situasjonene. Hennes utgangspunkt samsvarer derfor i denne sammenheng med Tillers teoretiske utgangspunkt når det gjelder erfaringslæringsbegrepet. Malin synes å oppleve at det betyr relativt mye for henne de gangene hun har betydd noe for andre og hennes opplevelse kan da relateres til det sosiale. Erfaringslæringen kan dermed synes å ha hatt en emosjonell for henne ved at hun kan bidra til å hjelpe andre. Dette er også i samsvar med teorien hvor det emosjonelle betydningen er vektlagt.

Ut fra det empiriske materialet går det fram at det er flere personer som har oppmuntret Andreas til å skrive noe. Da han skrev en bok og gav den ut var det ingen som kjøpte den. Det er en opplevelse Andreas ikke glemmer. Det kan synes som om det kan være uklarheter om Andreas bygger på tidligere erfaringer i dette tilfellet slik Tiller vektlegger at er relevant i erfaringslæringsbegrepet. Likevel skiller Andreas seg ut fra de øvrige informanter ved at han trekker fram at erfaringene kan ha en negativ betydning.

I tillegg nevner han et par virkelige harde krisesituasjoner, hvor han har bidratt til å løse disse. Han utaler da at det har vært viktig for han som person at han har mestret disse. Det ser ut til at Andreas trekker fram den positive opplevelsen av å ha klart å løse oppgaver, som da kan relateres til at det betyr mye for ham å oppnå økt selvtillitt. Likevel er det også her uklart om han oppfyller erfaringslæringens krav om å bygge på tidligere erfaringer slik Tiller vektlegger som kjennetegn for erfaringslæringsbegrepet.

Spørsmål 13 er forholdsvis direkte knyttet til problemstillingen og graderer om noen erfaringer vurderes mer betydningsfulle enn andre, og i tilfelle hvorfor de opplever det slik. Det vil også her være relevant å fokusere på individets opplevelse og hva de selv vektlegger, slik fenomenologien også gjør. Ut fra intervjumaterialet kan det derfor synes som om det kan være uklarheter om Per og Andreas gjør bruk av erfaringslæringsbegrepet slik Tiller vektlegger det. Fra dette utgangspunkt kan det tyde på at Per relaterer sine opplevelser til at erfaringslæringen har betydning for han fordi den også hjelper han i privatlivet. Andreas opplever at erfaringslæringen kan bidra positivt og negativt og er da opptatt av hvilke innvirkning denne har på selvtilliten. Malin og Kristin synes i sterkere grad enn de øvrige informanter å oppnå samsvar med erfaringslæringsbegrepet slik Tiller vektlegger det da de bygger på tidligere erfaringer. De framhever at erfaringene fra veiledningssituasjonene betyr forholdsvis mye for dem. Kristin oppnår da verdifull kunnskap som hun kan bygge videre på i andre sammenhenger og Malin synes den emosjonelle betydning er sentralt ved at hun opplever å ha betydd noe for andre.

8.0 Konklusjon

I denne undersøkelsen har jeg forsøkt å gi svar på følgende problemstilling ” Har erfaringslæringen betydning for de ansatte i PP- tjenesten?”

Svarene er sett i relasjon til den enkeltes informants kontekst og personlige opplevelse slik som det er vektlagt i mitt fenomenologiske utgangspunkt. Jeg har i denne undersøkelsen tatt utgangspunkt i fire informanter hvor det var vektlagt variasjoner i stilling og ansienitet mellom disse.

Intervjumaterialet tyder på at alle informantene opplever et relativt sterkt behov for nye kunnskaper i sitt arbeid da de stadig møter utfordringer. Disse utfordringer ser ut til å relatere seg til sosiale situasjoner for tre av informantene og da også i noen grad for den øvrige. Dette kan ha sammenheng med at en sentral oppgave for PP tjenesten er veiledningsoppgaver i

vanskelige og sårbare situasjoner som er sterkt relatert til sosiale samspill som da kan være komplekse, krevende og uforutsigbare. Ut fra materialet i undersøkelsen kan det tyde på at slike komplekse situasjoner er vanskelig å løse med informantenes teoretiske kunnskaper. Dette tyder igjen på at erfaringslæring kan være en aktuell metode å anvende i PP- tjenesten. I undersøkelsen er det også framkommet data som tyder på at informantenes opplevelser av store utfordringer kan ha vært påvirket av at det stilles høye forventninger til PP -tjenesten som igjen kan ha sin årsak i de samfunnsmessige krav som stilles til dem.

Intervjumaterialet tydet på at alle innformantene i mer eller mindre grad tar i bruk erfaringslæringsbegrepet slik Tiller vektlegger når det gjelder deltagelse i praksisfeltet. Tillers kriteriet om at den enkelte informant må ta utgangspunkt i tidligere erfaringer for å oppnå nye kunnskaper ser ut til å være oppfylt i noe varierende grad hos alle informanter. Tre av informantene framholder i tillegg til å bygge på sine tidligere erfaringer at de opplever å ha stor nytte verdi av å ta i bruk andres erfaringer for å løse sine nevnte utfordringer. Disse tre informantene ser dermed ut til ha et relativt sterkt innslag av et sosial konstruksjonistisk læringssyn for å oppnå kunnskaper Denne vektlegging kan for disse informanter se ut til å være noe sterkere enn det som framgår i Tiller erfaringslæringsbegrep. For to av disse infomantene kan denne vektlegging ha sammenheng med at de har vært ansatt relativt kort tid i PP- tjensten og derved har mindre erfaringer å bygge på. En av informantene som i noe mindre grad enn de øvrige vektlegger å ta utgangspunkt i sine egne tidligere erfaringer, har et forholdsvis sterkt fokus på sin egen kreativitet, samt teoretiske kunnskaper i sin nevnte utfordring. Det kan tenkes å skyldes at han har et noe annet arbeidsfelt enn de øvrige informanter ved at han har en mer administrativ rolle som kan forutsette nytenkning og krevende koordineringsoppgaver hvor det kan være behov for mer generelle teoretiske kunnskaper. For øvrig framkommer det at denne informanten i enkelte andre situasjoner vektlegger å ta i bruk sine egne tidligere erfaringer for å løse nye oppgaver.

Ut fra intervjumaterialet går det fram at alle informantene bruker refleksjon i arbeidet, noe også Tiller vektlegger som kjennetegn på å oppnå god erfaringslæringen. Men det er litt forskjeller når det gjelder hvor mye tid de bruker på refleksjonen, og når den foregår i forhold til handlingen, og i hvilke grad de nytter refleksjon sammen med andre. To av informantene framhever at de ikke får den nødvendige tid til refleksjon pga sterkt arbeidspress. Det kan se ut til at alle informantene reflekterer under en handling og i etterkant. Det kan tyde på at når refleksjon i handling vektlegges forholdsvis sterkt har dette sammenheng med at arbeidet i stor grad utføres i sosiale relasjoner hvor det må foretas tolkninger mer fortløpende i den

kommunikasjonsprosess som oppstår. Informantene har ulik vektlegging av om hvorvidt de reflekterer i forkant av en handling og hvilken betydning dette har. En informant mener at dette er negativt da dette kan bidra til forutinntatthet som kan avvike fra den virkelighet han møter og dermed være problematisk i den sammenheng. Disse synspunkter kan muligens relateres til at han er innvollvert i mange ekstremt sårbare og ufortutsigbare situasjoner hvor før refleksjon kan bidra til forutinntatte synspunkter som ikke samsvarer med den virkligheten han opplever. På en annen side sett framhever to av informantene det som positivt å foreta refleksjon i forkant av handlingen da dette kan være positivt i forbindelse med utførelse av handlingene. Det kan tenkes at dette kan ha sammenheng med at de opplever større trygghet med å være forberedt som igjen kan ha sammenheng med at de er forholdsvis nyansatt i organisasjonen og dermed har mindre erfaringsgrunnlag. Deres vektlegging av at det er viktig å reflektere i forkant av en handling kan synes å samsvare i større grad med Imsen enn med Tillers teoretiske utgangspunkt. Ellers anser alle de fire informantene det som nyttig å reflektere sammen med andre. Men en av informantene framholder at dette kan være negativt i de tilfeller det er vanskelig å oppnå enighet og hvor han da må gi avkall på noe han synes er viktig for å løse en sak.

Ut fra intervju materialet kan det virke som om alle informantene opplever at erfaringslæringen har betydning for dem i form av kognitiv utvikling som igjen bidrar til å kunne løse eller komme videre i de profesjonelle yrkesoppgaver. Det samsvarer også med det teoretiske utgangspunkt til Tiller. En av informantene opplever at han ikke får så sterkt utbytte av erfaringslæringen på det kognitive plan, som de øvrige informanter gir uttrykk for og som han selv skulle ønske. Grunnen til dette ser han i sammenheng med at det er et sterkt arbeidspress i PP-tjenesten og at det da er vanskelig å få tid gå i dybden og reflektere i saker. Det kan tenkes at årsaken til at denne informanten skiller seg fra de øvrige er at han arbeider i administrasjonen og kanskje i forholdsvis sterkere grad opplever press fra andre overordnede instanser.

Det kan synes som om alle informantene opplever den emosjonelle betydningen ved erfaringslæringen forholdsvis sterkt, selv om det her er individuelle variasjoner. En av informantene opplever dette i form av glede både direkte og indirekte. Erfaringslæringen kan dermed bidra til økt livskvalitet. En annen informant opplever at erfaringslæringen bidrar til trygghet. Det kan tenkes at dette har sammenheng med at hun ikke har så lang ansenitet i PP tjenesten, og føler seg usikker i en del situasjoner. En tredje informant opplever tilfredsstillelse ved at vedkommende får utført arbeidsoppgaver. Den fjerde informanten er opptatt av at

erfaringslæringen bidrar til opplevelse av mestring og økt selvtillit. Tross dette gruer vedkommende seg fortsatt til å håndtere spesielle sårbare situasjoner hvor det for eksempel er dødsfall. Dette kan ha sammenheng med at disse sakene kan være forskjellige, uforutsigbare, veldig komplekst sammensatt og affektivt individuelt forskjellig hvor ulike reaksjonsmønstre kan forekomme. Tidligere erfaringer kan i en del slike saker være vanskelig å benytte, samt relatere til de nye spesifikke situasjoner. Dette viser også til at erfaringslæringen kan ha svakheter ved å ha varierende betydning i de ulike situasjoner. Overnevnte informants uttalelser kan tyde på at han også i andre sammenhenger opplever at erfaringslæringen kan ha negativ innvirkning på selvtilliten når han ikke føler han oppnår tilfredstillende anerkjennelse på sitt arbeid.

Når det gjelder den sosiale betydningen av erfaringslæring, kan materialet tyde på at to av informantene opplever at de i deres relasjon til andre oppnår bedre selvinnsikt. Den ene av disse informantene opplever også at den tryggheten hun oppnår fører til at hun blir mer tydeligere i utførelsen av veiledningen og at det oppnås større trygghet i veiledningssituasjonen. Hun framholder at det gir henne positive opplevelser de gangene hun har betydd noe for andre. Av den andre informantens uttalelser kan det tyde på at han har en relativt vid vektlegging av betydningen av erfaringslæringen han oppnår i arbeidssituasjonen da han også ser nytten av denne i foreldrerollen.

Det framgår av intervjumaterialet at en av informantene opplever at erfaringslæringen kan bidra til at økt effektivitet. Dette kan ha sammenheng med at hun har oppnådd god erfaringslæring, noe som kan bli understøttet av at hun bruker mye tid til refleksjon. En annen informant skiller seg også ut fra de øvrige informanter da han opplever at han oppnår større motivasjon ved å kunne utnytte det læringspotensial som ligger i erfaringslæringen. Dette kan ha sammenheng med at han gjennom økte kunnskaper oppnår større mestringsopplevelse i utførelse av arbeidet. Dette ser også ut til å samsvare med Tillers teori om at erfaringslæringen kan bidra til mer interesse hos individene som lærer.

Ut fra intervjumateriale ser det også ut til at disse overnevnte kognitive, emosjonelle og sosiale faktorene er nært relatert til hverandre og påvirker hverandre.

I undersøkelsen har også informantene gitt uttrykk for hva erfaringslæringen betyr i forhold til annen måte å lære på. To av informantene opplever at det er viktig for dem med den opplæring som skjer i praksis. Men de framhever også at teori og praksis må sees i sammenheng slik Tiller også vektlegger. En av disse informantene vektlegger at

erfaringslæring fra praksisfeltet er viktig for å oppnå en god forståelse av den virkelighet som praksisen relateres til. Den andre av disse to informantene er opptatt av at teori er et viktig supplement til praksis for å oppnå en bedre faglig begrunnelse i arbeidet. Når det kan se ut til at hun vektlegger den teoretiske innsikt noe sterkere enn den øvrige informant så kan dette ha sammenheng med at hun har en langt kortere ansientet i PP-tjenesten en den andre og i større grad må støtte seg på teori da hun har mindre erfaringer å bygge på.

De andre to informanter opplever at de lærer best av gode samspill relasjoner med andre kollegaer og de framhever at de da kan få råd samt drøfte saker i arbeidssituasjonen. De ser ikke ut til å vektlegge teoretiske kunnskaper i like stor grad som de to øvrige informanter. Dette kan samsvare med Tillers vektleggein at det sosiale samspill kan bidra med positive innspill og refleksjoner i forhold til erfaringslæringen.

Som svar på problemstillingen framgår av intervjumaterialet at erfaringslæringen opplevdes å ha betydning for alle de fire ansatte som ble intervjuet i PP –tjenesten. De svar som er framkommet må sees i lys av den fenomenologien tilnærmingen som er lagt til grunn for undersøkelsen. Resultatene må derfor sees i sammenheng med den enkeltes informants opplevelse av den betydningen erfaringslæringen har, samt den kontekst informantene forholder seg til. Jeg har dessuten lagt til grunn Tillers teoretiske utgangspunkt for erfaringslæringsbegrepet som også resultatene må sees i forhold til.

Utvelgelse av informanter ble foretatt ut fra variasjon i ansientet og stilling. Matriale kan i noe grad tyde på at de som har kort ansientet i PP- tjenesten i forholdsvis stor grad vektlegger å støtte seg til andres erfaringer og kunnsaker, mens de som har lengere ansientet vektlegger mer sine egne erfaringer og dels også i noe grad sin egen kreativitet, som igjen muligen kan sees i sammenheng med deres relativt solide erfaringsbakgrunn. Når det gjelder variasjon i stilling kan materialet tyde på at det i den forbindelse ikke er stor variasjoner i bruk av erfaringslæringen og således også i den betydning erfaringslæringen har for dem. Den ene informanten som i stor grad hadde administrative oppgaver, skiller seg mest ut ved å vektlegge noe mer enn de øvrige teoretiske kunnskaper og samt kreativiet i tillegg til erfaringslæringen.

Denne undersøkelsen kan bidra til en økt forståelse av om erfaringslæringen har betydning i relasjon til de spesifikke forhold som inngår i denne undersøkelsen. Materialet kan også være et utgangspunkt for å arbeide mer konkret med en bedre tilrettelegging av utførelsen av arbeidet innen PP-tjenesten. Dessuten kan også denne oppgaven være et grunnlag å bygge videre på i ytterligere forskning innen de områder denne problemstilling har tatt opp.

9.0 Litteraturliste

Andreas. (2008, oktober 8). Intervju nr.3. (B. A. Try, Intervjuer)

Askeland, L. (1994). *På veg mot førskulelæreryrket*. Oslo: Universitetsforlaget.

Askeland, L., & Sataøen, S. O. (2000). *Å høyre til. Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk AS.

Bråten, I. (2002). Ulike perspektiver på læring. I I. Bråten, *Læring i sosial, kognitiv og sosial-kognitivt perspektiv* (ss. 11-31). Oslo: Cappelen.

Bunkholdt, V. (1989). *Lærebok i psykologi*. Oslo: Tano AS.

Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Eckhoff, N. (1999). *Elever med generelle lærevansker. Muligheter for alle*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Fangen, K. (2004). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Frønes, I. (1997). *Et sted å lære. Introduksjon til didaktisk sosiologi*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

Gabrielsen, G. (1997). *I hvilken verden....? PP-tjenseten i Vest Agder og dens arbeid i forhold til atferdproblematikk i skolen. I hvilket perspektiv- individ eller system?* . Oslo:

Hovedoppgave til 3.avdeling, hovedfagseksamen i spesialpedagogikk, Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo.

Gergen, K. J. (1995). Social Construction and the Educational process. I L. P. Steffe, & J. Gale, *Constructivism in Education* (ss. 17-41). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Giddens, A. (1993). *New rules of sociological method: a positive critique of interpretative sociologies*. Cambridge: Polity Press.

- Glaserfeld, E. V. (1995). A Constructivist Approach to Teaching. I L. P. Steffe, & J. Gale, *Constructivism in Education*. (ss. 3-17). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Glavin, K., & Erdal, B. (2007). *Tverrfaglig samarbeid i praksis: til beste for barn og unge i kommune-Norge*. Oslo: Oslo kommuneforlag.
- Grue, E. (1989). Forord. I T. Tiller, *Erfaringslæring. En utfordring i kompetanseoppbygging* (s. 5). Oslo: HS Trykk as.
- Gundem, B. B. (2003). *Skolens oppgave og innhold. En studiebok i didaktikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Hanse'n, S.-E. (1997). *Jag är proff på det här om läreren arbete under en tid i förändring*. Åbo: Åbo Akademi.
- Imsen, G. (1997). *Læreren verden. Innføring i generell didaktikk*. Otta: Tano Aschehoug.
- Kristin. (2008, oktober 2). Intervju nr.2. (B. A. Try, Intervjuer)
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.
- Malin. (2008, oktober 10). Intervju nr.4. (B. A. Try, Intervjuer)
- Moxnes, P. (2000). *Læring og ressursutvikling i arbeidsmiljøet. Pedagogisk arbeidslivspsykologi i forskning og praksis*. Oslo: Forlaget Paul Moxnes.
- Møller, J. (1996). *Lære å lede. Dilemmaer i skolehverdagen*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag AS.
- Nielsen, K., & Kvale, S. (1999). *Mesterlære. Læring som sosial praksis*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.
- oghumaniora., D. n. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage Publications. The international professional Publishers. Newbury Park.
- Per. (2008, oktober 1). Intervju nr.1. (B. A. Try, Intervjuer)

Rasmussen, J. (1999). Konstruktivisme og fænomonologi- hva har de til felles og hvori adskiller de sig fra hinanden? I H. o. Hermansen, *Sosiologisk utfordring til psykologien*. Århus: Klim.

Støfring, E. (1993). *Idealer og realiteter i PP-Tjenesten- en undersøkelse av den pedagogisk-psykologiske tjenesten i Oppland og Telemark 1991-92*. . Lillehammer: Statens utdanningskontor i Oppland, Statens utdanningskontor i Telemark og Oppland distriktshøgskole.

Tiller, T. (2006). *Aksjonslæring- forskende partnerskap i skolen. Motoren i det nye læringsløftet. 2. utgave*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.

Tiller, T. (1989). *Erfaringslæring. En utfordring i kompetanseoppbygging*. Oslo: HS Trykk as.

Zahavi, D. (2003). *Fænomenologi*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Aasebø, T. S. (2000). *...og så kan du være dama til Batman*. Oslo: Pedagogisk forskningsinstitutt.

10.0 Vedlegg

Intervjuguide:

***Rammespørsmål:**

1. Hva slags stilling har du?(Smalt eller bredt arbeidsområde)
2. Hvor lenge har du vært ansatt i denne organisasjonen?
3. Hva slags teoretisk utdanning har du?
4. Har du praksis fra andre arbeidsplasser, i tillegg hva slags type praksis?

***Kartlegge hvilke steder det kan foregå erfaringer i praksisfeltet til pp tjenesten.**

5. Hva slags arbeidsoppgaver har du av praktisk art? (Veil, planlegging, kursholder, direkte arbeid med barna)
6. I hvilke av de nevnte arbeidsområder opplever du eventuelle utfordringer /behov for kunnskap og hvor ofte skjer det? Og i hvilke arbeidsområder opplever du eventuelt ikke utfordringer/behov for kunnskap?

***Hvordan løser de ansatte oppgaver i arbeidsfeltet.**

7. Kan du nevne noen utfordringer du har hatt i ditt praktiske arbeid og hvordan du gikk fram for å løse dem?

Aktuelle oppfølgingsspørsmål:

a)Hvor hentet du kunnskapen fra? (Teoretiske fra skolen eller satt sammen kunnskaper fra tidligere praksis du har hatt.) Hvor fikk du ideen til løsningsforslaget fra?

b) Hadde det betydning for deg å løse disse oppgaver og i tillegg hva slags betydning?

8. Kan du nevne eksempler på ganger du har løst oppgaver ved å ta i bruk noe du har lært fra tidligere praktiske utførelser? (dette spm kan komme fram i forrige spørsmål)

9. I hvilke grad opplever du behov for nyttigjøre deg tidligere praktiske kunnskaper og i hvilke grad opplever du behov for nye kunnskaper i arbeidet ditt?

10. Hvordan lærer du best i arbeidet ditt og begrunn svaret ditt?

Kartlegge om det reflekteres over erfaringer slik at det oppnås læring. (kan sees i sammenheng med begrunnelse for svar på problemstilling)

11. Tar du deg tid til å reflektere igjennom de erfaringene du gjør deg?

a) Skjer dette eventuelt i forkant eller etterkant av en handling?

b) I hvilke grad reflekterer du da eventuelt sammen med andre, og hvordan synes du eventuelt at dette er?

***Betydning av erfaringslæing for de ansatte.**

12. Har de praksisrelaterte oppgaver du utfører og løser i arbeidet betydning for deg og eventuelt på hvilken måte? (yrkesmessig karakter? Personlig karakter? Trygghet, effektivitet , yrkesstolthet)

13. Er det noen av de praktiske oppgavene du har utført som har betydd mer for deg enn andre, og tilfelle hvorfor?

14. Ellers noe du ønsker å tilføye?